

Sanayi borcu daha da arttı

İSTANBUL Sanayi Odası, en büyük 500 sanayi kuruluşunu açıkladı. **ISO 500** raporuna göre en büyük sanayi kuruluşlarının borçluluğu geçen yıl daha da arttı. Kısa vadeli mali borçlardaki hızlı yükseliş dikkat çekti. ISO Başkanı **Erdal Bahçivan**, üretim ekonomisine dönüş vurgusu yaptı. **RECEP ERÇİN'in haberi 5'te**

Borçla büyüyor borca çalışıyor

RECEP ERÇİN
recep@aydinlikgazete.com

TÜRK sanayisi bütün zorlu siyasi, ekonomik, jeopolitik sorunlara karşı büyümesini sürdürdü. **Istanbul Sanayi Odası**'nın (ISO) yarım asırdır açıkladığı ve üretimin dinamizmine ışık tutan ISO 500 raporuna göre, geçen yıl üretimden satışlar yüzde 33,2 artarak 652 milyar TL'yi aştı. Üretimden satışlardaki reel artışta bakıldığında yüzde 19'luk gibi yüksek bir oran göze çarptı. Bu artış 2004'ten buna yana görülen en hızlı yükseliş oldu. 500 devin faaliyet kârı yüzde 34,8 artarak 70,6 milyar TL'ye ulaştı. Vergi öncesi kâr 53 milyar TL oldu.

ÜRETİME DÖNÜŞ VURGUSU

Makro verilere bakınca sanayicinin 2017'de gayet iyi bir yıl geçirdiği gözleniyor. Nitekim 1998'de milli gelir içindeki payı yüzde 22,3 olan imalat sanayinin payı 2016'da yüzde 16,6'ya gerilemişti. Geçen yıl yüzde 17,5'e yükseldi. Ancak hala ülkeyi IMF reçetelerine mahrum bırakıp, tüketim ekonomisine yönlendiren Derviş politikalarının uygulandığı dönem öncesi görmek için çok yol alınması gerekiyor. Tam da bu nedenle ISO Başkanı **Erdal Bahçivan**, raporun açıklandığı toplantıdaki konuşmasında üretim ekonomisine dönüş vurgusu yaptı.

KÂRIN YARISI FINANSMANA

Üretimden satışlar ve kârlılıktaki artışa karşın Başkan Bahçivan'ın üretim ekonomisi çıkışını sürdürmesinin altında yatan neden ise **ISO 500** verilerinin ayrıntılarında gizli. Olumlu makro göstergelere karşın **ISO 500**'ün faaliyet kârı oranı yüzde 9,6'da kaldı. Kârlılıkta temel belirleyici olmayı sürdüren finansman giderleri yüzde 21,3 artışla 35,2 milyar TL'ye çıktı. Bu tutar 2012'de 8,6 milyar TL'ydü. Finansman giderlerinin net satışlara oranı yüzde 5,2'den yüzde 4,8'e gerilese bile sanayici esas faaliyetinden kazandığının yarısını finansman gideri olarak ödedi. Finansman giderlerinin faaliyet kârına oranı 2012'de yüzde 34,1 iken 2017'de yüzde 49,8'e ulaştı. Bu oran 2015'te yüzde 63'leri aşmıştı. Sanayinin mevcut mali yapısı içinde faiz ve kur dalgalanmaları, sanayi sektöründe karlılığı ve sermaye birikimini etkilemeyi sürdürdü.

KISA VADEYE DÖNDÜ

Sanayiciyi finansman giderine yani borca çalışır hale getiren durumun ana sebebi ise çarkların borçsuz dönemize hale gelmesi

ISO Başkanı Erdal Bahçivan ve Başkan Yardımcısı İrfan Özhamarallı

KGF borcu artırdı maliyeti azalttı

SANAYİDE 2017'de görülen hızlı borç artışına neden olan ana unsur ise Kredi Garanti Fonu (KGF) destekleri oldu. Raporda bu durum şöyle ifade edildi: "Özellikle son yıllarda küresel borçlanma olanaklarının bollaşması ve ucuzlaması ile birlikte Türk özel sektör firmalarının borçlanma eğilimi daha da kuvvetlenmiştir. Döviz kurlarındaki yükselişe, uluslararası finansman maliyetlerindeki artışa ve TL faiz oranlarındaki sıç-

ramaya rağmen borçlanma eğilimi özellikle Kredi Garanti Fonu (KGF) teminatlili kredi kullanım olanaklarının genişlemesiyle birlikte 2017 yılında da sürmüştür. ISO 500 2016'nın ardından 2017 yılında da finansman maliyetlerini daha etkin yönetmiştir." Buna göre 2017'de finansman giderlerinin faaliyet kârına oranının 5,6 puan gerilemesinde KGF ile sağlanan uygun finansman koşulları olduğu anlaşılıyor.

olması. **ISO 500**'e göre yıllar itibarıyla bakıldığında toplam borç ve özkaynak ilişkisi 2008'de yüzde 52,7 ile yüzde 47,3 iken 2017'ye geldiğimizde yüzde 62,9 ile yüzde 37,1'e evrildi. Özkaynakların payı azalırken borçların payı arttı. Toplam borçlar 2017'de yüzde 18, kısa vadeli borçlar yüzde 24 arttı. Mali borçlardaki artışta yüzde 29,9 ile çok yüksek bir artış gösterdi. Kısa vadeli borçların toplam borçlar içerisindeki oranı yüzde 37,8'den yüzde 41,9'a çıktı. Mali borçların özkaynaklara oranı yüzde 92'yi aştı. TL cinsinden toplam borçlar yüzde 18 artışla 447 milyara çıktı. Toplam mali borçlar 243 milyar TL oldu.

KDV BEKLEMEDE

Başkan **Erdal Bahçivan** "Geçen yıl daha uygun mali koşulları yaratma başarısını gösteren sanayiciler, maalesef finansman cenderesinden hala kurtulamadı" dedi. Borçlanmanın gidışı komusundaki sorumuzu cevaplandıran Bahçivan, yalnızca bankacılık sistemiyle sağlanan fonlamamın riskine işaret ederek, çözüm için yerli kaynaklara dayalı

veni nesil bir Kalkınma Bankası'nın kurularak, yatırımlara kaynak sağlanmasının gerekliliğine işaret etti. Sanayici ciddi bir finansman cenderesi içerisindeyken devletten alacakları KDV'ler ise dikkat çekiyor. Sanayicinin üzerindeki devreden KDV yükü bir önceki yıla göre yüzde

20 gibi ciddi bir oranda artarak 7,2 milyar TL'ye çıktı. Bahçivan bu konuda da şu görüşü dile getirdi: "Finansman konusunda bu kadar sıkıntılı olan, finansal kaynaklara ancak yüksek maliyetlerle ulaşabilen sanayicinin bu kadar önemli bir miktarı sıfır faiz ile devlete borç verdiğini söylemek durumundayız."

Ülkemizin en büyük sanayi kuruluşlarının borçluluğu geçen yıl daha da arttı. Kısa vadeli mali borçlardaki hızlı yükseliş dikkat çekti. Finansman giderleri kârları alıp götürdü. **ISO Başkanı Erdal Bahçivan**, borç sarmalından kurtulmak için çözümün Kalkınma Bankası'nda olduğunu söyledi

Faaliyet dışı gelirler hızlı arttı

SANAYİCİNİN 2017'de faaliyet dışı gelirleri de yüzde 33,9 artarak 18,8 milyar TL'ye çıktı. Kamu kurumlarının faaliyet dışı gelirleri yüzde 27 azalırken, özel sektör şirketlerinin yüzde 49,5 yükseldi. Faaliyet dışı gelirlerin ne olduğuna ilişkin bir bilgi raporda yer almıyordu.

2017'de 500 büyük sanayi kuruluşu içerisinde 78'i zarar, 422'si kâr yazdı. Yüksek teknoloji yoğunluklu sanayinin oranı yüzde 3,7'den yüzde 3,6'ya geriledi. AR-GE harcamaları yüzde 23,7 artarak 3,5 milyar TL'ye çıkarken, AR-GE harcamalarının üretimden satışlara oranı 0,4 puan gerileyerek yüzde 0,53'e indi. İstihdam yüzde 1,7 artarak 674 bin 320'ye ulaştı. Yabancı sermayeli kuruluşların sayısı 2009'da 153 ile zirveye çıkmışken 2017'de 115 ile son 10 yılın dibine vurdu.

EN BÜYÜK 10 SANAYİ KURULUŞU

2016 Sıra No	2017 Sıra No	Kuruluş	Üretimden Satışlar (Net) (TL)
1	1	Tüpraş	51.143.020.471
2	2	Ford	22.669.355.014
6	3	Toyota	17.830.449.851
3	4	Tofaş	15.911.044.439
4	5	Oyak-Renault	15.673.395.350
5	6	Arçelik	12.582.252.953
10	7	İskenderun Demir ve Çelik	10.623.490.800
11	8	Ereğli Demir ve Çelik	9.920.840.201
9	9	İçdaş Çelik	9.307.530.883
8	10	Hyundai Assan	8.361.235.000

Türkiye'nin en büyüğü TÜPRAŞ

TÜRKİYE'NİN en büyük sanayi kuruluşu 51,1 milyar lira Türkiye Petrol Rafinerileri AŞ (TÜPRAŞ) oldu. İstanbul Sanayi Odası'nın hazırladığı 'Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu 2017 Araştırması' sonuçları İSO Yönetim Ku-

rule Başkanı **Erdal Bahçivan** tarafından düzenlenen toplantıyla açıklandı. Buna göre; TÜPRAŞ, üretimden satışlarda 51,1 milyar lira 32 milyar 594 milyon lirayla listede ilk sırayı alırken, Ford 22,7 milyar lirayla ikinci, Toyota ise 17,8 milyar lira ile üçüncü oldu. Listede Toyota'yı sırasıyla Tofaş, Oyak-Renault, Arçelik, Iskenderun Demir Çelik, Ereğli Demir Çelik, İçdaş Çelik ve Hyundai Assan takip etti.

500'ün borcu da büyük

500 büyük sanayi kuruluşunun üretimden satışları 653 milyar liraya çıkarırken, mali borçları 17.1 artışla 243 milyar liraya ulaştı. Kısa vadeli borç oranı yüzde 41'i aştı

Istanbul Sanayi Odası'nın (İSO) yaptığı "Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu" araştırmasında bu yıl da zirvede TÜPRAŞ yer aldı. Ford Otomotiv ikinciliği korurken, üçüncü 2016'ya göre üç basamak yükselen Toyota Otomotiv oldu. İSO 500'ün üretimden satışları yüzde 33.2 artışla 653 milyar TL'ye, ihracatı yüzde 17 büyümeyle 64.5 milyar dolara yükseldi. İSO 500, 2017

yılında Türkiye ihracatının yüzde 41.1'ini ve sanayi ihracatının da yüzde 42.8'ini gerçekleştirdi.

İSO Yönetim Kurulu Başkanı **Erdal Bahçivan**, yüksek satış rakamlarına rağmen kısa vadeli borç oranındaki artış ve finansman giderlerinin yüksekliğine dikkat çekti.

Finansal cendere

Sanayiciler, 2017'de de 70 milyar TL'lik faaliyet kârının yüzde 49.8'ini, yani 35 milyar TL'sini finansman giderine ayırmak zorunda kaldı.

Faiz ve kur dalgalanmalarının kârlılığı ve sermaye birikimini etkilemeye devam ettiğini belirten Bahçivan, "finansman cenderesinden kurtulamadıklarını" söyledi.

İSO 500'ün vergi öncesi dönem kâr ve zarar toplamı da yüzde 40.7 artışla 53.1 milyar TL'ye çıktı.

Borçlanma ile öz kaynakların dağılımını yansıtan kaynak yapısında, öz kaynaklar aleyhine bozulma eğilimi devam etti. İSO 500 Büyük'te toplam borçların payı 2017'de 1 puan daha artarak yüzde 62.9'a yükselirken, öz kaynakların payı yüzde 37.1'e geriledi.

Borçta vade kısaldı

İSO 500'ün mali borçları yüzde 17.1 artışla 243 milyar TL oldu. Kısa vadeli mali borçların toplam mali borçlar içindeki payı da yüzde 37.8'den yüzde 41.9'a yükseldi. Kısa vadeli mali borç oranının dünya ortalamasının yüzde 25'ler civarında olduğunu hatırlatan Bahçivan, finansal istikrar için Merkez Bankası'nın bağımsızlığının önemine vurgu yaptı.

EMRE DEVECİ

2017 yılının en büyük 10 sanayi kuruluşu

2016 Sıra no	2017 Sıra no	Kuruluş	Üretim satış (Net) (TL)
1	1	Tüpraş	51.143.020.471
2	2	Ford	22.669.355.014
6	3	Toyota	17.830.449.851
3	4	Tofaş	15.911.044.439
4	5	Oyak-Renault	15.673.395.350
5	6	Arçelik	12.582.252.953
10	7	İskenderun Demir ve Çelik	10.623.490.800
11	8	Ereğli Demir ve Çelik	9.920.840.201
9	9	İçdaş Çelik	9.307.530.883
8	10	Hyundai Assan	8.361.235.000

Kaynak: İSO

TÜPRAŞ YİNE BİRİNCİ

Erdal Bahçivan

500 Büyük Sanayi Kuruluşu listesinde Tüpraş, 51.1 milyar TL'lik üretimden satış rakamıyla bu yıl da zirvede yer aldı. Ford Otomotiv 22.7 milyar TL'lik üretimden satışlarıyla ikinciliği korurken, üçüncü 2016'ya göre üç basamak yükselen 17.8 milyar TL üretimden satışlarıyla Toyota Otomotiv oldu.

İSO 500'ün üretimden satışlarının 2016'da yüzde 6.7'sini gerçekleştiren Tüpraş, 2017 yılında ise bu oranı yüzde 7.8'e yükseltti. Tüpraş'ın dönem kârı 4.17 milyar lira, ihracatı 2.78 milyar dolar oldu. 2017 yılında en fazla ihracat yapan ilk üç kuruluş 4.8 milyar dolar ile Ford Otomotiv, 4.6 milyar dolar ile Toyota Otomotiv ve 3.3 milyar dolar ile Tofaş oldu.

Geçen sene ikinci 500 listesinde yer alan 46 firma bu yıl ilk 500 listesine girdi. İSO 500'ün sağladığı istihdam yüzde 1.7 oranında artarak 674 bine ulaşırken, ücretlerdeki ortalama artış yüzde 14.1 olarak gerçekleşti. Ücretlere ödenen toplam miktar 47.2 milyar lira oldu.

Türkiye'nin en büyük sanayi kuruluşları belli oldu

BÜYÜK SANAYİ KURULUŞU

İSO'nun 2017 en büyük 10 sanayi kuruluşu listesine göre, Türkiye'nin en büyüğü TÜPRAŞ.

EKONOMİ SERVİSİ - İstanbul Sanayi Odası'nın (İSO) 1968 yılından bu yana aralıksız gerçekleştirdiği "Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu-2017" araştırmasının sonuçları açıklandı. İSO Yönetim Kurulu Başkanı **Erdal Bahçivan** tarafından açıklanan "Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu" araştırmasına göre, 2017 yılında sanayinin zirvesinde 51,1 milyar TL'lik üretimden satışları ile yine TÜPRAŞ yer aldı.

İSO 500'ün üretimden satışlarının 2016'da yüzde 6,7'sini gerçekleştiren TÜPRAŞ, 2017 yılında ise bu oranı yüzde 7,8'e yükseltti. Ford Otomotiv 22,7 milyar TL'lik üretimden satışlarıyla ikinciliği korurken, üçüncü ise 2016 yılına göre üç basamak yükselen 17,8 milyar TL üretimden satışlarıyla Toyota Otomotiv oldu.

İSO 500'ÜN İHRACATI DA YÜZDE 17 ARTTI

Reel ekonominin mevcut durumunu ve yaşadığı sorunları ortaya çıkarması bakımından önem taşıyan araştırmaya göre, **İSO 500**'ün üretimden satışları 2017 yılında yüzde 33,2 artışla 490 milyar TL'den 653 milyar TL'ye çıkarak yüksek bir büyüme performansı gösterdi. Son üç yıldır **İSO 500**'ün üretimden satışlarında görülen zayıf büyüme, 2017 yılında yüzde 19'luk oranla yerini reel büyümeye bıraktı. Satışlardaki artışta iç ve dış talepteki büyümenin yanı sıra ihracat gelirlerinde etkili olan döviz kurlarındaki artış rol oynadı. Gerçekleşen büyüme oranı da **İSO 500**'de son 13 yılın en yüksek büyümesi olarak dikkat çekti. **İSO 500**'ün ihracatı da yüzde 17 büyüyerek 64,5 milyar dolara yükseldi. Türkiye ihracat artışının üzerinde bir performans sergileyen **İSO 500**, 2017 yılında Türkiye ihracatının yüzde 41,1'ini ve sanayi ihracatının da yüzde 42,8'ini gerçekleştirdi.

İLK ON

Ağırlıklı olarak otomotiv ve demir çelik şirketlerinin yer aldığı **İSO 500** Büyük'ün ilk 10 şirketinin toplam üretimden satışlar içinden aldığı pay 2016 yılında yüzde 25 iken, 2017 yılında yüzde 26,7'ye yükseldi.

Üretimden Satışlara göre **İSO Türkiye**'nin 500 Büyük Kuruluşu: 1-Tüpraş, 2-Ford Otomotiv, 3-Toyota, Otomotiv, 4-Tofaş, 5-Oyak-Renault, 6-Arçelik, 7-İskenderun Demir Çelik, 8-Ereğli Demir Çelik, 9-İçdaş Çelik, 10-Hyundai Assan

İSO 500'ün 50. yıl sonuçlarının ortaya koyduğu fotoğraf

AROLAT'TAN
Osman Arolat

osman.arolat@dunya.com

Ilki 1968 yılında 100 büyük sanayi firmasının yer aldığı, daha sonra firma sayısı 500'e çıkarılan geleneksel İSO araştırmasının 50. yıl sonuçları belli oldu.

İSO Başkanı Erdal Bahçıvan, araştırmanın takdim yazısında, "Türkiye'nin sanayileşme ve kalkınma sürecine büyük bir veri setiyle ayna tutan Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu Araştırmamız, bu yıl 50. yaşını doldurdu. Türkiye sanayi sektörü üzerine en uzun çalışma olan **İSO 500**, sadece ülkemiz için değil, dünya genelinde de benzerine az rastlanır bir örnek oluşturuyor. Bu yıl araştırma sonuçlarını yarım asrı devirmiş olmanın gruruyla kamuoyuna sunuyoruz" diyerek ortaya koyuyor.

Peki 2017 yılı sonuçlarının ortaya koyduğu fotoğrafın bazı özellikleri neler:

► İSO 500'de özel sektör kuruluş sayısı yerli yabancı 491'e yüzde 98.2'ye yükselirken, kamu kuruluş sayısı 9 ile yüzde 1.8'e gerilemiş durumda. 8 adet azalma ile 115'e düşen yüzde 23'e inen yabancı sermayeli şirketlerin toplam satışlardaki payı yüzde 32'ye, toplam ihracattaki payları yüzde 48.4'e yükselmiş durumda.

► 500 büyük firmadan 422'si yüzde 84.4'ü kar açıklarlarken, 78'i yüzde 15.6'sı zarar bildirmiş. İlk sırada yer alan Tüpraş, toplam katma değerini yüzde 20'sini tek başına gerçekleştirmiş.

► İSO 500 firmaları sanayi sektörü içerisindeki katma değerini yüzde 19.7 ve GSYH'daki pa-

yı yüzde 7 olarak bir önceki yıl-la aynı oranda gerçekleştirmiş. Üretimden satışları yüzde 33.2, net satışları yüzde 32.6 ile yüksek artış göstermiş. İhracatları yüzde 17 artışla 64.5 milyar dolara yükselmiş. Böylece toplam ihracatın yüzde 41.1'ini sanayi ihracatının yüzde 42.6'ini **İSO 500** firmaları gerçekleştirmişler.

► 2017 yılında **İSO 500** firmalarının faiz, amortismanlar ve vergi öncesi kâr oranı yüzde 24.4 artış göstermiş. Faaliyet karı oranı yüzde 9.6 olarak bir yıl öncesi-nin biraz üstünde gerçekleşmiş. Özel kuruluşların istihdamı yüzde 2.5 maaş ve ücretleri ise yüzde 16 oranında artmış.

► Firmaların toplam borçları yüzde 18 oranında artarken, kısa vadeli borçlar yüzde 24, uzun vadeli borçlar ise yüzde 9.9 artış göstermiş. Kısa vadeli borçlardaki artış bilanço yapılarını olumsuz etkilemiş. Öz kaynaklar yüzde 12.7 artış göstermesine karşın reel olarak hemen hemen aynı kalmış.

► Yaratılan katma değerde en yüksek paya yüzde 39.9 ile orta-düşük teknoloji sanayiler almış. Düşük teknoloji yoğunluklu bu sanayilerin payı yüzde 38.2, orta yüksek teknoloji grubun payı yüzde 20.2 olurken, yüksek teknoloji yoğunluklu sanayi grubunun payı ise yüzde 3.6'ya gerilemiş. Orta yüksek ve yüksek teknoloji firmalarının katma değer payı ise bir önceki yıla göre binde 6 oranında artarak yüzde 23.8'e yükselmiş.

► Ar-Ge harcamaları yüzde 23.7 artarak 3.47 milyara, arge yapan firma sayısı da 254'e yükselmiş.

İSO 500'ün 50. yıl fotoğrafını ortaya çıkaran veriler bunlar. İSO'nun bu gelenekselleşen çalışması sanayimizin gelişmesini ortaya koymasından çok önemli. Verilerini paylaşan sanayi kuruluşlarına ve çalışmayı gerçekleştiren İSO uzmanlarına teşekkür ederiz.

Sanayici kısa vadeli borçla hızlı büyüdü

Türkiye'nin en büyük 500 sanayi kuruluşu 2017'de büyüme rekoru kırdı ancak borçların özkaynaklara oranı yükseldi, kısa vadeli borç çıkışa geçti

İSO 500'ün üretimden satışları son 13 yılın en yüksek büyümesini göstererek % 33.2 artışla 653 milyar TL'ye çıktı. Borçlanma oranı ise % 62.9'a yükseldi. Bu oran 2009'da % 49.1 idi. Mali borçların özkaynaklara oranı % 93, toplam borçların oranı ise yüzde 170'e yaklaştı. Kısa vadeli borçların oranında da geçen yıl artış eğilimi dikkat çekti. % 41.9'a yükselen kısa vadeli borç oranında KGF, kur ve faiz artışları etkili oldu. En büyük 500'ün ihracatı, ülkenin toplam ihracat artışını geçerek % 17 büyüme ile 64,5 milyar dolara yükseldi. **SERCAN AKINCI/10-11**

500 BÜYÜK ŞİRKETİN KARNESİ-2017

	2017 (Milyar TL)			Değ. (%)
	500 BSK	489 ÖK	11 KK	
Üretimden satışlar (net)	652.7	631.2	21.5	33.2
Net satışlar	735.7	710.6	25.1	7.5
Ihracat (milyar \$)	64.5	63.6	862.9	17.0
Kâr-zarar toplamı (V.Ö.)	53.1	50.6	2.5	40.7
Toplam borçlar	447.2	421.8	25.4	18.0
Kısa vadeli borçlar	270.3	259.7	10.6	24.0
Uzun vadeli borçlar	176.9	162.1	14.9	9.9
Özkaynak	263.3	221.1	42.2	12.7
Aktif toplamı	710.5	642.9	67.7	16.0
Duran varlıklar	295.0	256.3	38.8	6.2
Ödenen faizler	17.0	16.2	761.2	55.4
Net katma değer (fak. fiy.)	100.9	95.6	5.3	28.4

BSK (Büyük Sanayi Kuruluşu), ÖK (Özel Sanayi Kuruluşu), KK (Kamu Kuruluşu)

ÜRETİMDEN SATIŞLAR (Milyon TL)

1	TÜPRAŞ	51.143
2	Ford Otomotiv	22.669
3	Toyota Otomotiv	17.830
4	TOFAŞ	15.911
5	Oyak-Renault	15.673
6	Arçelik	12.582
7	İskenderun D.Ç.	10.623
8	Ereğli D.Ç.	9.921
9	İçdaş Çelik	9.308
10	Hyundai Assan	8.361

İHRACAT (Milyon \$)

1	Ford Otomotiv	4.797
2	Toyota Otomotiv	4.594
3	Tofaş	3.270
4	Oyak-Renault	3.182
5	Tüpraş	2.786
6	Hyundai Assan	1.986
7	Arçelik A.Ş.	1.933
8	Adını açıklamadı	-
9	Adını açıklamadı	-
10	Bosch	1.053

KÂR-ZARAR TOPLAMI (Vergi Öncesi) (Milyon TL)

1	TÜPRAŞ	4.178,2
2	Ereğli D.Ç.	3.616,0
3	İskenderun D.Ç.	3.371,9
4	Eti Maden	1.800,2
5	PETKİM	1.679,4
6	Ford Otomotiv	1.331,7
7	Adını açıklamadı	-
8	TPAO	1.130,1
9	Adını açıklamadı	-
10	Adını açıklamadı	-

Sanayi devlerinin borcu özkaynaklarının iki katına yaklaştı

■ Özel sanayi kuruluşlarında kaynak yapısı (Borç/Özkaynak; %)

● **BORSA ŞİRKETLERİNİN ÜRETİMİ 200 MİLYARI GEÇTİ /06**

● **ANADOLU'NUN PARLAYAN YILDIZI EGE/06**

● **DURAN VARLIKLARIN PAYI YÜZDE 41.5'E GERİLEDİ /11**

● **İKİNCİ LİĞDEN BİRİNCİ LİĞE YÜKSELENLER /10**

BÜYÜME UMUT VERDİ FİNANSAL İSTİKRAR ŞART

İSO Başkanı Erdal Bahçivan toplantıda, "Bugün sizlerle paylaştığımız tablo, biz sanayicilerin ülkemize olan inancının bir göstergesidir. 2017'deki umut verici büyümenin geleceğe taşınabilmesinde temel belirleyici olan finansal istikrarda bir sorun yaşanmazsa sanayimizin ekonomiye katkısı artarak devam edecek" dedi. /11

50 YIL ÖNCE 50 YIL SONRA İSO DERGİSİ
İSO500 araştırmasının 50. yılı vesilesiyle 15 Ağustos 1968 tarihli ilk araştırmanın yayımlandığı sanayi dergisinin orijinal baskısı yapıldı.

Kısa vadeli borçlar artsa da sanayi son 13 yılın zirvesinde

SERCAN AKINCI
İSTANBUL

Türkiye'nin en büyük 500 sanayi kuruluşu son 13 yılın en yüksek büyümesini gerçekleştirdi. 2017 yılına yüzde 19 büyümeye kapatan sanayi devlerinin finansman giderleri de yüzde 21,3 artarak 35,2 milyar TL'ye yükseldi. Finansman giderlerinin net satışlara oranı görülenler, sanayiciler hala faaliyet karlarının yüzde 49,8'ini finansman giderlerine ayırmak zorunda kalıyor. Sanayicilerin 2010'dan bu yana azalan kısa vadeli mali borçları 2017'de tekrar arttı.

İstanbul Sanayi Odası (İSO) 1968'den bu yana aralıksız olarak açıkladığı "Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu-2017" araştırmasının sonuçları dün açıklandı. Düzenlenen basın toplantısında İSO Yönetim Kurulu Başkanı **Erdal Bahçivan** tarafından açıklanan araştırmaya göre, 2017 yılında sanayinin zirvesinde 51,1 milyar TL'lik üretime den satışları ile yine TÜPRAŞ yer aldı. **İSO 500**'ün üretime den satışlarının 2016'da yüzde 6,7'sini gerçekleştiren TÜPRAŞ, 2017 yılında ise bu oranı yüzde 7,8'e yükseltti. Ford Otomotiv 22,7 milyar TL'lik üretime den satışlarıyla ikinciliği korurken, üçüncü ise 2016 yılına göre üç basamak yükselen 17,8 milyar TL üretime den satışlarıyla Toyota Otomotiv oldu.

İlk 10'un ağırlığı arttı

İSO 500'ün üretime den satışları 2017 yılında yüzde 33,2 artışla 490 milyar TL'den 653 milyar TL'ye çıkararak yüksek bir büyüme performansı gösterdi. Son üç yıldır **İSO 500**'ün üretime den satışlarında görülen zayıf büyüme, 2017 yılında yüzde 19'luk oranla yeni reel büyüme bıraktı. Satışlardaki artışta iç ve dış talepteki büyümenin yanı sıra ihracat gelirlerinde etkili olan döviz kurlarındaki artış rol oynadı. Gerçekleşen büyüme oranı da **İSO 500**'de son 13 yılın en yüksek büyümesi olarak dikkat çekti.

İSO 500'ün ihracatı da yüzde 17 büyüyerek 64,5 milyar dolara yükseldi. Türkiye ihracat artışının zinde bir performans sergileyen **İSO 500**, 2017 yılında Türkiye ihracatının yüzde 41,1'ini ve sanayi ihracatının da yüzde 42,8'ini gerçekleştirdi.

Ağırlıklı olarak otomotiv ve demir çelik sektörlerinin yer aldığı **İSO 500** büyük ün ilk 10 şirketinin toplam üretime den satışları 25 ilke, 2017 yılında yüzde 26,7'ye yükseldi.

Borçların payı yüzde 62,9'a çıktı

İSO 500'ün faaliyet karı oranı sıradaki bir iyileşme ile yüzde 9,6 olurken, toplam faaliyet karı mutlak büyüklüğü 70,6 milyar TL'ye yükseldi. Karlıkta temel belirleyici olmayı sürdüren finansman giderleri yüzde 21,3 artışla 29 milyar TL'den 35,2 milyar TL'ye çıktı. Finansman giderlerinin net satışlara oranı yüzde 5,2'den yüzde 4,8'e gerilese bile sanayici esas faaliyetlerinden kazandığını yarımsın finansman gideri olarak ödeme devam etti. Sanayinin mevcut mali yapısı içinde faiz ve kur dalgalanmaları, sanayi sektöründe karlılığı ve sermaye birikimini etkilemeye devam etti.

İSO 500'ün FAVÖK mutlak büyüklüğü yüzde 24,4 artarak 94,7 milyar TL'ye, vergi öncesi dönem karı zarar toplamı da yüzde 40,7 artışla 53,1 milyar TL'ye çıktı. Borçlanma ile öz kaynakların dağılımını yansıtan kaynak yapısında, öz kaynaklar aleyhine bozulma eğilimi oldu. 500

Türkiye'nin en büyük 500 sanayi kuruluşu açıklandı. İlk 500'ün üretime den satışları son 13 yılın en yüksek büyümesini gösterdi. **İSO 500**'ün satışları 2017'de yüzde 33,2 arttı. Reel değişim ise yüzde 19 oldu. Listede TÜPRAŞ ve Ford ilk ikideki yerini korurken Toyota, Tofaş'ın 3'üncülüğü koltuğunu aldı. **İSO500** ihracatını da hızla arttıran borçluluk oranıyla alarm verdi. Borçlanma oranı % 62,9'a, toplam borçların özkaynaklara oranı % 169,9'a ulaştı. Kısa vadeli borçların oranı ise % 41,9'a yükseldi

devin toplam borçlarının payı 2017 yılında 1 puan daha artarak yüzde 62,9'a yükselirken, öz kaynakların payı ise yüzde 37,1'e geriledi.

İSO 500'ün mali borçlarında artış geçen yıla göre biraz daha yavaşlamış olsa da reel olarak büyüme eğilimini sürdürdü ve yüzde 17,1 artışla 243 milyar TL oldu. Kısa vadeli mali borçların toplam mali borçlar içindeki payı da yüzde 37,8'den yüzde 41,9'a yükseldi. Kısa vadeli mali borç oranının dünya ortalaması yüzde 25'ler civarında iken, bu tablo sanayi sektörünün finansman yapıdaki negatif ayrışmanın sürdüğünü ortaya koyuyor.

Devreden KDV yüzde 20 arttı

Sanayinin üzerindeki devreden KDV yükü bir önceki yıla göre yüzde 20 gibi ciddi bir oranda artarak 7,2 milyar TL'ye çıktı. Finansman konusunda sıkıntılı olan ve finansal kaynaklara ancak yüksek maliyetlerle ulaşabilen sanayici, önemli bir miktarı sıfır faiz ile devlete borç vermiş oldu. **İSO 500**'ün duran varlıklarını 2017'de yüzde 41,5'e geriledi. 2017 yılında yatırım koşullarındaki görüleli iyileşmeye ve önemli yatırım teşvikleri verilmesine rağmen duran varlık yatırımları yeterli büyümeyi gösteremedi. **İSO 500**'de kar eden kuruluş sayısı 392'den 422'ye yükseldi. Faiz, amortisman, vergi öncesi kar eden firma sayıları ise 2017 yılında 488'e çıktı ve ölçülmeyle bağladığı son beş yıl içindeki en yüksek sayıya ulaştı.

Yaratılan katma değer itibarıyla en yüksek payı yüzde 39,5 ile son iki yıldaki olduğu gibi yine orta-düşük teknoloji yoğunluklu sanayiler aldı. Düşük teknoloji yoğunluklu sanayilerin payı 1,2 puan azalarak yüzde 36,2 oldu. Orta-yüksek teknoloji yoğunluklu sanayiler grubunun payı yüzde 19,5'ten yüzde 20,2'ye yükselirken, yüksek teknoloji yoğunluklu sanayiler grubunun payı ise yüzde 3,6 ile geçen yıla göre hemen hemen aynı kaldı.

İSO 500'de Ar-Ge yapan firma sayısı 239'dan 254'e yükseldi. Ar-Ge harcamaları yüzde 23,7 artarak 3,5 milyar TL'ye çıktı. Fakat üretime den satışlardaki hızlı yükselişin de etkisiyle Ar-Ge'ye ayrılan payın üretime den satışlara oranı yüzde 0,53'e geriledi. Ar-Ge harcamaları **İSO 500**'de 2015 yılında 0,74'lük pay ile zirve yaparken, 2016 verilerinde yüzde 0,57'ye düştüğü görülmüştü.

İkinci ligden birinci lige yükselenler

2017	2016*	Kuruluşlar
121	78	İndorama Ventures Çorlu Pet Sanayi A.Ş.
222	134	Cebitas Demir Çelik Endüstrisi A.Ş.
342	5	Poyraz Poyraz Fındık Entegre San. ve Tic. A.Ş.
364	37	Ulusoy Elektrik İmalat Taahhüt ve Ticaret A.Ş.
365	104	Düzce Cam San. ve Tic. A.Ş.
372	30	Çağ Çelik Demir ve Çelik Endüstrisi A.Ş.
403	15	Aster Tekstil San. ve Dış Tic. A.Ş.
411	54	Nev Şaç Metal Sanayi İnşaat Nakliye ve Tic. Ltd. Şti.
429	7	Greif FPS Turkey Ambalaj San. ve Tic. A.Ş.
439	75	Harput Tekstil San. ve Tic. A.Ş.
464	20	Mıro Hediyeçik Eşya San. ve Tic. A.Ş.
466	32	Assan Panel San. ve Tic. A.Ş.
475	8	Eti Elektrometalurji A.Ş.
476	19	Bekaert Kartepce Çelik Kord San. ve Tic. A.Ş.
478	138	Ankara Ofis Yem Gıda ve Makina San. Tic. A.Ş.
480	57	Bekaert İzmit Çelik Kord San. ve Tic. A.Ş.
482	4	Arcelormittal Ambalaj Çeliği San. ve Tic. A.Ş.
483	43	Özdemir Mensucat San. ve Tic. A.Ş.
485	84	Sanica İşı Sanayi A.Ş.
490	121	Demir Export A.Ş.
491	272	İpek Mobilya İmalat İth. İhr. San. ve Tic. A.Ş.
493	40	Kalibre Boru San. ve Tic. A.Ş.
495	24	Yurtbay Seramik San. ve Tic. A.Ş.
498	25	OPSAN Orjinal Sac Parça San. ve Tic. A.Ş.
499	17	Gizem Seramik Frit ve Glazür San. ve Tic. A.Ş.
500	51	Kenditiler Haddceçilik San. ve Tic. A.Ş.

30
SANAYİ DERGİSİ
İstanbul Sanayi Odası'nın bu yıl 100 büyük firmasının ciro esasına göre sıraları belli oldu.

1968 TARİHLİ İLK SANAYİ DERGİSİ İLK 100'ÜNÜ KUTLANIYOR

İstanbul Sanayi Odası, **İSO 500** araştırmasının 50'inci yılı vesilesiyle 15 Ağustos 1968 tarihli ilk araştırmanın yayımlandığı sanayi dergisinin orijinal baskısını da sanayicilerle paylaştı. Dergide yer alan listede ilk iki sırada yer alan şirket adını açıklamasını istemeyen, 3'üncü sırada US Royal Lactikler, 4'üncü sırada ise Arçelik var. 5'inci sırada şirket yine adını açıklamasını istemeyen, Dergi, san kağıdı ve orijinal baskısına sanayicileri 50 yıl öncesine bu yıl kutladı. **İSO 500** Araştırması, Velho Koç'un önderliğinde 1968 yılında başlatıldı. Çalışmada ilk 10 yıl, 'en büyük 100 sanayi kuruluşu' belirlendi. 1978'de bu kapsam 300'e, 1987'de ise bugünkü 500 kuruluşla genişletildi. 2017 yılında da çalışmanın geliştirilmiş içeriği yayınla giren www.iso500.org.tr internet sitesinde de ilgilenlere ulaşılmaya başlandı.

İSTANBUL SANAYİ ODASINA BAĞLI İLK 100 BÜYÜK FİRMANIN CİRO ESASINA GÖRE SIRALARI

No	Gr.	Nv.	ŞİFT NO	UNVAN	CİRO TL
1					
2					
3	28	8098		U. S. Royal Laktikler A.Ş.	239.353.198,00
4	36	5497		Anadolü	222.829.452,00
5	30	2159		Türkiye Şişe Cam Fab. A.Ş.	219.404.739,00
6	10	6162		Bakak Endüstriyel Bakır ve Mamulleri A.Ş.	205.649.759,00
7	28	8007		Goodyear Laktikler T.A.Ş.	203.875.467,00
8	5	1640		Menemur Santral T.A.Ş.	201.882.394,00
9	11	7964		Türk Otomotiv Endüstrileri A.Ş.	160.239.888,22
10	18	8234		Chrysler A.Ş.	151.176.824,56
11					
12	8	4706		Akso İplik Dokuma ve Boya Apr. Fab. T.A.Ş.	123.944.685,50
13					
14	35	5030		Profilo Sanayi ve Ticaret A.Ş.	106.402.188,00
15	26	6931		Buru San. ve Tic. A.Ş.	87.180.137,50
16	27	2436		Bankbank Deri ve Kozmetik Sanayi Müessesesi	85.617.470,00
17	18	4041		Çiğdem Tic. ve San. T.A.Ş.	81.811.099,29
18					
19					
20					
21					
22					
23					
24					
25					
26					
27					
28					
29					
30					

Bu yıl ismi görünmeyenler

2016	Kuruluş
84	Beypi Beyazarı Tarımsal Üretim Paz.
133	ABB Elektrik Sanayi A.Ş.
144	Matli Yem San. ve Tic. A.Ş.
157	İpek Kağıt San. ve Tic. A.Ş.
171	Limak Batı Çimento San. ve Tic. A.Ş.
235	Anadolü Cam Yenisehir San. A.Ş.
247	Amylum Niğasta San. ve Tic. A.Ş.
254	Eti Bakır A.Ş.
276	Kerim Çelik Mamulleri İmalat ve Tic. A.Ş.
277	Standard Profil Ege Otomotiv
289	FNSS Savunma Sistemleri A.Ş.
309	Çalkı Deniz Tekstil San. ve Tic. A.Ş.
327	Nursan Kablo Donanımları San.
329	Keskinçelik Gıda San. ve Tic. A.Ş.
347	S.S Marmara Zeytin Tarım Satış Koop.
358	Buga Otis Asansör San. ve Tic. A.Ş.
370	Durum Gıda San. ve Tic. A.Ş.
372	Özyılmaz Fındık Tic. ve San. Ltd. Şti.
376	Kumtel Dayanıklı Tüketim Malları
384	İşık Ahsap Profil Lojistik San. ve Tic. A.Ş.
390	Zorlu Doğan Elektrik Üretim A.Ş.
407	Gölas Göller Bölgesi Çimento San.
410	Soyyığıt Gıda San. ve Tic. A.Ş.
422	Helvacıcazede Gıda İlaç Kimya San.
424	Seranit Granit Seramik San. ve Tic. A.Ş.
435	Baştuğ Çelik Sanayi A.Ş.
446	Nadir Yağ San. ve Tic. A.Ş.
447	Türkiye Lokomotif ve Motor Sanayi A.Ş.
449	Destebaş Grup İnşaat San. ve Tic. A.Ş.
450	Enka Süt ve Gıda Mamulleri San.
453	Gemlik Gübre Sanayi A.Ş.
455	Taççin Çimento San. ve Tic. A.Ş.
457	Çamiş Ambalaj San. A.Ş.
460	Eriklı Sü ve Meşrubat San. ve Tic. A.Ş.
465	Teperpan MDF Levha San. ve Tic. A.Ş.
466	Karacaşa Tarım Ürünleri
470	Çeliker Taahhüt İnşaat ve San. A.Ş.
474	ABC Deterjan San. ve Tic. A.Ş.
475	Türk Ytong San. A.Ş.
476	KİBSAŞ Karadeniz İnşaat ve Beton San.
478	Şimşek Bisküvi ve Gıda San. A.Ş.
479	YÜNSA Yünü San. ve Tic. A.Ş.
480	Akova Süt ve Gıda Mamulleri San.
483	Or-Pa Pazarlama ve Tekstil San. A.Ş.
484	Corbus Çelik San. ve Tic. A.Ş.
487	Ünye Çimento San. ve Tic. A.Ş.
488	Sepaş Plastik Kimya İnşaat Otomotiv
491	Hekimoğlu Un Fabrikası Tic. ve San. A.Ş.
492	Sarıyay Tekstil Enerji San. ve Tic. A.Ş.
495	Adoçim Çimento Beton San. ve Tic. A.Ş.
498	Torunlar Gıda San. ve Tic. A.Ş.
500	Anı Bisküvi Gıda San. ve Tic. A.Ş.

'KDV iadesinin torba yasadan çıkarılmasını hala anlamıyoruz'

İSO Başkanı Erdal Bahçivan, İSO 500 araştırmasını açıklamasının ardından basın mensuplarının sorularını cevapladı. Bahçivan, devreden KDV iadesinin ilk kanun teklifinin son anda torba yasadan çıkarılmasına ilişkin bir soru üzerine, "Hala daha anlamı çözemediğimiz bir son dakika gelişmesiyle bu madde torba yasadan çıkarıldı ve Türk sanayisi adına yanlış bir adım atıldı. KDV sanayinin üzerinde biriken ve geri dönüşü olmayan bir yük oluşmuş durumda. Umuymuz ki bu konu önümüzdeki aylarda tekrar gündeme gelip çözüme kavuşacaktır" dedi.

Bahçivan, şirketlerin borçluluk oranına ilişkin bir soru üzerine, Türkiye'deki finansman giderlerinin dünya ortalamasının çok üzerinde olduğunu belirterek, bu yıl görece olarak biraz iyileşme olmasına rağmen son 4-5 yılda sanayiye finansmanın payının toplam giderler içerisinde yüzde 50'ler seviyesinde olduğunu söyledi.

Bu rakamın dünyada hiçbir ülkede olmadığı şeklinde yüksek olduğunu dile getiren Bahçivan, bu durumun sanayi sektörüne olumsuz etkilerinden bahsetti. Bahçivan, şirketlerin sermaye piyasalarından beslenmesi konusunda istenilen ilerlemelerin sağlanamadığını kaydederek, bu tablonun kısa vadede çözüme ulaştırılması zor olduğunu, sanayiye yönelik yeniden reform edilmis, tasarlanmış bir kalkınma bankasının önemini

yeniden ortaya çıktığını vurguladı. Bahçivan, "İddia ediyor ve inanıyoruz ki Türkiye'de yeni yatırım döneminin başlamasına ancak ve ancak güçlü, stratejik ve milli kaynaklardan, milli sermayeden beslenen bir kalkınma bankası modeli olabilir. Uzun vadeli fon akışlarını ve yönlendirmeyi ancak bir kalkınma bankası modelindeyiz. Türk sanayisinin hizmetine sunabiliriz" diye konuştu. Kısa vadeli borç oranlarının neden arttığını ilişkin bir soru üzerine Bahçivan, bunun altında yatan en önemli nedenlerden birisinin Kredi Garanti Fonu'nun şirketlere kısa vadeli kaynak yaratma konusunu oluşturduğunu bildirdi. Bahçivan, faizlerin artması nedeniyle sanayicilerin uzun dönemden ziyade kısa dönemli kredileri tercih etmesinin de bu kısa vadeli borçların altında yatabilecek bir neden olduğunu anlattı. Finansman noktasındaki teşhisleri çok daha güçlü koymaları gerektiğini vurgulayan Bahçivan, sanayi üzerindeki borçların kısa vadeye dönmesi ve borcun yabancı para cinsinden olmasının finansal istikrarın önemine işaret ettiğini aktardı.

Bahçivan, kar artışını yatırıma dönüştürmesi ilişkin ilk sinyalleri aldıklarını belirterek, şirketlerin özellikle öz kaynaklarını güçlendirdiğini söyledi. Karların temettü ile dağıtıldığını da tahmin ettiklerini dile getiren Bahçivan, karların üretimi nasıl dönedeğini ilerleyen günlerde daha iyi göreceğini bildirdi.

Bahçivan, Ar-Ge'ye ayrılan payın artışına ilişkin bir soru üzerine, Ar-Ge yatırımlarının ve yatırım yapan şirket sayısının artmasından memnuniyet duyduklarını aktardı. Ar-Ge'ye verilen teşviklerin büyüyeceğini ifade eden Bahçivan, karlılıkla birlikte gelecek yıllarda Ar-Ge'ye ayrılan payın ve şirket sayılarının artacağını söyledi.

'İSO 500'e 46 yeni firma girdi'

Bahçivan, bu yıl **İSO 500'e** 46 tane yeni firma girdiğini söyledi. "Bu 46 firmadan 25'i geçen yılki **İSO 500'den** gelenler" diyen Bahçivan, 21 firmamız ise ikinci 500'de de olmayıp direkt **İSO 500'e** girenler olduğunu aktardı. Kur artışına ilişkin bir soruya karşılık Bahçivan, kendilerinin her zaman Merkez Bankası'nın bağımsızlığına vurgu yaptıklarını bildirdi. Bahçivan, şu ifadeleri kullandı: "Önü görülmeyen finans piyasası, kur artış ve faiz artışları Türkiye'de en çok darbeyi reel sektöre ve sanayiye vurdu. O bakımdan da kazanılmış olan finansal istikrarın korunması noktasında Merkez Bankamızın konudaki sağladığı başanının sürdürülebilmesi konusundaki duruşumuzu hep koruduk. Şunu da hep söyledik; Merkez Bankamızın görevi bu şekilde korumalıdır. Yine aynı noktadayız. Biz, Türkiye finansal istikrarını korumak ve sürdürmek zorundayız."

TÜPRAŞ İLK SIRAYI. OTOMOTİV SEKTÖRÜ AĞIRLIĞINI KORUDU

İSO'nun araştırmasında üretimden satışlara bakıldığında TÜPRAŞ zirvedeki yerini korumaya devam etti. İlk 10 şirket ise otomotiv sektörünün oyuncuları. Listede 2'nci sırada Ford Otomotiv, 3'üncü sırada bir önceki yıla göre 3 basamak yükselen Toyota yer aldı. Toyota'nın bu yükselişine sadece Türkiye'de ürettiği C-HR model hibrit arabaların destek verdi. TOFAŞ'ın bu yıl listenin 4'üncü sırasında, Oyak-Renault'un ise 5'inci sırasında yer aldığı görüldü.

Geçen yıl 8'inci sırada yer alan Hyundai ise bu yıl 10'uncu sırada kendine yer buldu. İlk 10'a bakıldığında demir-çelik sektöründe faaliyet gösteren 3 şirket bulunuyor. Bunlar 7'nci sırada yer alan İskenderun Demir ve Çelik, 8'inci sırada yer alan Ereğli Demir ve Çelik ile 9'uncu sırada yer alan İçdaş Çelik. Listede bu yıl 18'inci sırada yer alan EUSAŞ Elektrik Üretim AŞ 5 milyar 203 milyar liralık üretimden satış rakamıyla en kamu kurumları arasında ilk sırada yer aldı. Şirket geçen yıl 7'nci sıradaydı.

ÖZKAYNAĞININ 4 KATI KADAR BORÇLU SEKTÖR VAR

Araştırmanın sektörel finansal oranları incelendiğinde; toplam borçların özkaynağının 4 katına yaklaşan sektörler olduğu görüldü. Kok kömürü ve rafine edilmiş petrol ürünleri imalatçılarında toplam borçların özkaynağı oranı

yüzde 395,7 seviyesine ulaştı. mobilya hariç araç ürünleri imalatçılarında bu oran yüzde 294,8 olarak gerçekleşti. Bilgisayarlar, elektronik ve optik ürünler üreticilerinin toplam borçları ise özkaynaklarının 3 katından fazla.

DURAN VARLIKLARIN PAYI YÜZDE 41,5'A GERİLEDİ

Araştırma Sanayi devlerinin 2017'de makine ve teçhizat yatırımlarının zayıfladığını ortaya koyuyor. Şirketlerin duran varlıkları 2015 yılında yüzde 46,3 yükseldikten

sonra 2016 yılında yeniden 45,3 geriledi. 2017 yılında ise bu oran yüzde 41,5'e indi. 2017 yılında önemli yatırım tevcikleri verilmesine rağmen duran varlık yatırımları sınırlandı.

İlk 500'de en fazla yükselenler

2017	2016	Kuruluşlar	Değişim
212	499	Sıddık Kardeşler Haddecilik San. Tic. Ltd. Şti.	287
236	473	Anadolu Cam Sanayisi A.Ş.	237
68	240	Gram Altın Pazarlama San. ve Tic. A.Ş.	172
285	452	Arslan Alüminyum A.Ş.	167
339	485	Tufan Endüstri Demir Çelik San. ve Tic. A.Ş.	146
91	221	Limak Çimento San. ve Tic. A.Ş.	130
313	433	Özer Metal Sanayi A.Ş.	120
165	278	Ege Çelik Endüstri San. ve Tic. A.Ş.	113
348	459	Midal Kablo San. ve Tic. A.Ş.	111
114	215	Asil Çelik San. ve Tic. A.Ş.	101

Listeye yeni girenler

99	Kayseri Şeker Fabrikası A.Ş.
107	Tosyalı Filmaşın ve İnşaat
126	Pro Yem San. ve Tic. A.Ş.
136	Keskinoğlu Tavukçuluk
145	Atakaş Çelik San. ve Tic. A.Ş.
156	İstanbul Denizcilik
177	Schneider Elektrik San.
195	Net Haddecilik San.
202	OMV Samsun Elektrik
340	Silopi Elektrik Üretim A.Ş.
350	Nurul Makina ve Sanayi A.Ş.
354	Esen Plastik San. ve Tic. A.Ş.
367	Astor Transformatör Enerji
386	Tosçelik Spiral Boru
412	Kimteks Polietilen Sanayi
413	CW Enerji Mühendislik
437	Rollmech Automotive A.Ş.
455	Europap Tezol Kağıt San.
472	Batibeton Sanayi A.Ş.
488	Ulaş Gıda
497	İşbir Sentetik

64'ÜNCÜ SIRADAKI 'ADI SAKLI' ŞİRKET, ETİ BAKIR MI?

● İlk 10'daki en önemli sıçrama Toyota'dan. Toyota Otomotiv 7'ncilikten 3'üncülüğe yükseldi.

● İlk 20'deki en dikkat çeken düşüş ise EUSAŞ'tan. EUSAŞ Elektrik Üretim AŞ, 7'ncilikten 18'inciliğe geriledi.

● Geçtiğimiz yıl listede 224'üncü sırada yer alan Eti Bakır'ın bu yıl listede olmaması dikkat çekti. 64'üncü sırada adını açıklamak istemeyen firmanın İnebolu'ya bağlı olması, "Bu şirket Eti Bakır mı?" sorusunu akla getirdi.

● Dikkat çeken bir çuş 240'ıncilikten 68'inciliğe yükselen Gram Altın Pazarlama'dan... Gram altın konseptini getiren şirket, İstanbul Altın Rafinerisi'nin şirketi.

● Birkaç gün önce 120 milyon dolarlık hassas boru yatırımı açıklayan Yücel Boru da listenin hızlı yükselenlerinden...

● Listede çelik üreticilerinden ağırlığı dikkat çekiyor. İlk 50'nin 8'i çelik üreticisi.

● Yerli otomobile babayığıtlardan BMC, 137'ncilikten 79'unculuğa yükseldi.

● Kayseri Şeker, geçtiğimiz yıl ara verdiği İSO 500'e bu yıl 99'uncu sıradan hızlı bir dönüş yaptı.

● Rus Demir Çelik devi MMK ile 2,5 milyar dolarla mal olan fabrikaya imza atan Atakaş Çelik de listeye 145'inci olarak giriş yaptı.

● Doğu Avrupa'nın en önemli enerji projelerinden biri olan BRUA Doğal Gaz Boru Hattı Projesi'nin borularını üretme ihalesini alan Tosçelik Spiral Boru da bu yıl listeye 386'ncı sıradan giriş yaptı.

● Doğu Avrupa'nın en önemli enerji projelerinden biri olan BRUA Doğal Gaz Boru Hattı Projesi'nin borularını üretme ihalesini alan Tosçelik Spiral Boru da bu yıl listeye 386'nci sıradan giriş yaptı.

%
0.53

Ar-Ge harcamalarının üretimden satışlara oranı

%
20

Devreden KDV'deki 1 yıllık artış

%
24

Kısa vadeli borçlardaki artış

YABANCI SERMAYELİ KURULUŞ SAYISI 115'E DÜŞTÜ

İSO 500'ün sağladığı istihdam yüzde 1,7 oranında arttı. Ödenen maaş ve ücretlerdeki artışın da yüzde 14,1 olarak gerçekleştiği görüldü. Enflasyon ile karşılaştırıldığında maaş ve ücretlerin reel olarak arttığı görüldü. Yabancı sermaye paylı kuruluşların sayısı 8 adet azalarak 115'e indi. Yabancı sermayeli şirketlerin sayısındaki azalmaya karşın, bu firmaların ihracattaki ağırlığı devam etti. 115 firma, İSO 500'ün toplam ihracatının yüzde 48,4'ünü gerçekleştirirken üretimden satışların da yüzde 32'sini oluşturdu.

KAPASİTE KULLANIMINDA YÜZDE 80'LİK EŞİĞE GELEN SANAYİCİ, YÜKSEK TEKNOLOJİYE DAYALI SABİT YATIRIMLARIN ARTIRILMASI ÇAĞRISI YAPIYOR

Finansal türbülans ve belirsizlik ortamı, teknoloji ve kapasite yatırımlarının önünü tıkıyor

Istanbul Sanayi Odası'nın bu yıl 50'ncisini yayınladığı 'Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu-İSO 500 Araştırması'nın sonuçları, Türkiye'yi bir kez daha 'üretim ekonomisinde' kalması gerektiğini, sağlıklı veriler eşliğinde gözler önüne seriyor. Öncelikle, 2017 yılında yüzde 7.4 ile rekor kıran Türkiye'nin büyümesine paralel bir seyir izleyerek, yüzde 8.8'lik büyümeyle ortalamayı geçen imalat sanayi, yeni dönemde gelişim hızını kaybetmemek adına güçlü finansman modelleri ve üretime göre teşvik sistemi gibi ihtiyaçlarının ivedilikle giderilmesini talep ediyor. Bununla beraber finansal erişim noktasında yaratılan inovatif modellere karşın tıkanma yaşayan sanayici, sürdürülebilir büyüme için destek çağrısını yineliyor.

500 Büyük için önemli göstergelerden biri de 2017 yılında gerçekleştirilen yüzde 19'luk reel büyüme. Bu rakam, son 13 yılın en yüksek seviyesini göstermesi

açısından 500 Büyük için ayrı bir anlam taşıyor. Üretimden satışlarda meydana gelen pozitif ivmelenmenin istikrar arz etmesi ise finansal yapının sanayici lehine ele alınmasından geçiyor. Bu noktada finansal enstrümanlardaki ayırışma geçmiş yıllarda olduğu gibi yine sanayiciyi zorlamaya devam etti. 2016 yılında 52.4 milyar lirayı bulan faaliyet kârını 70.6 milyar liraya çıkaran 500 Büyük Sanayi Kuruluşu, söz konusu dönemde kazancının yüzde 49.8'ini ise finansman giderlerine harcadı. Farklı bir ifadeyle kazancını yatırıma dönüştürmek yerine vadesi gelmiş ya da kısa vadeli borçlarına harcayan 500 Büyük Sanayi Kuruluşu için bu durum, özkaynak yatırımlarının da artmasını engelliyor. Süreci alternatif finansman modelleri ile başarılı bir şekilde yönetip, iç ve dış talepteki canlanmaya cevap veren sanayici için yeni dönem ise kapasiteyi artıracak yatırımların hayata geçirilmesi anlamına geliyor. Son 13 yılın en yüksek büyümesi ile kapasiteyi yüzde

80'e kadar çıkaran sanayici için artık teknolojiye dayalı yatırımların bir an evvel hayata geçirilip, kapasitenin artırılması kritik önem taşıyor. Bu noktada yatırım şevkini korumak isteyen sanayici, doğru finansman modelleri ve teşviklerde farklılaşma adımlarının orta vadede üretim ekonomisine geçiş için anlamlı olacağı görüşünde birleşiyor.

Araştırmanın sonuçlarında kurtuluş reçetesi olarak; yüksek teknoloji ürünlere bağlı tasarım, markalaşma ve Ar-Ge çalışmalarının yapılması ile Türkiye'nin nitelikli büyüme ortaya koyabileceği görüşü kaydediliyor. Bu sayede sanayideki büyümede nitelik sorunun ortadan kalkacağına dikkat çeken araştırma sonuçları, finansman giderlerinin de borçlanma yerine yüksek teknoloji çalışmalarına harcanabileceğini öngörüyor. Ayrıca Ar-Ge teşviklerine rağmen sanayicinin Ar-Ge harcamalarının sınırlı kalması araştırmanın başlıca öz eleştirisini oluşturuyor.

İSO 500'ün 2017 yılındaki temel göstergelerine bakıldığında üretimden satışları 2017 yılında yüzde 33.2 artışla 490 milyar liradan 653 milyar liraya çıkarak, yüksek bir büyüme performansı gösterdi. Son üç yıldır İSO 500'ün üretimden satışlarında görülen zayıf büyüme, 2017 yılında yerini reel büyümeye bıraktı. 2017 yılında üretimden satışlar reel olarak yüzde 19 büyüdü. Satışlardaki artışta iç ve dış talepteki büyümenin yanı sıra ihracat gelirlerinde etkili olan döviz kurlarındaki artış rol oynadı. Ve gerçekleşen büyüme oranı İSO 500'de son 13 yılın en yüksek büyümesi olarak dikkat çekti. Bununla beraber

2017 yılında, İSO 500'ün faaliyet kârı oranı yüzde 9.6 olarak hesaplandı. 2016 yılında yüzde 9.4 olan orana göre faaliyet kârlılığında yine sınırlı bir iyileşme gerçekleşti. Toplam faaliyet kârı mutlak büyüklüğü ise 2016 yılında 52.4 milyar TL iken, 2017 yılında 70.6 milyar liraya yükseldi. Faaliyet kârındaki olumlu seyre karşın 500 Büyük, kazancının önemli bir kısmını finansman giderlerine harcadı. Finansman giderleri 2017 yılında, yüzde 21.3 artarak, 29 milyar liradan 35.2 milyar liraya yükseldi. Finansman giderlerinin net satışlara oranı yüzde 5.2'den yüzde 4.8'e gerilese bile sanayici esas faaliyetinden kazandığının

devamı sayfa 8'de ▶

Üretimden satışlarda ilk 10 kuruluş

2017	2016	Kuruluş	İl	Üretimden Satışlar (Net) (TL)
1	1	TÜPRAŞ	Kocaeli	51.143.020.471
2	2	Ford	İstanbul	22.669.355.014
3	6	Toyota	Sakarya	17.830.449.851
4	3	TOFAŞ	İstanbul	15.911.044.439
5	4	Oyak-Renault	İstanbul	15.673.395.350
6	5	Arçelik	İstanbul	12.582.252.953
7	10	İsdemir	İskenderun	10.623.490.800
8	11	Erdemir	İstanbul	9.920.840.201
9	9	İçdaş	Çanakkale	9.307.530.883
10	8	Hyundai Assan	Kocaeli	8.361.235.000

yarısını finansman gideri olarak ödemeye devam etti.

Faiz ve kur dalgalanmaları sermaye birikimini etkiledi

Farklı bir ifadeyle finansman giderleri sanayi firmalarının kârında temel belirleyici olmayı 2017 yılında da sürdürdü. Bununla beraber sanayi firmaları, 2017 yılında elde ettikleri faaliyet kârının daha düşük bir bölümünü finansman giderlerine ayırdı. Buna rağmen sanayinin mevcut mali yapısı içinde faiz ve kur dalgalanmaları sanayide kârlılığı ve sermaye birikimini etkilemeye devam etti. 2017 yılında daha uygun mali koşulları yaratma başarısını gösteren sanayicilerin finansal enstüramanların getirdiği kısıktan ise hâlâ kurtulmadığı görülüyor. Dolayısıyla 2016 yılında, 52 milyar liralık faaliyet kârının, 29 milyar liralık kısmını, yani yüzde 55.4'ünü finansman giderine ayırmak zorunda kalan sanayiciler, 2017 yılında da 70 milyar liralık faaliyet kârının yüzde 49.8'ini, yani 35 milyar lirasını finansman giderine ayırdı.

Özkaynak finansmanı, yine sınırlı kalmayı sürdürdü

Öte yandan, finansal göstergeler içinde borçlanma ile özkaynakların dağılımını yansıtan kaynak yapısı, kuruluşların finansal yapılarını ortaya koyan en önemli göstergelerin başında geliyor. Özellikle son yıllarda küresel borçlanma olanaklarının bollaşması ve ucuzlaması ile birlikte özel sektör firmalarının borçlanma eğilimi daha da kuvvetlendi. Döviz kurlarındaki yükselişe, uluslararası finansman maliyetlerindeki artışa ve TL faiz oranlarındaki sıçramaya rağmen borçlanma eğilimi özellikle Kredi Garanti Fonu (KGF) teminatlili kredi kullanım olanaklarının genişlemesiyle birlikte 2017 yılında da sürdü. Özkaynak finansmanı ise sınırlı kalmaya devam etti.

ISO 500'de ise bu dengenin özkaynaklar aleyhine bozulma eğiliminde olduğu görülüyor. 500 Büyük Sanayi Kuruluşu'nda toplam borçların payı 2017 yılında 1 puan daha artarak, yüzde 62.9'a yükselirken, özkaynakların payı ise yüzde 37.1'e geriledi. Gerçi bu kaldıraç oranları, dünya örnekleri ile karşılaştırıldığında 65/35 bandıyla benzer bir kaynak yapısına işaret etse

de Türkiye'de borçlanma maliyetlerinin yüksekliği sanayicinin rekabet gücünü diğer ülkelere göre finansman açısından olumsuz etkiliyor.

Duran varlıklardaki gerileme yatırım iştahını düşürüyor

Sanayicinin yatırım iştahını göstermesi açısından önemli bir parametreyi de duran ve dönen varlıklar arasındaki ilişki oluşturuyor. Her iki gösterge, sanayinin yatırım iştahı ve motivasyonu açısından içinde bulunduğu durumu göstermesi açısından kritik önem sahip. 500 Büyük Sanayi Kuruluşu'nun duran varlıkları 2015 yılında yüzde 46.3'e yükseldikten sonra 2016'da yeniden yüzde 45.3'e, 2017'de ise yüzde 41.5'e geriledi. 2017 yılında yatırım koşullarındaki gerileme iyileşmeye ve önemli yatırım teşvikleri verilmesine rağmen duran varlık yatırımları yeterli büyümeyi gösteremedi. Toplam aktifler içinde dönen varlıkların payının yüksek olması ise işletme sermayesi yönetimi açısından olumlu. Ancak diğer yandan duran varlıkların payındaki gerileme ise sabit kıymet yatırımlarının, farklı bir ifadeyle üretken makine ve teçhizat yatırımlarının zayıfladığını gösteriyor.

Ar-Ge harcamalarının üretimden satışlara oranı hâlâ çok düşük

Türkiye ekonomisinin Endüstri 4.0 süreci ile yeni bir dönüşüme girdiği tespitini yapan uzmanlar, söz konusu sürecin gelişimine yön verecek ana parçanın 500 Büyük Sanayi Kuruluşu olduğu yönünde görüş bildiriyor. 500 Büyük Sanayi Kuruluşu'nun 2017 yılındaki Ar-Ge harcamaları yüzde 23.7 artarak 3.5 milyar liraya çıkarken üretimden satışlara oranı ise yüzde 0.53 ile küresel ortalamasının altında kaldı.

Söz konusu dönemde Ar-Ge yapan firma sayısı ise 239'dan 254'e yükseldi. Fakat bu olumlu tabloya rağmen çoğu sektörde araştırma ve geliştirme faaliyetlerinin henüz yeterli ve ihtiyaç duyulan seviyeye ulaşmadığı vurgulanıyor. Ar-Ge harcamalarının artması ile Türkiye'deki sanayicilerin yüksek teknolojiye sahip ürünleri imal edebileceğine işaret eden İSO yönetimi, bir önceki yıl olduğu gibi 2017'de de yüzde 3.6'da seyreden yüksek teknoloji yoğunluklu sanayi üretiminin artması çağrısını yapıyor.

İhracatta ilk 10 kuruluş

2017	2016	Kuruluş	İhracat (Bin \$)
1	1	Ford	4.796.904
2	4	Toyota	4.593.807
3	2	TOFAŞ	3.269.554
4	3	Oyak-Renault	3.182.426
5	5	TÜPRAŞ	2.785.550
6	37	Hyundai Assan	1.986.401
7	6	Arçelik	1.933.449
8	-	-	-
9	-	-	-
10	9	Bosch	1.052.939

İstihdamda ilk 10 kuruluş

Sıra No	Kuruluş	Ücretle Çalışan Sayısı	500 Büyük Sıra No
1	Arçelik	17.486	6
2	Sofra Yemek	11.551	140
3	Ford 10.835	2	-
4	TOFAŞ	9.883	4
5	Türkiye Şeker Fabrikaları	8.293	25
6	Bosch	8.083	27
7	BSH Ev Aletleri	7.811	17
8	-	-	-
9	-	-	-
10	Oyak-Renault	6.927	5

En fazla kâr eden ilk 10 kuruluş

Sıra No	Kuruluş	Dönem Kârı (TL)	500 Büyük Sıra No
1	TÜPRAŞ	4.178.243.263	1
2	Erdemir	3.615.964.516	8
3	İsdemir	3.371.893.832	7
4	Eti Maden	1.800.161.167	32
5	PETKİM	1.679.437.407	13
6	Ford	1.331.666.319	2
7	-	-	-
8	TPAO	1.130.149.378	58
9	-	-	64
10	-	-	64

Katma değerde ilk 10 kuruluş

Sıra No	Kuruluş	Brüt Katma Değer (TL)	500 Büyük Sıra No
1	TÜPRAŞ	41.585.032.525	1
2	-	-	-
3	JTI Tütün Ürünleri	11.618.318.029	92
4	İsdemir 4.301.691.320	7	-
5	Anadolu Efes	4.299.737.458	141
6	Ford	3.460.701.000	2
7	Aygaz	3.131.388.340	11
8	-	-	-
9	TOFAŞ	2.990.839.779	4
10	-	-	-

Ar-Ge ve inovasyona dayalı üretim modeliyle ticaret hacmimizi artırıyoruz

Sanayisi ve ticaretiyle bölge ekonomisinin lokomotif kenti Gaziantep, beş organize sanayi bölgesinin yanı sıra Havaalanı Organize Sanayi Bölgesi ve kent içindeki üretim tesisleriyle istihdam ve kalkınmada öncü rol üstlenmeyi sürdürüyor. Gaziantep'te sanayiciler de üstlendikleri bu sorumluluğun bilinciyle değişen global pazar şartlarını yakından takip ediyor ve sürekli kendini güncelliyor. Bu bağlamda bizler de yüksek teknolojilerin öne çıktığı günümüz koşullarında, özellikle Ar-Ge ve inovasyona dayalı katma değeri yüksek üretim modelleri üzerinde çalışıyoruz. Küresel ölçekte Endüstri 4.0 ve robot teknolojileri

ile birlikte üretim proseslerinde yaşanan değişime ayak uydurmak ve bu yeni vizyonla yatırımlarımızı yönetmek zorundayız. Ancak bu sayede global pazarın en gelişmiş ekonomileri arasında yer alabiliriz. Bu çerçevede Gaziantep Sanayi Odası olarak Ar-Ge merkezlerinin sayısını artırmak için çalışmalarımızı sürdürüyor, bu sayede firmalarımızın daha fazla Ar-Ge yapmasını ve yeni ürün geliştirmesini arzu ediyoruz.

2017 yılını 6.5 milyar dolar ihracatla kapatan ve ürettiği ürünleri 177 ülkeye ihraç eden kentimiz, ihracat rakamlarının açıklandığı her dönemde yeni başarılarla imza atıyor.

2018 yılı ilk dört aylık ihracat rakamlarına bakıldığında Gaziantep, 2017 yılı Ocak-Nisan ihracatını 2.1 milyar dolardan, yüzde 4.2 artışla, 2.2 milyar dolara çıkardı. Rakamsal veriler de gösteriyor ki dünyada ve özellikle bölgemizde yaşanan tüm olumsuzluklara rağmen Gaziantep büyümeye devam ediyor.

Bu büyümenin bir göstergesi olarak, **İstanbul Sanayi Odası** tarafından her yıl gerçekleştirilen, Türkiye'nin Birinci 500 ve İkinci 500 Büyük Sanayi Kuruluşu araştırması sonuçları kritik önem taşıyor. Hatırlanacağı üzere Gaziantep'ten 2015 yılında 24 firma listeye girerken, 2016 yılında 26 sana-

ADNAN ÜNVERDİ

Gaziantep Sanayi Odası
Yönetim Kurulu Başkanı

yi kuruluşu, Türkiye'nin ilk 500 büyük sanayi kuruluşu arasında yer almıştı. Bu yıl açıklanacak ilk 500 sıralamasını da heyecanla bekliyor ve Gaziantep'te firmalarımızın yeni başarı hikayelere yazacağına inanıyoruz.

Bölge ekonomisine verdiğimiz katkı ile Karadeniz'in amiral gemisiyiz

Uluslararası gelişmeleri ve değişimleri ihmal etmeden geleceğe güçlü bir kararlılıkla yürüyen Samsun, yarattığı katma değerle bugün itibarıyla Karadeniz Bölgesi'nin amiral gemisi konumunda bulunuyor. Hepimizin ortak amacı daha gelişmiş bir Türkiye. Bunun için de tüm planlarımız hazır. Samsun'un var olan potansiyeli ile orta vadede ISO 500'e daha fazla firmayla gireceğini düşünüyorum. Öncelikle Samsun merkezde yeni bir OSB oluşturmak için çabalarımız devam ediyor. Eğer bunu başarabilirsek ilk 500'e giren firma sayısının üçe katlanacağını söyleyebiliriz. Çünkü Samsun'un bu gücü ve potansiyeli var.

Bize gösterilen güvene layık olmak için çalışma yapacağız

Geçtiğimiz ay yapılan organ yenileme seçimleri sonucu oluşan komitelerimiz, meclisimiz ve yönetim kurulumuz ile birlikte Samsun'un kalkınması adına birlikte gayret etmek üzere büyük bir sorumluluk almış bulunuyoruz. Bu çok önemli bir görev. Bu bağlamda bize gösterilen güven de çok büyük. Hep birlikte bu güvene layık olmaya çalışacağız. Bu vesileyle gösterdikleri teveccüh için tüm üyelerimize teşekkürü borç biliyorum. Odamızın yönetimine geldiğimiz günden bu yana, Karadeniz Bölgesi'ndeki lider ve öncü rolümüzü muhafaza etmek ve odamızı Karadeniz Havzası'nda etkin bir uluslararası aktör haline getirmek vizyonuyla hareket ediyor, üyelerimizin ve bölgesinin ihtiyaçları doğrultusunda politikalar üreterek, ekonomik ve sosyal bakımdan bölgesel ve ulusal kalkınmaya destek sağlamak misyonuyla çalışmalarımızı yürütüyoruz.

Samsun'un iş dünyasının en büyük çatı kuruluşu olan Samsun Ticaret ve Sanayi Odası olarak, üye odaklı hizmet anlayışıyla kanunla verilen görevlerimizin yanı sıra üyelerimizin rekabet edebilirliklerine güç katmak ve kapasitelerini geliştirmelerine destek olmak amacıyla projeler yürütüyor, üyelerimizin ticari hak ve menfaatlerini korumak adına gi-

SALİH ZEKİ MURZIOĞLU

Samsun Ticaret ve Sanayi Odası
Yönetim Kurulu Başkanı

rişimlerde bulunuyoruz. Kentimizin kalkınması bağlamında bugüne kadar ortaya koyduğumuz tüm çalışmalar bu anlayışın ürünüdür.

Kente, lojistik köyü getirdik

Son dokuz yılda Samsun'da pek çok proje ortaya koyduk. Türkiye'nin Bakanlar Kurulu Kararıyla ilan edilen ilk milli fuarı unvanını kazanmış ama zaman içinde bu özelliğini yitirmeye yüz tutmuş şehrimize Samsun Fuar ve Kongre Merkezi'ni kazandırdık. Bu vesileyle Türkiye'nin ilk güdümlü projesini ortak akılla gerçekleştirdik. Türkiye'de yalnızca üç ilde tüm ulaşım aksları mevcut. Hava, kara, deniz ve demiryolu ulaşım ağına sahip üç ilde biri olan Samsun'a lojistik köyü getirdik. En büyük ortağı olduğumuz ve bu yıl devreye alınan lojistik köy, Bölgesel Rekabet Edebilirlik Operasyonel Programı kapsamındaki en büyük ölçekli projeler arasında yer alıyor. Ondokuz Mayıs Üniversitesi yerleşkesinde bulunan teknopark için kayda değer oranda destek verdik. Teknopark'ın kurulması için elimizi taşın altına koyduk ve büyük mesai harcadık. Sektörel bağlamda medikal, mobilya, gıda ve inşaat sektörlerine

ilişkin Ur-Ge ve kümelenme projelerini yürüttük.

Samsun'a özellikle metal sektörüne hizmet verecek pek çok ölçme, test ve kalibrasyonun yapılacağı Metal Metroloji ve Kalibrasyon Laboratuvarı'nı kazandırdık. Eğitim vakfını kurduk. İnsan kaynaklarının geliştirilmesine destek olmak üzere kayıtlı istihdam için diyalog, perakende satış akademisi, KUYAP projelerini yürüttük. Üyelerimize etki eden kanunlarla, uygulamalarla ve kurumlarla ilgili bilgilendirme toplantıları düzenledik. Üyelerimizin gelişimine katkı vermek adına kurumsal gelişim eğitimleri düzenledik. Koordinatörlüğünü yürüttüğümüz Avrupa İşletmeler Ağı Karadeniz konsorsiyumuyla uluslararası iş bağlantıları oluşturulmasına katkı verdik, ülke günleri düzenledik. AB Bilgi Merkeziyle Avrupa Birliği konularında bilgilendirmeler yaptık, sosyal ve kültürel projelere imza attık.

İhracatı artırmak istiyoruz

Öte yandan, memleketimizin zenginliği girişimcisidir. Kadın ve genç girişimci kurullarımızla yeni girişimciler yetişsin diye pek çok faaliyet

yürüttük. Bu camiaya daha iyi bir hizmet binası yakışır diye hizmet kalitemizi artırmak adına yeni bir bina inşaatına başladık. Özetle ifade ettiğim gibi geçmiş dönemde önemli çalışmalara imza attık. Referansımız güçlü ama çita epey yüksek. Kentimizin kalkınması adına bu dönemde daha çok çalışma, daha çok üretme gayretinde olacağız. Ancak bu çaba hepimizin ortak çabası olmalı. El ve güç birliği yapmak durumundayız.

Bugün itibarıyla 37 meslek komitemiz, 85 meclis üyemiz var. Biz yönetim kurulu olarak elimizi taşın altına koyduk. Birlik ve beraberlik içinde daha güçlü, daha üretken bir Samsun Ticaret ve Sanayi Odası için çalışmaya devam edeceğiz. Bizim öncelikli hedefimiz Samsun ekonomisine katkı vermek. Bunun için katma değeri yüksek ürün üretmek ve ihracatımızı artırmak derdindeyiz. Üretime dayalı bir ekonomiyi desteklemek durumundayız. Bunun için yeni yatırımlara, yeni yatırım alanlarına ihtiyacımız var. Samsun'da bu potansiyel var. Kentimize yeni OSB kazandırılması önceliğimiz. Hep birlikte verimli bir çalışma dönemi geçireceğimize inanıyorum.

Denizli, makine imalat sektöründe dikkat çeken büyümeye imza atıyor

Istanbul Sanayi Odası tarafından yürütülen ve her yıl Türkiye'deki sanayi yapılanmasına ışık tutan 'Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu' araştırması her yıl dikkat çeken verilere imza atıyor. Herşeyden önce bu araştırmanın sonuçları, bize şirketlerimiz ve üretimimiz hakkında bilgi veriyor. Bilginin bu kadar önemli olduğu bir çağda söz konusu çalışmayı ileriye dönük stratejiler belirlemek açısından önemli buluyorum.

Uzun soluklu ihracat tecrübesi sanayicimizi ileriye taşıyacak

Denizli, tekstil sektörüyle bilinen ve geldiği konumu tekstil sektörüne borçlu olan bir şehir. Ancak bugün geldiğimiz noktada, Denizli sanayisi adını bakır, kablo, mermer, gıda ve makine imalatı gibi sektörlerde de duyurdu, özellikle dış pazarlarda bu sektörlerde bilinen bir bölge haline geldi. Sayısal olarak daima Türkiye'nin önemli sanayi kentleri arasında yer alan Denizli sanayisi, sadece yatırımlarıyla değil ihracatını ve istihdamını artırmada da farklılık yarattı. Kadim müşterimiz Avrupa Birliği ülkelerinin yanında sanayicileri-

MÜJDAT KEÇECİ

Denizli Sanayi Odası
Yönetim Kurulu Başkanı

miz yeni pazarlara girdi ve şimdi de o pazarlarda kalıcı olarak yerleşmeye çalışıyor. Uzun soluklu ihracat tecrübesinin, Denizli sanayicilerin bu pazarlarda tutunmasını sağlayacağına inanıyorum.

Üretim çeşitliliği kendini yüksek katma değerde gösteriyor

Diğer taraftan Denizli sanayisindeki üretim çeşitliliği, katma değerli ürünler olarak kendisini gösteriyor. Denizli'de tasarımı yönelik çalışma-

larını sürdüren şirketler, bu çalışmalarının meyvelerini almaya ve katma değeri yüksek ürünlerini pazara sunmaya başladı. Çeşitli sektörlerden gelen bu şirketlerin kısa vadede Denizli'nin adını farklı pazarlarda duyuracağına inanıyorum. Yine katma değer üreten sektörlerimizden makine imalat sektörümüzde yaşanan hızlı gelişmeler, bizi yeni bir organize sanayi bölgesi kurma konusunda adeta zorladı. Hazırlık çalışmalarını tamamladığımız makine ihtisas organize sanayi bölgesinin tamamlanmasıyla bu sektörde de **ISO 500**'e girecek nitelikte birden fazla firmanın olacağını düşünüyorum.

İhracat rakamları hesaplanırken hem miktar hem de değer yorumlanmalı. Denizli ihracatı, 2017 yılında 3 milyar 351 milyon dolar olarak gerçekleşti. Yurt genelindeki rakamlarla paralel olarak 2017 yılında Denizli ihracatında iyileşme yaşandı. Odamız her yıl ocak ayında, iş yerleri ve ilgili kuruluşlarla temas ederek, Denizli'nin gerçek ihracat rakamlarını hesaplıyor. Revize edilmiş ihracat rakamları, resmi rakamlardan bir miktar farklı oluyor. Bunun nedeni,

bizim hesaplamamızın Denizli'de üretim yapan ancak kayıtlı adresleri başka illerde olan veya Denizli dışındaki gümrükleri kullanan firmalarının ihracatlarını da kapsamı. Bu fark, 2017 yılı ihracatı için Denizli lehine 284 milyon doları aşılıyor.

Doğru stratejilerin yapılandırılması için ihracat rakamlarının hem miktar hem de değerde yorumlanması gerektiğini; ayrıca eğer ihracat malına konu ana hammadde borsa malı ise buradaki değişikliği de göz önüne almak gerekiyor. İhracat açısından kötü geçen 2015 yılının ardından 2016'da kısmi de olsa başlayan toparlanmanın 2017'de de ivmelenerek artmasını bekliyorduk. Nitekim de öyle oldu. Yıl içinde kapasite kullanımı ve sanayi enerji tüketimi verileri de bu beklentimizi destekliyordu. Bu bağlamda ihracatta en kötünün 2015 yılında geride kalmış olmasını umut ediyoruz. Fakat ihracatımızda yavaşlamaya neden olan yurtiçi ve yurtdışında hem politik hem de jeopolitik risklerin sürdüğünü de göz ardı etmemek gerekiyor. Buriskleri gören proaktif devlet politikaları ise sanayicinin destekçisi olmaya devam edecek.

KÜRESEL DURGUNLUĞUN SONA ERMESİ VE ÜRETİM KÜLTÜRÜNE ODAKLANILMASI BÜYÜMEYE İVME KATTI

İnovatif finansman modelleriyle dinamizm kazanan imalat sanayi, büyümede rekor kırdı

ERDAL BAHCIVAN
İstanbul Sanayi Odası
Yönetim Kurulu Başkanı

İSO-Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu Araştırması, sanayinin adeta röntgenini çekip, anatomik yapısının bir yıl içinde nasıl çalıştığını ortaya koyuyor. Bunların içinden öne çıkan bazı temel göstergelere geçmeden önce sanayinin, 2017 yılında ekonomi içindeki genel performansına kısaca değinmekte yarar var. Bu bağlamda ekonomi ile imalat sanayinin büyüme ilişkisinden başlamak ve hep söylediğimiz 'yeniden üretim kültürüne dönüşün' neden bu kadar önemli olduğuna dikkat çekmek istiyorum.

Öncelikle Türkiye, son iki yıldır büyük badireler atlattı. Hem ekonomi hem de siyasal-sosyal hayatta her gün moral bozan olaylar 2017'ye karamsar bir girişin yapılmasına yol açtı. Ancak inovatif finansman modelleriyle di-

namizmi korunan ekonomi ve imalat sanayinin üretim iştahının sürmesi sürecin küresel ölçekte rekor kıran bir büyüme ile sonuçlanmasını sağladı.

Küresel durgunluğun sona ermesi de büyümeyi tetikledi

Hatırlanacağı üzere Türkiye ekonomisi 2017 yılında yüzde 7.4'lük büyümeye imza attı. Bu büyümenin alt kırılımlarına baktığımızda; büyümeye başlıca katkısı imalat sanayinin verdiğini söyleyebiliriz. Çünkü imalat sanayi 2017 yılında, Türkiye ortalamasının üzerinde büyüyerek, yüzde 8.8 ile yeni bir başarı hikayesi yazdı. Tabii bu büyümedeki etkenlere bakarken, küresel ölçekte uzun süredir devam eden ekonomik ve ticaret durgunluğunun, 2017 yılında sona ermesini de görmek gere-

kiyor. Dolayısıyla 2017'deki ihracat etkisinin, imalat sanayinin performansına da olumlu yansıdığını görüyoruz. Buna ilave vergi indirimleri, teşvikler, İSO olarak fikir ortaklığımızın da olduğu Kredi Garanti Fonu, yine İSO olarak katkıda bulunduğumuz 'Nefes Kredisi' gibi inovatif finansal uygulamalar da ekonominin dinamizmini korumasını sağladı.

'Üretimin sigorta' olduğu 2017 yılında bir kez daha ispatlandı

İşte böylesine zor bir dönemde sanayinin ve üretimin ne demek olduğunu çok daha iyi gördük ve anladık. Yani üretimin nasıl bir sigorta olduğunu, üretimin bir ülke için ne kadar gerekli olduğunu 2017 yılı bizlere bir kez daha ispat etti. Sanayinin bu performansı

imalat sanayinin cari fiyatlarla milli gelir içindeki payını da yüzde 17.5'e yükseltti. İmalat sanayinin milli gelir içindeki payı çok uzun yıllar sonra 0.9 puan ile kayda değer bir artış gösterdi. Bugün gelinmiş olan yüzde 17.5'lik oran, son 16 yılın en yüksek seviyesi olması itibarı ile gelecek adına da umut verici.

Son 13 yılın en büyük reel büyümesine imza attık

Sanayimizin son dönemlerdeki genel ekonomi içindeki performansı ile ilgili yaptığımız bu değerlendirmenin ardından İSO 500'ün temel göstergelerine bakalım. İSO 500'ün üretimden satışları 2017 yılında yüzde 33.2 artışla 490 milyar liradan 653 milyar liraya çıkarak, yüksek bir büyüme performansı gösterdi. Son üç yıldır İSO 500'ün üretimden satışlarında görülen zayıf büyüme, 2017 yılında yerini reel büyümeye bıraktı. 2017 yılında üretimden satışlar reel olarak yüzde 19 büyüdü. Satışlardaki artışta iç ve dış talepteki büyümenin yanı sıra ihracat gelirlerinde etkili olan döviz kurlarındaki artış rol oynadı. Ayrıca gerçekleşen büyüme oranı İSO 500'de son 13 yılın en yüksek büyümesi olarak dikkat çekti.

Faaliyet kârının yüzde 49.8'i finansman giderleri için kullanıldı

Bununla beraber 2017 yılında, İSO 500'ün faaliyet kârı oranı yüzde 9.6 olarak hesaplandı. 2016 yılında yüzde 9.4 olan orana göre faaliyet kârlılığında yine sınırlı bir iyileşmeden söz edebiliriz. Toplam faaliyet kârı mutlak büyüklüğü ise 2016 yılında 52.4 milyar TL iken, 2017 yılında 70.6 milyar liraya yükseldi. Finansman giderleri 2017 yılında yüzde 21.3 artarak, 29 milyar liradan 35.2 milyar liraya yükseldi. Finansman giderlerinin net satışlara oranı yüzde 5.2'den yüzde 4.8'e gerilese bile görüldüğü gibi sanayici esas faaliyetinden kazandığının yarısını finansman gideri olarak ödemeye devam etti.

Finansman giderleri sanayi firmalarının kârlılıklarında temel belirleyici olmayı 2017 yılında da sürdürdü. İSO 500 2016'nın ardından 2017 yılında da finansman maliyetlerini daha etkin yönetti. Sanayi firmaları, 2017 yılında elde ettikleri faaliyet kârının daha düşük bir bölümünü finansman giderlerine ayırdı. Buna rağmen sana-

500 Büyük Sanayi Kuruluşunun son üç yıldaki temel göstergeleri

	2015		2016		2017		Değişim (%)		
	Tutar (Milyon TL)	Pay (%)	Tutar (Milyon TL)	Pay (%)	Tutar (Milyon TL)	Pay (%)	2015/2014	2016/2015	2017/2016
Üretimden Satışlar (Net)	450.505	-	490.043	-	652.712	-	70	8.8	33.2
Faaliyet Kârı (Zararı)	44.144	8.7	52.376	9.4	70.612	9.6	44.9	18.6	34.8
Finansman Giderleri	27.994	5.5	29.006	5.2	35.175	4.8	75.1	3.6	21.3
Faiz Amortisman ve Vergi Öncesi Kâr (EBITDA)	62.015	12.2	76.135	13.7	94.732	12.9	23.0	22.8	24.4
Dönem Kârı (Zararı) (VÖÖ)	28.320	5.6	37.734	6.8	53.085	7.2	4.5	33.2	40.7

Not: Paylar net satışlara göre hesaplanmıştır.

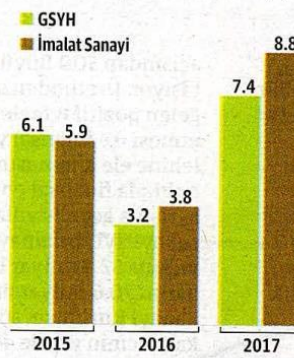
yının mevcut mali yapısı içinde faiz ve kur dalgalanmaları sanayide kârlılığı ve sermaye birikimini etkilemeye devam etti. 2017 yılında daha uygun mali koşulları yaratma başarısını gösteren sanayicilerimizin maalesef finansman cenderesinden hâlâ kurtulamadığını görüyoruz. Son yılların 'en iyi senesinde' bile sanayicilerimiz, faaliyet kârının yarısını finansman gideri olarak kaybetmeye devam etti. Baktığımızda 2016 yılında 52 milyarlık faaliyet kârının, 29 milyar liralık kısmını, yani yüzde 55.4'ünü finansman giderine ayırmak zorunda kalan sanayicilerimiz, 2017 yılında da 70 milyar liralık faaliyet kârının yüzde 49.8'ini, yani 35 milyar lirasını finansman giderine ayırmak zorunda kaldı.

Borçlar arttı, özkaynak düştü

Öte yandan, finansal göstergeler içinde borçlanma ile özkaynakların dağılımını yansıtan kaynak yapısı, kuruluşların finansal yapılarını ortaya koyan en önemli göstergelerin başında geliyor. Özellikle son yıllarda küresel borçlanma olanaklarının bollaşması ve ucuzlaması ile birlikte özel sektör firmalarının borçlanma eğilimi daha da kuvvetlendi. Döviz kurlarındaki yükselişe, uluslararası finansman maliyetlerindeki artışa ve TL faiz oranlarındaki sıçramaya rağmen borçlanma eğilimi özellikle Kredi Garanti Fonu (KGF) teminatl krediler kullanımı olanaklarının genişlemesiyle birlikte 2017 yılında da sürdü. Özkaynak finansmanı ise sınırlı kalmaya devam etti.

İSO 500'de bu dengenin özkaynaklar aleyhine bozulma eğiliminde olduğunu görüyoruz. 500 Büyük Sanayi Kuruluşu'nda toplam borçların payı 2017 yılında 1 puan daha artarak yüzde 62.9'a yükselirken, özkaynakların payı ise yüzde 37.1'e geriledi. Gerçi bu kaldıraç oranları, dünya örnekleri

Son üç yılda imalat sanayi ve GSYH'deki büyüme oranları (%)

ile karşılaştırıldığında 65/35 bandıyla benzer bir kaynak yapısına işaret etse de Türkiye'de borçlanma maliyetlerinin yüksekliği sanayicimizin rekabet gücünü diğer ülkelere göre finansman açısından olumsuz etkiliyor.

Duran varlıklardaki gerileme 2017 yılında da devam etti

Şimdi ise duran ve dönen varlıklar ilişkisine dikkat çekmek istiyorum. Her iki gösterge bize sanayinin yatırım iştahı ve motivasyonu açısından içinde bulunduğu durumu gösterecek. 500 Büyük Sanayi Kuruluşu'nun duran varlıkları 2015 yılında yüzde 46.3'e yükseldikten sonra 2016'da yeniden yüzde 45.3'e, 2017'de ise yüzde 41.5'e geriledi. 2017 yılında yatırım koşullarındaki göreceli iyileşmeye ve önemli yatırım teşvikleri verilmesine rağmen duran varlık yatırımları yeterli büyümeyi gösteremedi. Toplam aktifler içinde dönen varlıkların payının yüksek olması ise işletme sermayesi yönetimi açısından olumlu. Ancak diğer yandan duran varlıkların payındaki gerileme ise sabit kıymet yatırımlarının, bir başka deyişle üretken makine ve teçhizat yatırımlarının zayıfladığını bize gösteriyor.

İSO olarak 2017'nin ikinci yarısından itibaren iç ve dış talepteki canlılığının sonucu olarak kapasitelerin artık yüzde 80'lere çıktığını gözlemliyoruz, yeni yatırım ihtiyacının da en üst seviyede bulunduğunu söylüyoruz. Yani artık sanayinin yakalamış olduğu bu başarının, üretim kapasite anlamında da, teknoloji anlamında da üretim ekonomisinin de vermiş olduğu yeni destek hazırla yatırıma dönmesi gerektiğini vurguluyoruz. Ama içine girdiğimiz finansal türbülans ve belirsizlik ortamı, o ihtiyacı karşılamak noktasında şu anda sanayimizin patinalı yapmasına yol açıyor. Yani sanayinin yatırım şevkinin en üst düzeye geldiği bu dönemde yapılması gereken, doğru finansman kaynakları oluşturmak ve teşvikleri farklılaştırmaktır.

Yüksek teknoloji üretme vizyonu halen sanayiciden çok uzak

500 Büyük Sanayi Kuruluşu için söylenmesi gereken konulardan birini de teknolojiye dönük yapılan üretim oluşturuyor. Her ortamda savunduğumuz ve söylediğimiz gibi sanayimizin yüksek katma değerli, teknolojik ürünlerle ekonomiye daha fazla ivme kazandırması ancak daha fazla teknolojiye odaklanmasıyla mümkün. Sizlerle paylaştığımız bu veriler, sanayimizin henüz bu vizyonun uzağında olduğunu gösteriyor.

2017 yılında yaratılan katma değer itibarıyla en yüksek payı yüzde 39.9 ile son iki yılda olduğu gibi yine orta-düşük teknoloji yoğunluklu sanayiler aldı. Düşük teknoloji yoğunluklu sanayilerin payı 1.2 puan azalarak yüzde 36.2'yi buldu. Orta-yüksek teknoloji yoğunluklu sanayiler grubunun payı yüzde 19.5'ten yüzde 20.2'ye yükseldi. Yüksek teknoloji yoğunluklu sanayiler grubunun payı ise yüzde 3.6 ile ne yazık ki aynı seviyede kaldı.

ISO'nun ilk 500 firması içinde neden Diyarbakır firması bulunmuyor?

İllerin gelişmişlik düzeylerinin en önemli göstergelerinden biri sanayi alanındaki üretim ve yarattığı istihdamdır. Türkiye, küresel düzeyde rekabet edebilmek için sanayi üretiminde dönüşüm ve daha katma değerli üretime geçiş için son yıllarda stratejik ve büyük ölçekli yatırımlara yöneldi. Ülkenin geri kalmış bölgelerinde illerin hammadde potansiyeline ve işgücüne dayalı yatırımler de bölgesel kalkınma kapsamında destekleniyor. Geri kalmış bölgelerin mevcut yatırım koşulları ve kamu politikalarıyla stratejik yatırımlar ve büyük ölçekli yatırımlardan yararlanma imkanları oldukça düşük.

Hammedde kaynakları ve genç işgücü sanayiye yön veriyor

Diyarbakır sanayisi de diğer geri kalmış bölgelerde olduğu gibi ağırlıklı olarak son 30 yılda, kentin hammadde kaynakları ve genç işgücüne dayalı olarak gelişti. Genç nüfusu ve tarımsal üretimin yanında sahip olduğu doğal varlıklara dayalı üretim alanları ve Ortadoğu pazarına yakınlığı ile sanayi yatırımlarının gelişmesi için önemli avantajlara sahip. İlde sanayi alanındaki istihdam toplam istihdamın %17.1'ini oluşturuyor. Bu oran Türkiye ortalamasının altında. Üretimin yoğunlaştığı alanlar; inşaat malzemeleri, taş ve toprağa dayalı üretim, metal işleme, makine ekipmanları üretimi, mobilya ve ahşap ürünleri, gıda ürünleri, tekstil ve hazır giyim imalatı ve plastik ürünleri imalatı şeklinde. Üretim yapan işletmeler ağırlıklı olarak Ortadoğu pazarı ve iç pazara yönelik üretim yapıyor.

Yetersiz teşvik programları yüzünden yatırımlar gelişmedi

İlde üretim yapan girişimcilerimizin yüzde 99'u il ve bölge civarında faaliyet gösteriyor. Planlı dönemle birlikte uygulanmaya başlayan bölgesel kalkınma politikalarından, sanayide kamu yatırımları, teşviklerden ilin ve bölgenin yeterince yararlanmadığı ve geri kalmışlığın devam ettiğini ifade edebiliriz. Sürekli değişen teş-

MEHMET KAYA

Diyarbakır Ticaret ve Sanayi Odası
Yönetim Kurulu Başkanı

vik politikaları, il ve bölge kapsamı ile Türkiye'nin batısından veya uluslararası düzeyde işletmelerin Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerine çekilmesi ve bu bölgede yatırımların geliştirilmesi mümkün olmadı. Teşvik programlarının yetersizliği ve bölgesel sorunlar nedeniyle yatırımlar için uygun ortam sağlanamadı.

2012 yılında uygulamaya konan teşvik sistemi ile emekyoğun sektörlerin bölgeye kayması planlanmış, alınan yatırım teşvik belgesi sayısında artış görülmüş ancak yatırımlarda istenilen sonuçlar elde edilememiştir. Ayrıca 2016 yılında geliştirilen ve bölgede ilgi gören Cazibe Merkezleri Programı'nda planlandığı gibi yer tahsisi, uzun vadeli kredi desteği ve üst yapı yatırım desteği uygulanmamış, yatırım tutarına göre yapılacak enerji destekleri ile sınırlı bir destek programına dönüşmüştür. Program, teşvik politikaları ile birlikte değerlendirildiğinde sunulan destekler ile dışardan yatırımcı çekilmesi müm-

kün görülmüyor. Tüm bu politika ve uygulamaların etkisi ile bugünün koşullarında ilimizde faaliyet gösteren ve Türkiye'nin ilk 500 firması içinde yer alacak bir üretim tesisimiz Malesef yer almıyor. İkinci 500 firma içinde 2016 yılında sadece bir firmamız yer almıştı.

Yerelin ihtiyaç duyduğu bütünlüklü politikalara ihtiyaç var

İlimizde yerelin ihtiyaç duyduğu stratejik ve büyük ölçekli yatırımların geliştirilmesi için daha bütünlüklü politikalara ihtiyaç duyulmakta, doğru teşvik ve desteklerin uygulanması ve yatırımlar için gerekli ulaşım bağlantıları, beşeri sermaye ve sosyal imkanların geliştirilmesi gerekiyor. Geçmiş yıllarda sunulan destekler ve yapılan yatırımlar göz önünde bulundurularak bölgenin gelişmişlik sorununa doğru araçlar ile çözüm üretilmesi gerekiyor.

Bizler DTSO olarak son yıllarda yeni yatırım almaktan ziyade artan sermaye ve insan kaynağı göçünü

durdurarak, yereldeki girişimcilerimizin güçlerini, sermayelerini ortaklaştırarak güçbirliği çalışmalarını yapmayı planlıyoruz. Dışardan yatırımcı alamadığımız ancak kentin ekonomik kalkınmasında önem taşıyan projeleri, yatırımları yerel girişimcilerimizin işbirliğinde geliştirmeyi hedefliyoruz. Sermayelerimizi birleştirerek yerel ihtiyaçlara göre 'Güçbirliği Anonim Şirketleri' kurmayı planlıyoruz. Bu şekilde yerel dinamikleri harekete geçirerek, mevcut sermayeyi ve insan kaynağını korumak ve geliştirmek istiyoruz.

Diyarbakır'ın doğru kamu politikaları ve yerel dinamiklerin güçbirliği ile sanayi üretiminde bölgenin potansiyelini değerlendirerek doğru yatırımlar yapabileceğini düşünüyoruz. Gelecek yıllarda Türkiye'nin ilk 500 ve ikinci 500 firmaları içinde yer alacak işletmeler kurmayı hedefliyoruz. İlimizde yatırım yapmayı hedefleyen girişimcilerle de güçbirliği çalışmalarını kapsamında ortaklaşmak istiyoruz.

Kayseri ve civarının gelişimi için sanayinin desteklenmesi sürmeli

Son beş yılda, Kayseri'de faaliyete geçen fabrika sayımız 493, inşaatı devam eden fabrika sayımız ise 220 tane. Üç OSB ve bir serbest bölge olmak üzere toplam 42 milyon metrekare alanda üretim yapıyoruz. Dördüncü OSB kurulumu içinde çalışmalarımız devam ediyor. Mobilyada KDV indirimi ve elektrikli ev aletlerinde ÖTV indirimi Kayseri'ye kayda değer bir avantaj oluşturdu ve biz bu desteklerin devam etmesinden yanayız.

Kayseri'de bir altyapı ve geçmişten gelen bir sanayi kültürü var. Bölgenin gelişip kalkınması adına sanayinin kayda değer oranda desteklenmesi gerektiğini düşünüyorum. 2017 yılı verilerine göre, ISO ilk 1000'de Kayseri'den 32 firma var. Bununla beraber Kayseri, TİM verilerine göre 2018 yılının ilk çeyreğinde ihracat rakamlarını yaklaşık yüzde 26.2 artırdı. Söz konusu rakam Türkiye ortalamasının iki katı kadar ihracat anlamına geliyor. Bu yıl ihracatta olumlu bir performans göstererek yıl sonu hedefimiz olan 2.2 milyar dolara ulaşmayı ve ilk 10'da yer almayı hedefliyoruz.

Büyüme rakamlarında sürekliliği

MEHMET BÜYÜKSİMİTÇİ

Kayseri Sanayi Odası
Yönetim Kurulu Başkanı

sağlayabilmek için meslek komitelerinin öncülüğünde Ar-Ge ve inovasyon odaklı çalışmalarda bulunuyoruz. Üretim şeklimizi, ürünlerimizi ve ticaret anlayışımızı geliştirmemiz gerekiyor. Önümüzdeki dönemde meslek komitelerinin çalışmalarına ve sektörel birlikteliklere daha faz-

la önem vereceğiz. Belirli sahalarda kümelenmeye gitmemiz ve birbirini tamamlayıcı nitelikte ürünler ortaya koymamız gerekiyor.

Savunma sanayiinde kümelenme çalışmalarına ağırlık verdik

Sanayisi olmayan bir ülkenin günümüz şartlarında ayakta kalması maalesef mümkün değil. Türkiye'nin jeopolitik konumu gereği önem arzeden ve ekonominin gelişimine önemli ölçüde katkı sağlayan savunma sanayiinde, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin ihtiyaçlarını karşılamaya ve rekabetin had safhaya ulaştığı uluslararası pazarda ağırlığımızı hissettirmeye başladı. Biz de savunma sanayiinde sahip olduğumuz köklü tarihle birlikte kümelenme çalışmaları yapıyoruz.

Kayseri'de savunma sanayiinin tarihi 1920'li yıllara dayanıyor. 6 Ekim 1926'da Kayseri'de Tayyare ve Motor Türk A.Ş. uçak fabrikası açılıyor. Bir yıl içinde A-20, F-13 ve G23 uçaklarının montaj, üretim, bakım ve onarımları başlıyor. 1931 yılında Milli Savunma Bakanlığı'na devrolan Kayseri Tayyare Fabrikası ayda dört uçak üre-

tebilecek kapasiteye ulaşıyor. 1932-1942 yılları arasında 200 adet uçak üretimi gerçekleştiriliyor. 1979 yılında yüzde 85'i yerli malzeme ile üretilen Türk uçağı 'Mavi Işık 79-XA', Kayseri İkmal Merkezi'nden havalanıyor.

Yukarıda saydığım köklü birikim, bugün itibarıyla Kayseri'de bir askeri fabrika olan 2. Hava İkmal Bakım Merkezi'nde sürdürülmeye devam ediyor. Bugün itibarıyla Kayseri'de tüm uçakların fabrika seviyesi bakım, onarım, revizyon ve modernizasyon işlemleri yapılıyor. Kayseri'nin bu alandaki zengin birikimi, kentimizi bir Sivil Havacılık Bakım ve Onarım Merkezi haline rahatlıkla dönüştürebilir nitelikte. 1954 yılında kurulan 2'nci Ana Bakım Merkezi Komutanlığı 387 bin metrekarelik alanda tank üretimi, modernizasyonu ve yenileştirme çalışmalarına halen devam ediyor. Dolayısıyla Kayseri, savunma sanayiinde 1926 yılından beri gelen köklü bir geçmişe sahip. Bugün OSB'lerimizde faaliyet gösteren birçok sanayicimizle birlikte savunma sanayiinde kümelenip, bu alanda söz sahibi olmak istiyoruz.

Küresel rekabette, kendi markamızı oluşturarak üstünlük sağlayabiliriz

ADNAN DALGAKIRAN

MAKFED, Makine İmalat Sanayii Dernekleri Federasyonu Başkanı

Küresel ölçekte, sanayileşerek gelişmeyi seçmiş ülkelerin ortak noktası olan makine sanayiinin, sanayi ve hizmet dalların tamamına yakını ile etkileşimi dikkate alındığında dünya ticaretinde petro-kimya ve elektrik-elektronik sektörlerinin ardından üçüncü sırada yer alıyor. Bu noktada, Türkiye de, ancak kendi üretim teknolojilerini geliştirerek, makine imalat sanayiinde ilerleyebileceğini farketmiş durumda. Nitekim, kendi makinelerimizi yapamazsak, imalat teknolojilerini yüksek bedeller ile ithal etmek durumunda kalacağımızı net olarak biliyoruz. Bununla birlikte, küresel rekabette üstünlük sağlayabilmemiz için de bir an evvel kendi markalarımızı oluşturmamız gerekiyor. Ancak, bunun için öncelikle yapısal gereksinime ihtiyacımız var. Dolayısıyla yatırım ve rekabet altyapısından finansmana, tamiminden devlet teşvik ve desteklerine kadar iyileştirme gereken üretim ve ticaret faktörleri bulunuyor.

2023 hedefi; makine ihracat payını %20'lere çıkarmak

Öte yandan, kamunun sektöre verdiği değer birçok kamusal dokümanda karşımıza çıkmakla birlikte, Türkiye'nin 2023 ihracat stratejisin-

TADNAN DALGAKIRAN'dan notlar

✓ Makine sanayiinde açılan ve kapanan firmalar arasındaki net fark ile hesaplandığında girişim sayısı 2017 yılında 159 adet artarak, 13 bin 74'e yükseldi. İmalat sanayiindeki üretici firma sayısının daha sınırlı gerçekleşmesi nedeniyle makine sanayiindeki üretici firma sayısının genel imalat sanayiindeki girişim sayısı içindeki payı kademeli olarak yükseldi.

✓ 2017 yılında yaşanan üretim artışı ve kamunun sağladığı teşvikler ile makine sanayiinde istihdam genişleme eğiliminde olmuş ve toplam imalat sanayi istihdamı içindeki payı yüzde 6,04'e yükselirken, istihdam 220 bin 409 olarak gerçekleşti. 2010 yılından itibaren artış eğiliminde olan makine sanayiinin toplam cirosu ise 2017 yılında ihracat ve döviz kurlarındaki yükselmenin de katkısıyla yüzde 28,3 artarak, 77,49 milyar TL'ye ulaştı.

18
MİLYAR \$
BU YILIN SONUNDA MAKİNE SEKTÖRÜNDE HEDEFLENEN İHRACAT

10
\$
2023'TE SEKTÖRDE HEDEFLENEN BİRİM İHRACAT FİYATI

imalat sanayii içindeki payı yüzde 6,2 iken, bu oran; Almanya, İtalya, Hollanda ve Avusturya'da yüzde 18 ila 19 bandında seyrediyor. Fransa, İngiltere, İspanya, Japonya ve Kanada'da ise imalat sanayinden yüzde 10 ila 13'lük pay alan makine sektöründe, Türkiye'nin bu alanda bir atılım yapmaması mümkün görünmüyor.

2017'de makine ihracatı 14,6 milyar dolar seviyesini gördü

Bununla birlikte, 2017 yılı makine sektörü için ihracatta atılım yılı oldu. Nitekim bu dönemde, 12,9 milyar dolar olan makine ihracatı yaklaşık yüzde 13 artarak, 14,6 milyar dolar seviyesini gördü. Böylece 2014 yılı değerine yaklaşan sektör ihracatı için, bu yıl da aynı seviyede artışın olması beklendi. Ancak yıl sonu için ilk etapta 17 milyar dolarlık bir ihracat geliri öngörülürken, yılın ilk çeyreğinde performansın beklenilenin üzerinde

seyretmesi ihracat hedeflerini güncelledi ve hedef 18 milyar dolar bandına çıkarıldı.

Türkiye İhracatçılar Meclisi verilerine göre, ihracat birim fiyatı 2017'de 1,28 ise dolar seviyesinde gerçekleşti. Buna karşılık, makinelerde ihracat birim fiyatı daha önce 6 doların üstünde seyrederken, artan döviz oranlarına bağlı olarak bir miktar düştü ve 2017'de 5,76 dolar seviyesinde kaldı. Diğer yandan, kilogram fiyatı 35 dolar olan teknolojik düzeyi yüksek makine üretim de söz konusu. Makinelerde ithalat birim fiyatına bakıldığında ise 12,3 dolardan ithalat yapılıyor. Dolayısıyla bu durum, teknoloji seviyesi daha yüksek olan makineleri ithal ettiğimiz bir göstergesi. Ancak, orta vadede sektörün teknoloji düzeyi yüksek ürünleri üretmeye yönelmesi, ihracat değerimizin 2023'te 10 dolar seviyesine gelmesini sağlayacak.

Petro-kimya hammaddelerine yapılacak yatırımlar, bölge ekonomisine ivme katacak

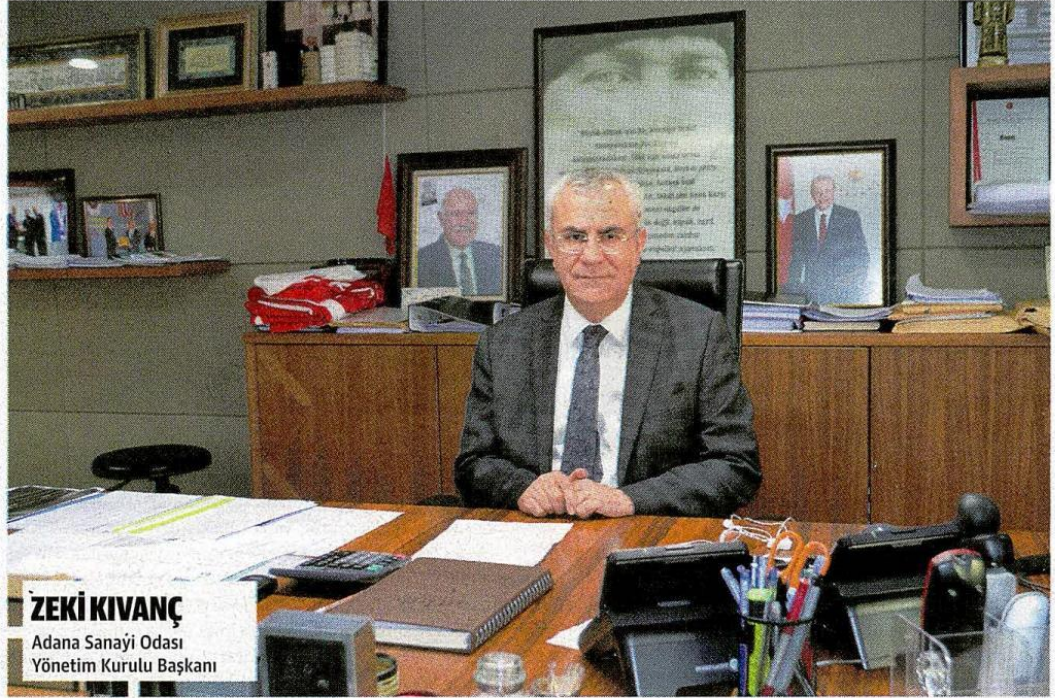
Zorlu ve mücadele içerisinde geçen 2017 yılı, ülke olarak karşı karşıya kaldığımız hain darbe girişiminin olumsuz etkilerini bertaraf etmeye çalıştığımız bir dönem oldu.

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi halk oylaması süreci, komşu ülkelerde ve önemli ihrac pazarlarımızda yaşanan sıkıntılar, küresel ekonomide görülen belirsizlik ortamı tüm sanayiciler için önemli bir sınav niteliğindeydi. Söz konusu dönemde hükümet tarafından son derece doğru bir kararlar uygulamaya konulan finansman destekleri, özellikle Eximbank ve Kredi Garanti Fonu'nun etkin şekilde kullanılması, belirsizliklerin hakim olduğu sürecin fırsata dönüştürülmesine önemli katkı sağladı.

Ekonomi yönetiminin zamanında ve yerinde aldığı önlemlerin olumlu sonuçları ekonomi verilerinde de net bir şekilde görüldü. Türkiye ekonomisi 2017 yılında, birçok ülkeyi imrendirecek şekilde büyüme rekorları kırarak yeni bir başarı hikayesi yazmayı başardı. Bu hepimiz için moral kaynağı oldu. Tüm belirsizliklere rağmen sanayicilerimiz umutsuzluğa kapılmadan üretmeye, istihdam yaratmaya ve ihracata devam etti. Yine sanayiciler; ekonominin toparlanması ve gelişmesinde üzerine düşen görevi, devletin sağladığı destekler sayesinde layıkıyla yerine getirdi.

Türkiye'nin ikinci büyük yatırım alanı olabiliriz

Verimli toprakları, köklü sanayi geçmişi, kuvvetli modern altyapısı, eşsiz coğrafi konumu, yüksek yaşam kalitesiyle yatırımcılara önemli avantajlar sunan Adana, bölgesiyle birlikte sahip olduğu güç ve birikimle Türkiye'nin ikinci büyük yatırım ve üretim merkezi haline gelebilecek ender alanlar arasında yer alıyor. Bölge olarak, Akkuyu Nükleer Enerji Santrali, Ceyhan Enerji Endüstri İhtisas Bölgesi gibi genel anlamda etki yaratacak projelerin hayata geçirilmesini büyük bir iştahla bekliyoruz. Bunlara ek olarak, bölgemizde süper teşvik belgeli iki veya üç petrokimya yatırı-

Bölgemizde süper teşvik belgeli iki veya üç petrokimya yatırımı gerçekleştirilmesi bekleniyor. Toplam 8 milyar dolarlık harcamayla yapılacak tesislerde cari açığın en yüksek olduğu petrokimya hammaddeleri üretilen Doğu Akdeniz Bölgesi'nin, Ceyhan Enerji İhtisas Bölgesi'nde devam eden kamulaştırma çalışmalarının tamamlanmasının ardından katma değer artacak.

mi daha gerçekleştirilecek. Toplam 8 milyar dolarlık harcamayla yapılacak tesislerde cari açığın en yüksek olduğu petrokimya hammaddeleri üretilen Doğu Akdeniz Bölgesi'nin, Ceyhan Enerji İhtisas Bölgesi'nde devam eden kamulaştırma çalışmalarının tamamlanmasının ardından rafineri ve petrokimya yatırımlarıyla ülkemi-

zin yeni cazibe merkezi haline gelmesi en önemli beklentimiz.

Proje bazlı teşvik programı önemli bir itici güç olacak

Geçmişte teşvik uygulamaları nedeniyle haksız rekabete maruz kalınması kentimizin en önemli sorunlarının başında geliyor. Bu yıl ise proje bazlı teşvik programı önemli bir itici güç olarak uygulamaya konuldu. Bununla beraber daha küçük ve orta boy ölçekli yatırımlar da daha etkin bir şekilde destekleniyor. Bu anlamda ilden ziyade, ilçe ve sektörel bazlı bir teşvik sistemine ihtiyaç duyuluyor. Bu tarz küçük ölçekli yatırımlarda süper teşvik sisteminde olduğu gibi başarılı olan 5084 sayılı teşvik düzenlemesindeki gibi doğrudan olarak desteklenmesi üretim, istihdam ve ihracata pozitif anlamda katkı verecek. Sanayici olarak moralimizi yüksek tutmalı, üzerimize düşen ülkemizin, milletimizin refahı, aydınlık geleceği için her zamankinden fazla çalışma, üretme,

istihdam sağlama, yatırım ve ihracat yapma görevini yerine getirmektedir.

Adana'yı eski parlak günlerine döndürme hedefine odaklandık

Hedefimiz Adana'yı eski parlak günlerine döndürmek, Türkiye'nin önde gelen marka kentlerinden biri yapmak. Adana sanayisinin güçlü biçimde daha ileri seviyelere taşınması, hak ettiği yere kavuşabilmesi için yüksek katma değerli ürünlerin üretimine ve ihracatına odaklanmalı, sürekli yeniliğin, farklı olabilmenin arayışı içinde olmalıyız. Son olarak zorlu süreci temkinli ve cesur hareket ederek, iyi yönetim başarısı gösterip **İstanbul Sanayi Odası** tarafından gerçekleştirilen Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu Araştırması'nda listeye giren Adana sanayi firmalarımızı tebrik ediyorum. Gelecekte çok daha fazla Adana sanayi firmasının, Türkiye'nin en büyük sanayi kuruluşları arasında kendine yer bulmasını ümit ediyorum.

Sürdürülebilir büyüme elde etmenin yolu ileri teknoloji üretiminden geçiyor

Geride bıraktığımız 2017 yılını, yüzde 7.4 gibi yüksek bir büyüme oranı ile kapattığımız zaman ekonominin aktörleri olarak hepimiz gururlandık. Zira söz konusu büyüme oranı ile Türkiye, 2017 yılında Çin'in büyüme performansını dahi geride bırakarak, önemli bir rekora imza atmıştı. Her yeni yüksek büyüme rakamı sonrasında bu başarının parçası olduğumuz için sanayiciler olarak mutlu oluyoruz. Ne var ki kısa dönemli bu büyüme rakamlarının sürdürülebilir olması ve büyüme sürecinin devam etmesi açısından önem arz eden unsurların başında ileri teknoloji geliyor. İster üretim isterse ihracat olarak ele alınsın ileri teknolojinin payı bugüne kadar Türkiye ekonomisi genelinde yüzde 3'ün üzerine çıkamadı. Bu kapsamda Türkiye ekonomisine ilişkin hep söylenen 'orta gelir tuzağı' kavramının özünde 'orta teknoloji tuzağı' yatıyor. Orta gelir tuzağından kurtulması ve belirlenen ekonomik hedeflere ulaşması için Türkiye'nin ilk önce, şu anda içinde bulunduğu orta teknoloji segmentinden yüksek teknolojiye sıçraması gerekiyor.

Türkiye'de bankalarla yarışacak teknoloji firmalarına ihtiyaç var

Bunun için teknoloji startup'ların kurulması kadar bu startup'ların büyümesi de önemli. Yeni açıklanan, dünyanın en değerli 15 firmasının yer aldığı listede yalnızca bir banka yer alırken, bizde ilk 10'da yedi banka bulunuyor. Ne zaman ki Türkiye'de bankalar ile yarışacak teknoloji firmaları ortaya çıkar, işte o zaman gerçek büyüme eksenini yakalamışız demektir. Günümüz modern ekonomi anlayışında 'yüksek ve sürdürülebilir büyümenin' başlıca anahtarını hızlı büyüyen teknoloji firmaları meydana getiriyor. Bugünün popüler kavramlarından biri olan 'hızlı büyüyen KOBİ' kavramı da buradan türedi. Yüz tanıma, siber güvenlik, bulut teknolojileri, IoT gibi pek çok yenilikçi alandaki gelişmelerin temelinde söz konusu hızlı büyüyen KOBİ'ler yatıyor. Artık hızlı büyüyen KOBİ'lerin desteklenerek

Küresel ölçekte, en büyük 10 ekonomisi arasına girme hedefine ulaşabilmek için sadece büyüme hızımızı yüksek tutmak yetmez. Bu süreçte ekonominin yanı sıra şirketlerimizi de büyütmemiz, onları küresel ölçekte oyuncular haline getirmemiz gerekiyor. Bunun yolu ise ileri teknoloji üreten KOBİ sayısının artmasından geçiyor.

ülke ekonomisine sağladıkları pozitif katkıların artırılması ülkelerin temel hedefleri arasında yer alıyor.

Listeye giren KOBİ sayısının artması teknoloji üretimine işaret eder

Türkiye olarak hızlı büyüyen ileri teknolojili KOBİ'lerimiz, İstanbul Sanayi Odası'nın her yıl yayımladığı 500 listelerine girebildiği ölçüde, gerçek anlamda kalıcı ekonomik büyümeyi elde etmek anlamına geliyor. Aynı zamanda geleneksel sektörlerde faali-

yet gösteren dev sanayi kuruluşlarımızın da verimliliklerini artırdıkları ölçüde, yenilikçi bakış açısı ile faaliyetlerini sürdürdükleri dünyada küresel rekabet gücümüzü sağlamlaştırmış olacağız. Bu çerçevede verimlilik ve yenilikçilik, kalıcı büyümenin anahtarı konumunda. Küresel ekonomide yerini sağlamlaştırmak isteyen Türkiye'nin büyümesinin lokomotif verimlilik olacak. Bu nedenle üstesinden gelmemiz gereken bir diğer zorluk; verimlilik artışının önündeki

engellerin tespiti ve bunları ortadan kaldıracak politikaların tasarımı ve uygulaması olacak.

İstanbul Sanayi Odası'nın her yıl yayınladığı 'Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu' araştırması, büyük sanayi kuruluşlarını analiz edebilmek için önemli bir çalışma. Küresel ölçekte, en büyük 10 ekonomisi arasına girme hedefine ulaşabilmek için sadece büyüme hızımızı yüksek tutmak yetmez. Bu süreçte ekonominin yanı sıra şirketlerimizi de büyütmemiz, onları küresel ölçekte oyuncular haline getirmemiz gerekiyor. Bu vesileyle 500 Sanayi Kuruluşu sıralamasında yer alan tüm firmalarımızı tebrik ediyor, her yıl gerçekleştirdiği bu önemli çalışma nedeniyle İstanbul Sanayi Odası Yönetimini ve tüm emeği geçenleri kutluyoruz.

Tarihi büyümenin altındaki parametreler artık sürdürülebilir büyümeyi sağlamalı

Türkiye ekonomisi açısından 2017, tarihi bir büyümenin gerçekleştiği yıl olarak hafızalara kazandı. 2015 yılında yüzde 6.1 büyüyen Türkiye, 2016 yılında 2.9 büyüme gösterdi. Ancak geçen yıl tarihi bir büyümeye imza atarak, yüzde 7.4'lük büyüme gerçekleştirdi. Ancak bu büyümenin sürdürülebilir bir büyüme olması gerektiğini her zaman söyledik. Bu rakamlar sürdürülebilir olduğu zaman istihdamla ilgili problemler de çözülecek. İşte bunu yapabilmek için büyümeyi doğru okuyup, analiz etmek gerekiyor. 2017 yılında imalat sanayisinin yüzde 8.8 büyümesi olumlu ve büyüme oranımızı etkiledi. İmalat sanayinin yüzde 5.9 ve 3.9'lardan yüzde 8.8'lere gelmesi önemli bir başarı Türkiye sanayisi için. Büyüme sadece imalat sektöründen değil, ihracattaki gelirimiz, üretimdeki başarımız, toplam sanayi endeksindeki gelişmemiz gibi etki eden parametrelerin toplamında çıkıyor.

Her 100 dolarlık ihracatın 60 doları ithalatla karşılanıyor

Bu yılın ilk 3 ayındaki büyüme sonuçları da olumlu görünüyor, ilk yarı sonuçları ise kısa süre sonra TÜİK tarafından açıklanacak. 2017'de bir önceki yıla göre ihracatta yüzde 10'luk artış var. Aynı şekilde ithalatta ise yüzde 17'lik yükselme söz konusu. Maalesef, aradaki makas kapanmıyor. Türkiye'deki ürün-talep dokusu üretim dokusuyla örtüşmüyor. Her 100 dolarlık ihracatın 60 doları aramalı olarak yurtdışından ithal ediliyor. Üzerine koyduğumuz 40 dolarlık katma değer görünen bir işçilik ve yerli üretim payı var. Bu makasın yerleştirme politikasındaki sayısını artırmak gerekiyor. Yüksek teknoloji ürünler ihracatının altında yatan yerli üretim payını artırmak. Teşvikli yatırımların büyüdü, bu yatırımlardan kaynaklı da büyüme görünüyor. Teşvikli yatırımların sanayi içindeki payı yüzde 22. Teşvikler de büyümeyi etkiledi. Sanayi içeriden ve dışarıdan talep olduğu zaman yatırım yapan bir düşünceye sahip.

ENDER YORGANCILAR

Ege Bölgesi Sanayi Odası
Yönetim Kurulu Başkanı

İşsizlik oranı da istihdam seferberliğinin sonucu aynı düzeyde kaldı. Bu Türkiye için bir başarı. İşsizlik oranının yüzde 7'lere düşmesi bile gelişmekte olan ülkeler için yeterli. 2017 yılında potansiyelin üzerindeki büyümede hem iç hem dış talep etkili oldu. Dolayısıyla içeriye satarak ya da 2001 krizinde yurtdışında ihracata daha ağırlık vererek yaptığımız satış, bu yıl hem içeride hem dışarıda olduğu için şirketlerimizde üretim kapasiteni artırma imkanına sahip oldu. Kapasite kullanımında yüzde 79'a ulaştı. Bu rakamlarda büyümenin bir gerçeği.

Merkez Bankası, ne yazık ki aldığı kararlarda geç kaldı

Maliye politikaları ve kurlardaki artışında büyümeye destek oldu. Devlet bütçesi de bu genişletici politikalar sonucunda 47 milyar dolar ile

2009'dan sonraki en büyük açığı verdi. Bu büyüme yüksek enflasyon ve yüksek cari açık yarattı. Burada en önemli durum şu ki Merkez Bankası aldığı kararlarda oldukça geç kaldı. Ekonomiyi yönlendirmede de geç kaldı. Faiz artırımını hamlesinde geç kaldı. En son dolarda ile kur sabitlemesine gidildi. Bu hareketle dolar 4.70'e düştü. Kısa süre içinde dolar 4.75'e çıktı. Dolayısıyla bunun dolar üzerinde bir etkisi olmadığını gördük.

Türkiye'de yaklaşık 220 milyar dolar civarında özel sektörün ihracat geliri olmayan döviz borcu var. Özel sektörün asıl borcu bu rakamlar değil, buna 140 milyar dolar koymamız lazım. Ama onu ihracatla karşıladığımız zaman bir kur riski olmuyor. Asıl risk bu 220 milyar dolar. Doların kur hareketliliği ile özel sektörün bilançolarına şu an 44 milyar dolar yansı-

dı. Onun için doların artışı sanayicileri direkt olarak etkiliyor. İthalat yaparken de kur arttığı için oradan da zarar eder hale geliyor.

2017 yılının olumlu geçmesinin birçok önemli sebebi var. KGF destekli 250 milyar liralık kredi desteği ve istihdam seferberliği bunlardan en önemlileri. Beyaz eşya sektöründeki ÖTV ve KDV indirimi, sektörün tarihindeki en büyük büyüme rakamlarını görmesini sağladı. Yan sanayi de aynı şekilde büyüdü. Kur artışlarının ihracata olumlu etkisi oldu. Eximbank'ın artan ve çeşitlenen destekleri de bu konuda etkili oldu. Rusya ile yaşanan krizin, son bulması ile olumlu gidişatta etkili oldu. Reel sektörün zorlu koşullara alışmış dinamik yapısı bu krizleri yumuşak atlattığını sağladı.

Ege Bölgesi'nin en büyük beş firması değişmedi

Biz de ISO 500 gibi bölgemizde üretimden satışlara göre 100 büyük sanayi kuruluşları anket çalışması gerçekleştiriyoruz. Bu çalışma Ege Bölgesi Sanayi Odası tarafından 36 yıldır aralıksız olarak devam ediyor. Ege Bölgesi Sanayi Odası üretimden satış kriterlerine göre ilk 10 firması şu isimlerden oluştu; Tüpraş, Petkim, Philips Philip Morris, İzmir Demir Çelik, Abaloğlu, BMC, JTI Tütün, sekizinci firma açıklanmasını istememiş, Özkan Demir Çelik ve İmbat Madencilik oldu. İlk beş firmanın sıralamadaki yeri ise değişmedi.

2017 yılı üretimden satışlarına göre Ege Bölgesi Sanayi Odası üyesi olan listedeki 100 firmanın, 73 tanesinin üretim yeri sadece İzmir, 14 tanesi konsolide olup, 13 firmanında üretimi bölgesel ağırlıklı. İlk 100 firma içinde geçen yıla göre 18 firmanın sırasında yükselme, 63 firmanın sıralamasında düşme gözlenirken, yedi firma sırasını korumuş, 12 firmada listeye yeni girdi. Kâr bildiren 83 firma, Ar-Ge çalışması olan 52 firma. Zarar eden firma sayısı 17 ve bu sayı geçen yıla göre azalma gösterdi. 24 firmamız da yabancı sermayeli.

Ticari korumacılık virüsünü ve bölgesel zorlukları ancak üretimle aşabiliriz

Dünya ekonomisi çalkantılı bir dönemden geçiyor. 'Dünya Ekonomi Forumu 2018 Yılı Küresel Riskler Raporu'nda da yer verilen yüksek risk altında geçecek bir yılı yaşıyoruz. Buna bir de küresel sermayenin sahibi ülkelerde kısmi olarak oluşmaya başlayan ticari korumacılık virüsü ciddi bir durum ortaya koyuyor. Bu yaşananlara ek olarak kendimize dönüp baktığımızda sınır komşularımızda meydana gelen askeri ve siyasi gelişmeler bizleri de derinden etkiliyor, bölge ile çalışan ihracatımızın gelişmesinde sıkıntılar doğuruyor.

Yukarıda bahsi geçtiği gibi ülkemiz son derece zorlu bir süreçten geçiyor. Bu durumdan en hızlı ve en çok etkilenen alan, şüphesiz ülkemizin sanayisi ve ekonomisi. Bu yüzden topluma her katmanı olarak hep birlikte mevcut durumu daha iyi anlamak ve bu gidişata yön verebilmek için her zamankinden daha fazla birlik ve beraberliğe, istişare ve üretmeye ihtiyacımız var.

Bizlerde birlik ve beraberliğe olan inancımız, ancak sanayi ve üretimle çıkış yolu yakalayacağımız düşünce-

CELALETTİN KESİKBAŞ

Eskişehir Sanayi Odası
Yönetim Kurulu Başkanı

siyle Eskişehir Sanayi Odası yönetimine aday olduk. Yaklaşık iki ay önce yaptığımız oda seçimlerinde, sanayicilerimizin teveccühü neticesinde, önemli bir görev üstlendik. Farkındayız ki kalkınmanın ve gelişmenin yolu yerelden başlar ve ulusala ulaşır. Yani

güçlü ekonomi ve güçlü sanayi, güçlü bir şehir, güçlü bir şehirde güçlü bir ülkenin ana omurgasını meydana getiriyor.

Aş ve iş üreten bir sanayi odası olmayı önemsiyoruz

Eskişehir Sanayi Odası'nda görev gelmeden önce bu düşüncelerle birlikte hep şunun sözünü vermiştik; aş ve iş getiren bir sanayi odası olacağız ve burayı kendi şirketimiz gibi yöneteceğiz, şehrimizin sanayisini geliştireceğiz. İşte tüm bu düşüncelerin hâlâ arkasındayız ve bunu gerçekleştirmek için projelerimizin altyapılarını hızla tamamlıyoruz. Sanayisi, ekonomisi ve eğitim imkânları ile daha güçlü bir Eskişehir için ilk belirlediğimiz hedeflerden biri ara eleman sıkıntısını çözmek ve ihracatımız geliştirerek hak ettiği yere gelmesini sağlamak. Bu iki konudaki sıkıntıları çözmek için yoğun bir çaba sarfediyoruz ve edeceğiz. Sanayicilerimiz başta olmak üzere ilgili kurumlarımızla sinerji oluşturuyoruz. Yine bu konularda hazırladığımız projeleri yakın bir zamanda hayata geçireceğiz.

Bu vesile ile burada bir şeyi not etmek gerekiyor. Türkiye ekonomisinin birçok veriye dayanarak röntgenini çeken ve ekonomi kamuoyu tarafından da büyük merakla beklenen İSO-500 araştırması, bizler tarafından da merak uyandırıyor. Bu yıl 50'nci kez yayınlanan çalışma Türk sanayinin ulaştığı mali kapasiteyi ortaya koyması bakımından kritik öneme sahip. Temel ölçütü, üretimden satışlar olan rapor, kuruluşların kendi üretmiş olduğu ürünlerden yaptığı satışları kapsamakta bu da satış hasılatı, brüt katma değer, öz kaynak, aktif toplamı, vergi öncesi dönem kâr ve zarar toplamı, ihracat ve ortalama çalışan sayısı büyüklükleri gibi önemli verileri içeriyor. Bu yüzden önemli bir çalışmayı yıllardır başarıyla sürdürdükleri ve bilgi birikimi sağlayan **İstanbul Sanayi Odası** yönetici ve çalışanlarını tekrar kutlamak isteriz. Böylesi önemli çalışmanın hem birincisi hem de ikincisinde her yıl Eskişehir'den firmalarımız yer alıyor. Ancak temennimiz ve çalmalarımız listede yer alan şehrimizdeki firmaların sayısının her geçen gün artmasıdır.

YAVUZ EROĞLU

Türk Plastik Sanayicileri Araştırma,
Geliştirme ve Eğitim Vakfı (PAGEV)
Yönetim Kurulu Başkanı

Orta Vadeli Program'da (OVP) daha yüksek üretim ve daha düşük enflasyon hedefleyen Türkiye, 2017 yılında olduğu gibi 2018'de de kırılma riski taşıyan ekonomilerin başında geliyor. Yüksek cari açık, enflasyonun düşürülmemesi, artan finansman ihtiyacı, Türkiye ekonomisinin 2018 yılında da karşılaşacağı başlıca riskler arasında görülüyor. Öte yandan, başta Irak ve Suriye olmak üzere ihracat pazarlarındaki sorunlar, jeopolitik gelişmeler ve finansal piyasalarda gözlenebilecek değişimler, başlıca risk unsurları olarak sürebilir.

Bu çerçevede, Orta Vadeli Program'da hedeflenen yüzde 5'lik ekonomik büyümenin gerçekleşmesi halinde, plastik sektörünün de bu yılki büyüme rotası belirlenecek. Dolayısıyla bu yıl için en az yüzde 5'lik büyüme öngördüğümüz plastik sektöründe, üretim miktarının 10.1 milyon tona, değerinde ise 39 milyar dolara erişebileceğini tahmin ediyoruz. Bu sayede, sektörün ekonomiye de en az 16 milyar dolarlık katma değer sağlayabileceğini düşünüyoruz.

Bu yıl odağımızda AB ülkeleri olacak
Bununla birlikte, sektörümüzün yıl içinde mamul ve hammadde olarak direkt ihracatının yüzde 4 büyüme ile en

Türkiye için OVP'de hedeflenen yüzde 5'lik büyüme, plastikte bu yılın rotasını çizicek

%85
ORAN

PLASTİK SEKTÖRÜNÜN
HAMMADDE İTHALAT ORANI

az 5.6 milyar doları, dolaylı ve dolaysız ihracat toplamının 16 milyar doları geçeceğini düşünüyoruz. Bu yılki ihracat rotamızda ise odağımız Avrupa Birliği ülkeleri üzerine olacak. Ancak, normalleşme sürecine girmeleri durumunda; Libya, Mısır, Suriye ülkelerini de göz önünde bulunduruyoruz. Öte yandan, dinamik yapısı ile Türkiye'nin en hızlı büyüyen sektörleri arasında yer plastik sektörü, sanayinin lokomotif konumunda bulunuyor. 2017 yılında **Istanbul Sanayi Odası**'nın ilk 500 listesinde yer alan PAGEV ve **TOBB** Plastik, Kauçuk ve Kompozit Sanayi Sektör Meclisi Üyesi plastik sektörü firmalarının sayısı 23 oldu. Bu durum sektörümüzün gücünü bir kez ortaya koydu.

Sektörün küresel ölçekteki performansına bakıldığında da yine karşımıza, başarılı bir üretim grafiği çıkıyor. Türkiye, plastik üretiminde Avrupa'da ikinci, dünya ise altıncı sırada yer alıyor. Sektör, ağırlıklı küçük ve orta ölçekli yaklaşık 11 bin şirket, 250 bin kişiyi istihdam ederken, yıllık 34 milyar dolarlık da ciro yapıyor.

Plastik sektörünün güçlü yapısına karşılık, pek çok sorunla da karşı karşıya kaldığı gerçeği bulunuyor. Bu noktada, sektörün sorunları arasında, yüksek enerji maliyetleri ve hammadde de yüzde 85'e varan ithalata bağımlılık başı çekiyor. Özellikle Türkiye'deki enerji maliyetlerinin yüksekliği ihracat potansiyelini olumsuz yönde etkiliyor ve sektörün uluslararası rekabet gücünü azaltıyor.

2017'de ise çözümünü için uğraştığımız başlıca sorun Türkiye'de ithal ve

16
MİLYAR \$

2018'DE PLASTİK SEKTÖRÜNDE
HEDEFLenen MAMUL VE
HAMMADDE İHRACATI

ihracat edilen tüm hammadde ve ürünlerin gümrük işlemleri sırasında 'Ordino' adı altında kesilen haksız ücretler oldu. Oluşturduğumuz kamuoyu ve gelen tepkiler üzerine Gümrük Bakanlığı'nın resmi yazısı sayesinde acenteler artık ordino adı altında kanun dışı bedel alamayacaklar. Son olarak Deniz Ticareti Genel Müdürlüğü tarafından yayınlanan yeni genelgede, 'Yük teslim talimat formu' ile işlem yapılacağı ve bu form için acentelerin, firmalardan maksimum 150 TL alabileceği belirtildi. Yaptığımız çalışmalar sonucu fiyatın kanun dışı alınmasının önüne geçilse de söz konusu ödemenin zaman içinde kaldırılmasını talep ediyoruz.

Katma değerli üretimde ileri seviyede olmalıyız

Sektörümüz katma değeri yüksek üretim noktasında daha ileri bir noktada olmalı. Bu doğrultuda sektörümüzün gelişimine ivme kazandıracak katma değerli mühendislik plastiklerinin teşvik edilmesinin faydalı olacağı düşüncesindeyiz. Bu konuda yol gösterici olacak Ar-Ge Merkezi çalışmalarımıza devam ediyoruz. Bununla birlikte, plastik sektörünün yerli plastik makine, kalıp ve ekipman sanayine de ihtiyacı var. İhtiyacı olan makine ekipmanının yüzde 80 ithal, yüzde 20'sini ise yerli sanayiden karşılayabiliyor. Makineler ağırlıklı olarak AB'den, düşük katma değerli makineler ise çoğunlukla Çin'den ithal ediliyor. Bu anlamda özellikle yerli makine üreticilerimize Ar-Ge teşviki dışında özel teşvikler bekliyoruz.

YAVUZ
EROĞLU'ndan
notlar

✓ 2017'de beklentilerin üzerinde yüzde 9 büyüme kaydeden plastik sektöründe, mamul üretimi 2017 yılında miktarda yüzde 8.5'lik artışla 9.6 milyon tona, değerinde ise yüzde 9 artışla 36.8 milyar dolara yükseldi.

✓ Plastik ambalajlar üretimde ilk sırada yer alırken, ambalajı plastik inşaat malzemeleri izledi. Büyüme ile birlikte sektördeki makine ve teçhizat yatırımları da artarak, 932 milyon dolara ulaştı. Aynı dönemde sektörün direkt ihracatı yüzde 5.6 artışla 4 milyar 340 milyon dolara yükseldi.

✓ 2017'de yaklaşık 150 ülkeye plastik ihracatı yapıldı. İhracat yapılan ülkelerde Irak, Almanya, İngiltere, İsrail ve Fransa başı çekti. Plastik hammadde ithalatı 2017 yılında önceki yıla kıyasla miktarda yüzde 9.9 artışla 7.2 milyon ton, değerinde yüzde 16.8 artışla 10.2 milyar dolar olarak gerçekleşti. Aynı dönemde yerli hammadde üretimi ise 1 milyon ton seviyesinde kaldı.

✓ 2017 yılı sonu itibarıyla hammadde yüzde 88 ithalata bağımlı olan Türkiye plastik sektörü, plastik mamul dış ticaretinde ise dış ticaret fazlası veren bir sektör görünümünde. Sektör, 2017 yılında yüzde 4.7 artışla 1.24 milyar dolar dış ticaret fazlası verdi.

✓ 2017 yılında iç pazarda 35.6 milyar dolar değerinde 8.6 milyon tonluk plastik mamul tüketildi. Tüketim 2016 yılına kıyasla miktarda yüzde 8.9, değerinde yüzde 9.2 artış gösterdi. Yine 2017'de 8.6 milyon tonluk plastik mamul iç tüketiminin yaklaşık 4 milyon 300 bin tonu; otomotiv, ambalaj, inşaat ve elektronik gibi ihracatçı sektörler kanalı ile yarı mamul ve mamul şeklinde dolaylı olarak ihracat edildi.

Türkiye'nin en büyük firmalarının beşte biri ilimizde faaliyet gösteriyor

Hem bir liman hem de bir sanayi kenti olan Kocaeli, bugün itibarıyla İstanbul'dan sonra ikinci büyük sanayi kenti konumunda bulunuyor. Dolayısıyla yatırımlar için bir cazibe merkezi konumunda olduğumuzu söyleyebilirim. Türkiye imalat sanayinin yüzde 13'ü ilimiz sınırları içinde üretiliyor. Türkiye dış ticaretinin ise yüzde 18.1'i Kocaeli'den yapılıyor. Yurt genelindeki 72 ilin vergi gelirlerinin toplamından fazla vergi ödeyen Kocaeli, kişi başına ödediği vergiyle de Türkiye'ye en fazla kazanç sağlayan kent konumunda bulunuyor.

Gerek lojistik konumu ve gerek sağladığı altyapı olanakları ile kentimiz sanayi kuruluşlarına ve yeni yatırımcılara önemli avantajlar sunuyor. Diğer taraftan üniversite ve araştırma merkezleriyle firmamızın bilgiye erişimine ve Ar-Ge çalışmalarına katkı veriyoruz. Bugün itibarıyla Kocaeli'de 13 adet OSB, üç adet teknopark ve iki adet serbest bölge bulunuyor. Bu OSB'lerin büyük bir kısmı ihtisaslaşmış durumda. Türkiye'nin bilişim merkezi olması hedeflenen ve ilin dördüncü ve en büyük teknoparkı olan Bilişim Vadisi Muallimköy'de bulunuyor. İlk etabı faaliyete geçen Bilişim Vadisi ile Kocaeli, Türkiye'nin inovasyon ve teknoloji tabanlı büyümesine de önemli bir katkı verecek.

Kocaeli, ISO 500'de 80 firması ile temsil ediliyor

Her yıl İstanbul Sanayi Odası tarafından açıklanan Türkiye'nin 500 büyük sanayi kuruluşu çalışmasında da Türkiye'nin en büyük 80 firmasının kentimizde konumlandığını görüyoruz. İlk 1000'de ise 131 Kocaeli firması yer alıyor. Türkiye'nin büyük işletmelerinin yüzde 13'ünü Kocaeli firmalarının oluşturması, ilimizin imalat sanayi ve vergi oranlarıyla da örtüşüyor. Bununla beraber ilk 500 listesindeki en büyük iki firma da Kocaeli'de faaliyet gösteriyor. Türkiye'nin ilk büyük 100 işletmesinin ise üçünün Kocaeli'de konumlandığını görüyoruz.

AYHAN ZEYTİNOĞLU

Kocaeli Sanayi Odası
Yönetim Kurulu Başkanı

Kocaeli Ar-Ge ve tasarım merkezleriyle de Türkiye'nin yüksek katma değer üretin illeri arasında yer alıyor. Söz konusu merkezlerle yurt genelinde ikinci sırada bulunan ilimizde halihazırda 104 Ar-Ge merkezi ve 10

adet tasarım merkezi faaliyet gösteriyor. Söz konusu verilere göre yurt genelindeki her 10 Ar-Ge ve tasarım merkezinden birinin ilimizde yer aldığını söyleyebiliriz. Bugün itibarıyla baktığımızda Türkiye'nin en bü-

yük 1000 firması içinde yer alan 131 firmanın da 34'ünün, yani dörtte birinin Ar-Ge merkezi olduğunu görüyoruz. Bu sayının artması için çaba sarfediyoruz.

Türkiye'nin en güçlü oda meclisine ilimiz sahip

Öteyandan Kocaeli Sanayi Odası'nın oda meclisi seçimlerini hatırlanacağı üzere 2 Nisan 2018 tarihinde yapmıştık. 72 üyeli odamız meclisinin seçilen şirketler itibarıyla Türkiye'nin en güçlü 'oda meclisi' olduğunu belirtmek isterim. Yeni dönem oda meclisimizin Türkiye'nin en büyük 500 sanayi kuruluşu içinde yer alan 16 şirketin 19 üye ile temsil edilmesinin Kocaeli Sanayi Odası'na ayrı bir güç kattığını düşünüyorum. KSO Oda Meclisi'nde yer alan bu kuruluşlar 75.1 milyon liralık net satışları, 7.5 milyar dolarlık ihracatları ile 500 büyük şirketin toplam net satışlarında yüzde 12.8, toplam ihracatlarında ise yüzde 13.7 paya sahip. Her ne kadar ISO raporlarında, Kocaeli'deki sanayi kuruluşlarının büyük bir bölümünün merkezleri, İstanbul'da olduğundan ötürü İstanbul kapsamında gösterilse de üretim tesisleri Kocaeli'de bulunan bu firmalar yeniden değerlendirildiğinde kentimizin gerçek gücü ortaya çıkıyor. İlimiz için gurur kaynağı olan bu firmalarımız aynı zamanda Kocaeli'nin ülke ekonomisindeki önemini de gösteriyor. Temennimiz İstanbul Sanayi Odası tarafından açıklanacak yeni sıralamada ilimiz sanayi kuruluşlarının sayısının artması yönünde. İkinci 500 büyük firma listesinde yer alan üyemiz işletmelerinin ise birinci lige atlamasını temenni ediyoruz. Son olarak Kocaeli'ye yeni ve büyük yatırımların daha da çok gelmesini temenni ediyoruz. Bu yatırımların aynı zamanda katma değer üreten, yüksek teknolojili ve çevreyle dost bir üretim yapısına yönelik olarak şekillenmesini destekliyoruz. Bundan sonra gelen yatırımların da bu yönde gelişmesini arzu ediyoruz.

Üretmeyen Türkiye gelişmekten söz edemez

Mersin iş dünyası olarak **ISO 500** listelerini önemsiyoruz. Bu listeleri motive edici bir çalışma olarak görüyoruz. Kısmen de olsa sanayi envanterimizin belirlenmesinin bir altyapısı olarak görüyoruz. Listeye giren firmaların sık değişmesi aslında dinamik bir ekonomiye sahip olduğumuzu gösteriyor. Diğer bir konu ise genel üretim yapısı aktif ve dinamik KOBİ'lere dayanan birçok Anadolu kentinin bu listelerde Marmara kentleri kadar yer almaması buradaki sanayisinin gelişmediği anlamına gelmemeli. Örneğin Mersin, bu listelere çok sayıda firma ile giren birçok kentten daha büyük bir sanayi üretimine ve ihracata sahip. Elbette,

ulusal ve küresel çapta, markalaşmış firmalar hedefimiz. Bu anlamda bu firmaları oluşturmaya çalışırken yarıdan da ekonomimizin omurgası olan KOBİ'lerimizi de büyütme ve geliştirmeye çalışıyoruz. **ISO** listeleri önemli olmakla birlikte ekonominin KOBİ'lere dayandığı unutulmamalı.

Bu anlamda KOBİ'lerin büyümesi adına destekler verilmeli. Mersin özelinde en önemli sıkıntı sanayiciye yatırım alanı yaratamamaktır. Mersin gibi dış ticaretin ana kapısı ve limanı olan bir kent sanayicinin ilk düşündüğü yatırım yeridir ama sanayi alanlarını yakın zamana kadar yaratamadık. Ancak yeni dönemde mev-

cut OSB'nin genişlemesi, Tarsus'ta iki farklı noktada Tarımsal Üretim İhtisas OSB, Mut'ta yeni bir OSB kurulması, bir tane de Mega Endüstri Bölgesi kuruluş çalışmalarına başlanması, sanayi parsellerinin artmasına, yeni sanayi firmalarının yatırım yapmasına veya var olanların kapasitesinin artmasına neden olacak.

Üretilecek sanayi parsellerinin artmasıyla halihazırda bekleyen 200'den fazla yatırımcıya yer verebilir hale geleceğiz. Bu da Mersin'in üretim, özellikle katma değerli üretim miktarını artıracak, Mersin'in **ISO 500** sıralamasında daha fazla firmayla yer almasını sağlayacak. Sonuç olarak Türkiye'nin ekonomi-

AYHAN KIZILTAN

Mersin Ticaret ve Sanayi Odası Yönetim Kurulu Başkanı

de üç çıkış yolu var. Üretecek, kaliteli ve katma değerli üretecek ve ihracatla bunu gerçek zenginliğe dönüştürecek.

TÜRKİYE'NİN EN BÜYÜĞÜ TÜPRAŞ

■ **İSTANBUL Sana-**
yi Odası'nın hazırladığı
"Türkiye'nin 500 Büyük
Sanayi Kuruluşu 2017
Araştırması"na göre,
Türkiye Petrol Rafine-
rileri AŞ (TÜPRAŞ) lis-
tede ilk sırada yer aldı.
TÜPRAŞ, üretimden sa-
tışlarda 51.1 milyar lira
32 milyar 594 milyon
lirayla listede ilk sırayı
alırken, Ford 22.7 mil-
yar lirayla ikinci, Toyota
ise 17.8 milyar liray-
la üçüncü oldu. Toyo-
ta'yı ise sırasıyla Tofaş,
Oyak-Renault takip etti.

En büyük 500'de bazı yandaşlar uçtu

İSTANBUL Sanayi Odası 2017 yılı en büyük 500 sanayi kuruluşunu açıkladı. TÜPRAŞ zirvedeki yerini korurken, kamu ihalelerinin gözde firması Limak Çimento 130 sıra yükselerek, adeta uçtu. Üretimde satışlar son 13 yılın zirvesine çıktı. **s.5**

EN BÜYÜK 500 SANAYİ LİSTESİ AÇIKLANDI

Otomotiv damga vurdu bazı 'yandaşlar' uçtu!

İstanbul Sanayi Odası (İSO) en büyük 500 sanayi kuruluşunu açıkladı. "Türkiye'nin 500 büyük sanayi kuruluşu 2017 araştırmasında Türkiye Petrol Rafinerileri AŞ (TÜPRAŞ) ilk sırada yer alırken, Ford ikinci, Toyota üçüncü oldu. TÜPRAŞ zirvedeki yerini korurken, üçüncülüğe yerleşen Toyota geçen yıla göre üç sıra yükselmiş oldu.

İlk ona 5 şirket ile otomotiv sektörü yine damga vurmasına rağmen, TOFAŞ üçüncülüğten dördüncülüğe, Oyak-Reault dördüncülüğten beşinciliğe, Arçelik beşincilikten altıncılığa, Hyundai Assan sekizincilikten onunculuğa geriledi.

SON 13 YILIN EN YÜKSEK BÜYÜMESİ

İSO 500'ün üretimden satışları son 13 yılın en yüksek büyümesi oldu ve yüzde 33.2 artışla 653 milyar TL'ye çıktı. İSO 500'ün ihracatı da ülkenin toplam ihracat artışını geçerek yüzde 17 büyüme ile 64.5 milyar dolara yükseldi.

İlk üçte yer alan firmaların üretimden satışları şöyle gerçekleşti. TÜPRAŞ 51.1 milyar TL, Ford Otomotiv 22.7 milyar TL, Toyota Otomotiv 17.8 milyar TL.

Hükümetin gözde şirketleri olarak bakılan ve kamu ihalelerinin sürekli kazananı olan bazı şirketlerdeki yükseliş göze çarptı. Örneğin İstanbul'a yapılan 3. hava limanı ihalesini alan ortak girişim grubunda yer alan Limak'ın çimento fabrikası (Limak Çimento San.) adeta uçtu. 221. sıradan, 130 sıra yükselerek 91. sıraya yerleşti.

Adı, Kanal 24 ve Star gazetesini satın almasıyla gündeme gelen ve AKP döneminin parlamaları arasında yer alan Et-

KÂRLARIN YARISI FAİZE GİTTİ

İSTANBUL Sanayi Odasının (İSO) "Türkiye'nin 500 büyük sanayi kuruluşu" araştırmasının sonuçları açıklandı. Yapılan araştırmaya göre şirketlerin faaliyet kârı mutlak büyüklüğü 70.6 milyar TL'ye yükseldi ancak finansman giderleri de (kredi vb. masrafları) yüzde 21.3 artışla 29 milyar TL'den 35.2 milyar TL'ye çıktı.

İSO Yönetim Kurulu Başkanı Erdal Bahçivan "Sanayiciler, maalesef finansman cendresinden hâlâ kurtulamadı. Son yıllardaki en iyi senesinde bile sanayicilerimiz, faaliyet kârının yarısını finansman gideri olarak kaybetmeye devam etmiştir. Sanayicilerimiz, 2017 yılında da 70 milyar TL'lik faaliyet kârının yüzde 49.8'ini, yani 35 milyar TL'sini finansman giderine ayırmak zorunda kaldı" dedi.

hem Sancak'a teslim edilen BMC de bir diğer 'yükselen yıldız'. 137. sırada bulunan BMC Otomotiv 79. sıraya kadar yükseldi.

İHRACATIN UÇANI: HYUNDAİ

İhracatta Ford yine zirvede yer alırken Hyundai Assan ise 2 milyar dolara yakın ihracat yaparak, ihracat sıralamasında 31 sıra birden yükseldi ve 6. sıraya oturdu.

İSO Yönetim Kurulu Başkanı Erdal Bahçivan, "Bu sene 50. yılını kutladığımız İSO 500 araştırması, sanayimizin geçen yılın son çeyreğinden bu yana içine girdiği yatırım eğilimi ve motivasyonunun bir an önce realize edilmesi gerektiğini ortaya koydu" dedi. Bahçivan, Finansal istikrarda bir sorun yaşanmadığı sürece büyümelerinin artarak devam edeceğine inandıklarını vurguladı.
(HABER MERKEZİ)

%35 kâr var yatırım yok

500 büyük şirketin kârı, yüzde 34.8 arttı. Ancak pek çok şirket, kârı özkaynak olarak kullanmak yerine borçlanmayı seçti. **8'de**

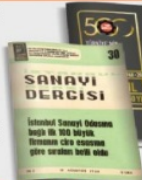
500 büyük dev şirket kârını yüzde 40 artırdı, yatırım ise yerinde saydı

KAR ÇOK

Türkiye'nin 500 büyük devinin satışları yüzde 32.6 arttı. Faaliyet kârı yüzde 34.8 yükseldi. Kurdaki artıştan 6 milyar lira kazandı, faiz ve diğer üretim dışı gelirleri yüzde 33.9 artarak 18.8 milyarı buldu. Özkaynak kârlılığı yüzde 22.9 ile göz doldürürken şirket sahipleri kârın temettü ile aldı. Yatırımlar yüzde 31.1 ile özkaynakla finanse edilirken aktifler içinde yatırımın payı yüzde 45.3'ten 41.5'e geriledi

ISO 500'NCİ YILINA GİRDİ

Bu yıl 50'inci yılına girdiği için araştırmanın yayımlandığı ilk baskı tekrar basına dağıtıldı. İlk araştırmada Arçelik ve Tofaş da ilk sıralarda görünüyör.

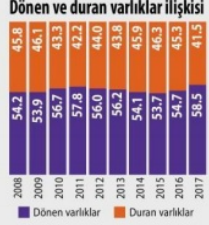
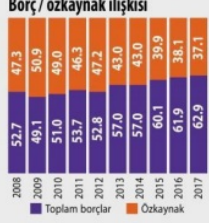
YATIRIM YOK

TÜRKİYE'NİN EN BÜYÜK ŞİRKETİ YİNE TÜPRAŞ

2017	2016	Şirket	Üretimden Satışlar (milyon TL)
1	1	TÜPRAŞ	51.143
2	2	Ford Otomotiv	22.669
3	6	Toyota Otomotiv	17.830
4	3	TOFAŞ	15.911
5	4	Oyak-Renault	15.673
6	5	Arçelik	12.582
7	10	İSDEMİR	10.623
8	11	ERDEMİR	9.921
9	9	İCDAŞ	9.308
10	8	Hyundai	8.361
11	14	Aygaz	6.769
12	15	Mercedes-Benz	6.487
13	17	PETKİM	6.474
14	19	Çokakoğlu Metalurji	6.314
15	12	Vestel Elektronik	6.296
16	13	İstanbul Altın Rafinerisi	6.199
17	16	BŞH Ev Aletleri	5.749
18	7	Elektrik Üretim	5.203
19	22	Toşçelik	5.004
20	20	Aeslan	4.484
21	18	Unilever	4.480
22	28	Borçelik	4.454
23	24	Vestel Beyaz Eşya	3.958
24	34	KARDEMİR	3.943
25	21	Şeker Fabrikaları	3.875
26	33	Sarkuysan	3.847
27	23	Bosch San. ve Tic.	3.836
28	29	TUSAŞ	3.609
29	25	Türk Traktör	3.489
30	38	Er-Bakır	3.403
31	32	Milangaz	3.277
32	37	Eti Maden	3.171
33	42	Kroman Çelik	3.080
34	27	Eti Gıda	3.072
35	49	Yücel Boru	3.072
36	46	Eren Enerji	2.997
37	26	Phlisa	2.935
38	41	Assan Alüminyum	2.912
39	44	AKSA Alümin	2.834
40	36	Kastamonu Entegre	2.794
41	48	Baştuğ Metalurji	2.763
42	30	Coca-Cola İçecek	2.749
43	31	Konya Şeker	2.716
44	35	İpragaz A.Ş.	2.688
45	39	Enerjisa Enerji	2.583
46	58	MMK Metalurji	2.529
47	54	İzmir Demir Çelik	2.527
48	53	Nadir Metal	2.488
49	45	Hayat Kimya	2.478
50	43	Kömür İşletmeleri	2.363

BORÇ % 18 ÖZKAYNAK % 1.1 ARTTI

	2016	2017	Değ. (%)
Borç	379.080	447.231	18.0
Özkaynak	233.608	236.286	1.1
Aktif toplamı	612.689	710.517	16.0
Dönen varlıklar	335.010	415.490	24.0
Duran varlıklar	277.678	295.026	6.2

10'UN 5'i OTOMOBİL, 4'Ü KOÇ'TAN

Büyük'te 2017'de ilk 10 arasına giren şirketlerin 4'ünü Koç Grubu şirketleri oluşturdu. İhracattaki artış ile satışları artan otomotiv şirketleri de ilk 10 içinde 5 adet ile temsil edildi.

FAALİYET GİDERLERİ % 14 ARTTI

	2015	2016	2017	2016/2017 değişim (%)
Net satışlar	508	554	735	32.6
Satışların maliyeti	422	256	613	34.2
Brüt satış kârı	85.6	98	122	25.1
Faaliyet giderleri	41.4	45.6	52	14
Faaliyet kârı	44.1	52.3	70.6	34.8
Diğer faaliyetlerden kârlar	61.9	64.8	96.2	48.4
Kambiyo kârı	50.5	50	77.9	55.6
Diğer faaliyetlerden zararlar	48.9	50.7	77.3	52.4
Kambiyo zararı	44.9	46.1	71.9	55.8
Finansman giderleri	27.9	29	35.2	21.3
Dönem kârı	28.3	37.7	53.1	40.7

500 DEVİN SATIŞLARI YÜZDE 33.2 ARTTI

	2015	2016	2017	Değişim %
Üretimden satışlar (Kâr)	450.505	490.043	652.712	33.2
Faaliyet kârı (Zararı)	44.144	52.376	70.612	34.8
Finansman giderleri	27.994	29.006	35.175	21.3
Faiz, amortisman ve vergi öncesi kâr (EBITDA)	62.015	76.135	94.732	24.4
Dönem kârı (Zararı)(VÖÖ)	28.320	37.734	53.085	40.7

DURAN VARLIK SADECE 18 MİLYAR LİRA ARTABİLDİ

İkinci dikkat çeken rakam ise aktif içinde duran varlıkların payının 1 yılda yüzde 45.3'ten yüzde 41.5'e düşmesidir. Duran varlıklar işletmelerde fabrikalar, makine teçhizat, arsa ve araziler yani yatırım anlamına geliyor. Duran varlık oranının azalması yatırım yapılmadığı anlamına geliyor. Nitekim ISO 500'de 2016'da 277 milyar lira olan duran varlık tutarının 2017'de sadece 18 milyar lira arttığı görülüyor.

KAZANCIN YARISI FİNANSMAN GİDERİNE

Finansman giderleri ise yüzde 21.3 oranında artarak 29 milyar TL'den 35.2 milyar TL'ye yükseldi. Finansman giderlerinin net satışlara oranı yüzde 5.2'den yüzde 4.8'e gerilese bile sanayicinin esas faaliyetinden kazandığının yansını finansman gideri olarak ödemeye devam ettiği gerçeği değişmedi. 2016 yılında 52 milyarlık faaliyet kârının, 29 milyar liralık kısmını, yani yüzde 55.4'ünü finansman giderine ayırmak zorunda kalan sanayiciler, 2017 yılında da 70 milyar TL'lik faaliyet kârının yüzde 49.8'ini, yani 35 milyar TL'sini finansman giderine ayırmak zorunda kaldı.

İstanbul Sanayi Odası'nın hazırladığı "Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu 2017" Araştırması'na göre, TÜPRAŞ üretimden satışlarda 51.1 milyar lirayla Türkiye'nin en büyük sanayi kuruluşu oldu. Ford 22.7 milyar lirayla ikinci, Toyota ise 17.8 milyar lira ile üçüncü oldu. Bu yıl ISO 500 araştırmasına devlerin kârı damga vurdu. İhracattaki artışın yanı sıra döviz kurundaki yükseliş ve Kredi Garanti Fonu (KGF) uygulamaları ile ekonomi yüzde 7.4 büyürken devlerin satışları ise yüzde 32.6 trımandı. 2017 yılında üretimden satışlar reel olarak yüzde 19 büyüttü. Gerçekleşen büyüme oranı ISO 500'de son 13 yılın en yüksek büyümesi olarak dikkat çekti. 2017'de kur ve faizdeki artışa rağmen devler kârlarında da yüzde 40.7 artıran rekor kurdu.

NE KUR NE FAİZ ENGEL

Oyle ki konular her bir birliğin sermayenin kaç lira getirisi olduğunu anlatan özkaynak kârlılığı yüzde 22.9'a kadar ulaştı. Kârın artışıyla baş rolü ihracat ve yurtdışında talep canlılığı ile faaliyeti kârının yüzde 34.8 trımanması oynadı. Devler 18.2 milyar liralık artışla 70.6 milyar lira faaliyet kârı elde etti. Ancak 500 Büyük'ün faaliyeti dışı kârı da yüzde 33.9 artışla 18.8 milyar liraya ulaştı. Faaliyet dışı kârın büyümesinde hem ihracatçı şirketlerin döviz gelirleri hem de şirketlerin döviz kuru politikasını iyi yönetmesi sonucu kur artışından 6 milyar lira ek gelir sağlanmış etkili oldu. Şirketler 77.9 milyar lira kambiyo kârı 71.9 milyar lira ise kambiyo zarar edince, Faaliyet dışı diğer gelirler ise başta faiz olmak üzere istisnai satış gibi kalemlerden oluşuyor.

ÖZKAYNAK VE DURAN VARLIK ORANI GERİLİYOR

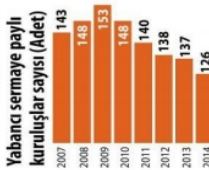
ISO 500 rakamlarından en çok dikkat çeken iki rakamdan ilki 2009'dan itibaren düşüşe geçen özkaynak payının yüzde 37.1 ile dip yapması oldu. Şirket sahiplerinin son yıllarda düzenli kâr artışına rağmen kâr sermayeye eklemek yerine kârı payı alıp şirkete ise borç kullanarak yürütme eğiliminde olduğu görüldü. Nitekim 2009'da yüzde 50.9 olan toplam kaynaklar içindeki payı o yıldan sonra düzenli olarak düşerek 13.8 puan azaldı. 500 dev şirket son 1 yılda sadece 3 milyar lirayı şirketlere özkaynak olarak koydu. Tabii ki borç oranı da yüzde 49.1'den yüzde 62.9'a zıpladı. Döviz kurlarındaki yükselişle, uluslararası finansman maliyetlerindeki artış ve TL faiz oranlarındaki sıçramaya rağmen borçlanma eğilimi özellikle Kredi Garanti Fonu (KGF) ile trımandı.

Ciner Grubu 4 şirketle listede yerini aldı

Türkiye'nin önemli sanayi gruplarından Ciner Grubu şirketleri listede 4 şirket ile temsil edildi. Eti Soda Üretim listede 154'üncü sıradan 112'nciye trımandı. Park Termik Elektrik listeye 275'inci sıradan girdi. Sİlopi Elektrik ise listeye bu yıl ilk kez 340'inci sıradan dahil oldu. Park Cam Sanayi ise 355'inci sırada yerini buldu.

YABANCI PAYI AZALDI

Yatırımlardaki azalma kendisini yabancı sermayeli şirket sayısının azalışında da gösterdi. Önceki yıllarda Türkiye'ye sürekli yatırım yapan yabancı sermayenin bu eğilimi 2017 yılında ISO 500'de yabancı sermaye paylı kuruluşların sayısı 8 adet azaldı ve 115'e indi. Yabancı sermayeli şirketlerin sayısındaki azalmaya karşın, bu firmaların payı toplam ihracatın yüzde 48.4'ünü oluşturdu.

Ülkenin zor günlerdeki dostu sanayi

ISO Başkanı Bahçivan araştırmanın açıkladığı toplantıda "Bugün sizlerle paylaştığımız tablo, biz sanayicilerin ülkemize olan inancının bir göstergesidir" dedi. Bahçivan, yeniden üretim ekonomisine dönüş bağlamında, imalat sanayii sektörünün GSYH içindeki payını artırma uygulamalarının ilk sonuçlarının 2017 yılında alınmaya başlandığını dikkat çekerek şunları kaydetti: "Bugün gelişmiş olan yüzde 17.5'lik oran, son 16 yılın en yüksek seviyesi olmasa

itibanya gelecek adına da umut verici. Sanayimiz aldığı azıcık nefese, aldığı küçük bir destekle Türkiye'nin bu hassas yıllarında birçok konuda üzerine düşen sorumluluğu yerine getirmeyi başardı. İşte biz sanayiciler; bunun için 'Üretim, sanayiyi hiçbir sektöre karşılaştırmamalıyız' diyoruz. Türkiye gibi 80 milyonluk bir nüfusu, idealleri, heyecanı bir ülkenin sıkıntılı ve zor günlerdeki dostunun sanayi olduğunu unutmamalıyız."

ISO Başkanı Erdal Bahçivan

500 Büyük Sanayi Kuruluşu'nun son 5 yılı

(Milyon TL)	2013	2014	2015	2016	2017
Üretimden satışlar	383.036	421.156	450.505	490.043	652.711
Toplam borçlar	238.277	256.865	305.473	379.081	447.231
Finansman giderleri	19.185	15.989	27.994	29.006	35.175
Özkaynaklar	179.9	193.972	202.827	233.609	263.286
Kambiyo kân net	962	4.875	5.623	3.901	6.003
Net dönem kân	22.137	27.097	28.32	37.734	53.085
Üretim faaliyeti dışı kâr	7.539	13.618	12.949	14.069	18.844
Üretim dışı kâr / Net kâr (%)	34.1	50.3	45.7	37.3	35.5
Satış kârlılığı (%)	4.9	5.7	5.6	6.8	7.2
Aktif kârlılığı (%)	5.3	6	5.6	6.2	7.5
Özkaynak kârlılığı	12.3	14	14	16.2	20.2
Borç/Toplam kaynak	57	57	60.1	61.9	62.9
Özkaynak/Toplam kaynak	43	43	39.9	38.1	37.1

Kaynak: ISO 500 Büyük Sanayi Kuruluşu Anketi

Sanayide son 20 YILIN en yüksek kârı

500 Büyük Sanayi Şirketi'nin 2017'de altın bir yıl yaşadığı ortaya çıktı. Rakamlar 2017'de üretimden satışların yüzde 19'luk reel artışıyla 2004, cironun GSYH'ye oranının yüzde 17.5'le 2001'den bu yana en yüksek düzeyine çıktığını ortaya koydu. **Net dönem kârı yüzde 40.7 artarak 53.1 milyar liraya ulaştı.** Banka kârlarının yüzde 25 arttığı, enflasyonun yüzde 11.92 olduğu 2017'de sanayi kesimi yüksek kâr sağladı.

■ Şirketler bu kâr yıl sonunda 264 milyar liraya ulaşan özkaynakla ve artan borçlanmayla elde etti. Borçlanma artışında 200 milyar lirayı aşan KGF kredileri de etkili oldu. Toplam borçlar önceki yıl 233.6 milyar liraydı. Böylece şirketlerin özkaynağı 2017'de 29.7 milyar lira arttı. **Geriye kalan 23.4 milyar lira kâr ise temettü olarak dağıtıldı.**

■ **Özkaynak kârlılığı ise yüzde 20'ye çıkarak tam 20 yılın en yüksek oranına ulaştı.** ISO 500 Sanayi Kuruluşu en son 1997 yılında yüzde 30.3'lük özkaynak kârlılığına ulaşmış, 1998'de Asya ve Rusya krizlerinin etkisi, 1999'da deprem ve kriz, ardından da 2001 krizinin etkisiyle kârları düşmüştü. Bitişikte de görülebileceği gibi, **küresel kriz öncesinde bile sanayi yüzde 20'lik özkaynak kârına ulaşamadı.** Çünkü enflasyon düşmüş ve üretim faaliyeti dışı gelirler de faizlerin düşmesinden dolayı azalmıştı.

■ Küresel kriz sonrasında ise faizler dünyadan gelen dalga ile geriledi ve tarihi en düşük seviyelerine indi. **Zaman zaman dünyanın en yüksek faizlerinin verildiği 1990'lı yıllar, finansal kaynaklarını Hazine**

Abdurrahman YILDIRIM

ayildirim@hgazete.com.tr

500 Büyük'te özkaynak kârlılığı

Yıllar (%)	(%)
1990	16.2
1991	-10.0
1992	1.0
1993	12.3
1994	20.4
1995	33.1
1996	31.1
1997	30.3
1998	14.7
1999	9.6
2000	10
2001	-1.7
2002	16.6
2003	17.1
2004	14.2
2005	10.3
2006	19.1
2007	15.9
2008	9.9
2009	11.8
2010	16.9
2011	14.8
2012	14.3
2013	12.3
2014	14.0
2015	14.0
2016	16.2
2017	20.2

kâğıtlarına yatıran ve yüksek faiz geliri elde eden sanayi şirketlerinin üretim dışı kârlarını asıl faaliyet kârlarının 5 katına kadar çıkardıkları yıllar oldu. Bu oran faiz oranlarının ve

finansal piyasalarda getirilerin düşmesiyle birlikte yüzde 50'nin altına geriledi. Mesela 2017'de yüzde 35, 2016'da yüzde 37 oldu. Yani şirketler elde ettikleri net kârın üçte birinden daha fazlasını üretim faaliyeti dışı alanlardan sağladı.

■ Bu kâr içinde kambiyo işlemlerinden yani dövizden kaynaklı kârlar da var. Geçen yıl 500 Büyük Sanayi şirketinin kambiyo kârları ile kambiyo zararları netleştirildiğinde geriye 6 milyar liralık net kâr kalıyor. Türk Lirası'nın sepet kura karşı yaklaşık yüzde 15 değer kaybettiği bir yılda **büyük sanayi şirketleri kur risklerini iyi yönetti ve kâr bile sağladı.** Aynı durum son yıllarda da geçerli. ISO yetkilileri kambiyo kârlarının net bazda pozitif olmasında büyük ve sınırlı sayıda şirketin rol oynadığına dikkat çekti.

■ Temettü dağıtmalarına karşılık yüksek kârlarla sermayelerini güçlendiren **sanayi şirketleri tam da yatırım yapacak fırsatı yakaladı.** Bu yatırımlar kısmen görmeye de başladık. Makine ve teçhizat ithalatındaki artış bunu gösteriyor.

■ Ancak son 20 yılın rekorunu kıran kâr artışının hak ettiği yatırımlar bu değil. Üstelik kapasite kullanımı yüzde 80'e dayanmışken ve süper teşvikler veriliyorken sanayiciler herhalde genel seçimlerin yapılmasını ve siyasi belirsizliklerin azalmasını bekliyor. **ISO Başkanı Erdal Bahçivan**'in da "Kâr artışının yatırımları tetiklemesini önümüzdeki aylarda göreceğiz" demesi buna işaret ediyor.

SANAYİ DEVLERİ 16 YILIN ZİRVESİNDE

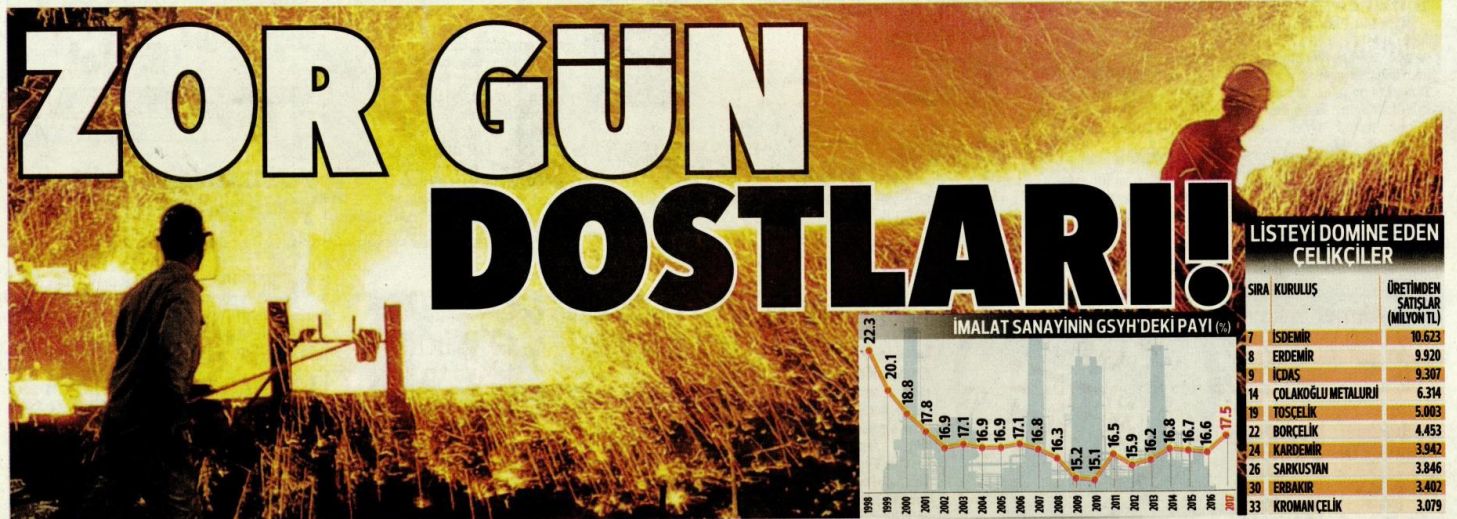
Türkiye'nin 500 büyük sanayi şirketinin net satışları 16 yılın zirvesine tırmanarak yüzde 33.2'lik artışla 653 milyar liraya ulaştı.

BORÇLAR DA ARTTI

■ İstanbul Sanayi Odası'nın açıklamasına göre Tüpraş, sanayi şirketleri arasında zirvedeki yerini korudu, çelik üreticileri listeyi domine etti. Sanayiciler, Kredi Garanti Fonu desteğiyle finansmanını yönetmeyi başardı ama kısa vadeli borçlarını da arttırdı. » 11. sayfada

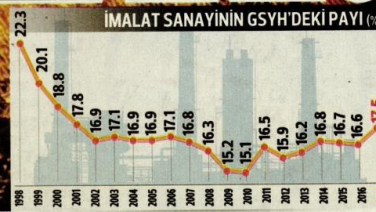

SANAYİ DEVLERİNİN CİROLARI YÜZDE 33.2 ARTTI, PAYLARI 16 YILIN ZİRVESİNE ÇIKTI

LİSTEYİ DOMİNE EDEN ÇELİKÇİLER

SIRA	KURULUŞ	ÜRETİMDEN SATIŞLAR (MİLYON TL)
7	İSDEMİR	10.623
8	ERDEMİR	9.920
9	İÇİSAS	9.307
14	COLAKOĞLU METALURJİ	6.314
19	TÜSCELİK	5.003
22	BORCELİK	4.453
24	KARDEMİR	3.942
26	SARKUSYAN	3.846
30	ERBAKIR	3.402
33	KROMAN ÇELİK	3.079

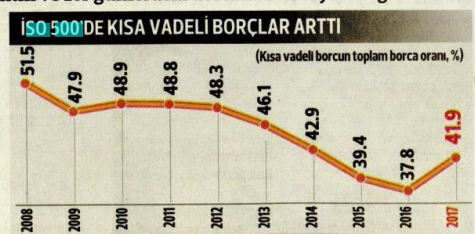

Türkiye'nin 500 büyük sanayi şirketinin net satışları 2017'de yüzde 33.2'lik artışla 653 milyar liraya, sanayi sektörünün milli gelir içindeki payı yüzde ise 17.5'le 16 yılın zirvesine çıktı. Türkiye'nin en büyük kurumu yıllardır olduğu gibi yine Tüpraş olurken, ISO 500 listesini çelik üreticileri domine etti. ISO Başkanı Erdal Bahçivan, "Türkiye'nin sıkıntılı ve zor günlerdeki dostunun sanayi olduğunu unutmamalıyız" dedi.

ANALİZ
STANBUL Sanayi Odası (ISO) Türkiye sanayisinin devirinin bu yıl 50'inci kez açıldı. Geçen yıl Kredi Garanti Fonu'nun (KGF) desteğiyle geçen sanayici bu sayede hem finansmanı yönetmeyi başardı ama kısa vadeli borçlarını da arttırdı. Türkiye'nin en büyük kurumu yıllardır olduğu gibi yine Tüpraş olurken, ISO 500 listesini çelik üreticileri domine etti. En çok sırayan hatta ilk 10'a bile değıştirmeyi başaran çelikçiler ihracatın etkisiyle artırdıkları üretimleriyle öne çıktılar.

Şebnem TURHAN

milYar dolara yükseldi. Ancak, büyümenin yanı sıra borçların payı da yüzde 62.9'le son 11 yılın en yüksek seviyesine çıktı. Kredi Garanti Fonu teminatlı kredi kullanımını borçlanma eğilimini desteklerken bir diğer faktör de döviz kurlarındaki artış oldu. Net bir kullanım olmasa dahi dövizdeki değerlenme borç kalemini yükseltti.

16 YILIN ZİRVESİNE
Bahçivan, imalat sanayinin cari fiyatlarla milli gelir içindeki payını yüzde 17.5'e yükselttiğini aktararak, uzun yıllar sonra 0.9 puan ile kayda değer bir artış görüldüğünü kaydetti. Bahçivan, "Yüzde 17.5'lik oran, son 16 yılın en yüksek seviyesi ve gelecek adına da umut verici. Ekonomimiz içinde, son yıllarda yaşanan çeşitli iç ve dış ekonomik faktörlerin etkisiyle

EN FAZLA SICRAYANLAR

	2016 SIRA	2017 SIRA	SICRAMA
SİDİKİ KARDEŞLER	499	212	287
ANADOLU CAM	473	236	237
GRAM ALTIN PAZARLAMA	240	68	172
ARSLAN ALÜMİNYUM	452	285	167
TUFAN ENDÜSTRİ	485	339	146
LİMAK ÇİMENTO	221	91	130
ÖZER METAL	433	313	120
EGE ÇELİK	278	165	113
MİDAL KABLO	459	348	111
ASİL ÇELİK	215	114	101
GAZİ METAL	348	247	101

ÇELİKTE ÇİN ETKİSİ

ISO 500'ün borçluluk yapısına karşılık bir sektör var ki bulutları dağıtmayı başarıyor. Listenin en çok sırayanı olan yani 287 sıra birden atlayan Sıddık Haddecilik gibi çelik sektörü 2017'nin kazananı. Özellikle Çin'in iç pazarına yönelmesi ve kendi çelik ihracatını kısıtlaması 2017'de Türk çelik sektörüne yeni bir kapı açtı. Özellikle Avrupa ve Uzakdoğu pazarını Türk çelikçiler domine etti. Artan ihracat ve iç fiyatlar da üretimden satışlardaki tutarı artırdı. Listenin ilk 10'unda da İSDEMİR ve ERDEMİR öne çıkarken 500 kuruluş arasında da çelikçiler dikkat çekmeyi başardı. Bir diğer öne çıkan sektör ise otomotiv. Özellikle Toyota ve Honda'nın yeni yatırımlarla gelen kapasite artışları zaten ihracat ve sanayi üretiminin lokomotif otomotivin liderliğini pekiştirdi. Listenin ilk onunda 5 büyük otomotiv şirketi yer alırken, ihracatta ise zirveyi otomotiv firmaları kimselere bırakmadı. En yüksek faaliyet karlılığı sıralamasında da çelik ve otomotiv lider. Otomotiv sektörü 7.8 milyar lira ile 14.1 milyar liralık çelik sektörünün ardından ikinci oldu. Bu arada ISO 500 listesine 46 firma ilk kez katıldı. Firmalardan 25'i, ISO İkinci 500 listesinden, 21'i ise listeye doğrudan girdi.

ISO NUN EN BÜYÜK 100 KURULUŞU

2017 SIRA	2016 SIRA	KURULUŞ	ÜRETİMDEN SATIŞLAR (MİLYON TL)	2017 SIRA	2016 SIRA	KURULUŞ	ÜRETİMDEN SATIŞLAR (MİLYON TL)
1	1	TÜPRAŞ	51.843	51	50	YILDIZ ENTEGRE	2.341
2	2	FORD OTOMOTİV	22.669	52	52	BANIT BANDIRMA	2.340
3	6	TOYOTA OTOMOTİV	17.830	53	47	ABALIOĞLU YEM	2.316
4	3	TOFAŞ OTOMOBİL	15.911	54	51	SÜTAS SÜT	2.272
5	4	OPAK-RENAULT OTOMOBİL	15.673	55	61	DİLER DEMİR ÇELİK	2.238
6	5	ARCELİK AS	12.582	56	57	BİRSA BRİDGESTONE	2.088
7	10	İSDEMİR	10.623	57	76	TEZCAN GALVANİZLİ YAPI	2.041
8	11	ERDEMİR	9.920	58	66	TPAO	1.951
9	9	İÇİSAS ÇELİK	9.307	59	91	MODERN KARTON SAN.	1.935
10	8	HYUNDAİ ASSAN	8.361	60	103	HONDA TÜRKİYE AS	1.909
11	14	AYGAS AS	6.768	61	74	KAPTAN DEMİR ÇELİK	1.897
12	15	MERCEDES-BENZ TÜRK	6.486	62	56	BORUSAN MANNESMANN	1.896
13	17	PEYKİM	6.474	63	59	TOROS TARIM SAN.	1.881
14	19	COLAKOĞLU METALURJİ AS	6.314	64	-	-	-
15	12	VESTEL ELEKTRONİK	6.295	65	40	ÇAYKUR	1.894
16	13	İSTANBUL ALTIN RAFİNERİSİ AS	6.199	66	75	YAZICI DEMİR ÇELİK	1.773
17	16	BİŞEV ALETLERİ	6.199	67	69	ŞENPİLİC PAZARLAMA AS	1.773
18	7	EDİS ELEKTRİK ÜRETİM	5.202	68	240	GRAM ALTIN PAZARLAMA SAN.	1.749
19	22	TOSELİN PROFİL	5.003	69	72	EYİ VE SİTİ KURUMU	1.719
20	20	ASELSAN ELEKTRONİK	4.484	70	86	ERDEMİR ÇELİK SERVİS MERKEZİ	1.695
21	18	UNİLEVER SAN.	4.480	71	73	İÇİSAS ELEKTRİK ÜRETİM	1.671
22	28	BORCELİK ÇELİK	4.453	72	79	ASAS ALÜMİNYUM SAN.	1.670
23	24	VESTEL BEVAZ ESYA	3.957	73	65	HAMEY GIDA SAN.	1.669
24	34	KARDEMİR	3.942	74	99	YEŞİLYURT DEMİR ÇELİK	1.663
25	21	TÜRKİYE SEKER FABRİKALARI	3.874	75	89	ROKETSAUN ROKET SAN.	1.661
26	33	SARKUSYAN ELEKTROLİTİK BAKIR	3.846	76	55	SANKO TEKSTİL SAN.	1.657
27	23	BOSCH SAN.	3.836	77	62	SODA SANAYİ AS	1.646
28	29	TUŞAS AS	3.608	78	82	SASA POLYESTER SANAYİ	1.630
29	25	TÜRK TRAKTÖR	3.488	79	137	BMC OTOMOTİV SAN.	1.612
30	38	ER-BAKIR BAKIR	3.402	80	68	KOC METALURJİ AS	1.610
31	32	MİLANGAZ LPG	3.277	81	67	C.P. STANDART GIDA SAN.	1.583
32	37	ETİ MADEN	3.171	82	80	HE HACLAR ELEKTRİK SAN.	1.575
33	42	KROMAN ÇELİK	3.079	83	81	BOSCH TERMOTEKNİK İSTİTMA	1.552
34	27	ETİ GIDA SAN.	3.072	84	83	MAN TÜRKİYE AS	1.538
35	49	YÜCEL BORU VE PROFİL	3.071	85	77	GÜLSAN SENYETİK	1.513
36	46	EREN ENERJİ ÜRETİM	2.996	86	110	EKİNCİLER DEMİR VE ÇELİK	1.498
37	26	PHİLSA SİGARA	2.935	87	71	OTOKAR OTOMOTİV	1.482
38	41	ASSAN ALÜMİNYUM SAN.	2.911	88	85	GOODYEAR LASTİKLERİ TAŞ	1.458
39	44	KASA AKRİLİK	2.834	89	63	AKANSAS ÇİMENTO SAN.	1.439
40	36	KASTAMONU ENTEGRE	2.794	90	124	TATMETAL ÇELİK SAN.	1.422
41	48	BASTUĞ METALURJİ	2.762	91	221	LİMAK ÇİMENTO SAN.	1.396
42	30	COCA-COLA İÇECEK	2.748	92	64	JTI TÜTÜN ÜRÜNLERİ	1.380
43	31	KONYA SEKER SAN.	2.715	93	-	-	-
44	35	İPRAGAZ AS	2.688	94	94	AUTOLİV CANKOR OTOMOTİV	1.370
45	39	KENERJİS ENERJİ ÜRETİM	2.582	95	101	PETLAS LASTİK SAN.	1.337
46	58	MİM METALURJİ SAN.	2.528	96	97	KÖKSAN PET VE PLASTİK	1.329
47	54	İZMİR DEMİR ÇELİK	2.526	97	93	ERPLİK ENTEGRE TAVUKÇULUK	1.283
48	53	NADİR METAL SAN.	2.487	98	111	TRAKYA CAM SANAYİ AS	1.278
49	45	HAYAT KİMYA	2.477	99	-	-	-
50	43	TKİ KURUMU	2.363	100	88	ÇİMSA ÇİMENTO SAN.	1.270

BORCU KREDİ GARANTİ FONU ETKİLEDİ

Mali borçlar 2016'ya göre yüzde 17.1 artışla 243 milyar lira oldu. Kısa vadeli borçlardaki artış da KGF kullanımından kaynaklandı. Kısa vadeli borçların toplam borçlar içindeki payı yüzde 41.9'a çıktığını söyleyen Bahçivan da "Bu artışta en önemli paydalarından biri KGF'nin kaynak yaratma noktasında verdiği

destek olduğunu düşünüyoruz. İkinci neden de şirketlerin 2017'de uzun vadeli borçların kısa vadelerle döndürme nedeni olduğunu düşünüyoruz" dedi. Kısa vadeli mali borç oranı dünya ortalaması yüzde 25. Yüzde 41.9'lu oran sanayinin finansman yapısındaki negatif ayrışmanın sürdürdüğünü ortaya koydu.

AA photo

TÜPRAŞ, owned by Koç Holding, is the operator of four oil refineries across Turkey, located in Kocaeli, İzmir, Kırıkkale and Batman.

Tüpraş again tops list of biggest Turkish firms

ISTANBUL

Turkish refinery giant TÜPRAŞ once again topped the list of Turkey's Top 500 Industrial Enterprises 2017 survey released yesterday by the Istanbul Chamber of Industry (İSO).

According to the survey, TÜPRAŞ's production-based sales last year totalled 51.1 bil-

lion Turkish Liras (\$14 billion). Car manufacturer Ford was the second-biggest company with production-based sales of 22.7 billion liras (\$6.2 billion), followed by automaker Toyota in third with 17.8 billion liras (\$4.9 billion). TÜPRAŞ has topped every list since it was first announced in 1993.

LIST on page 11

Turkey's Koç Holding owns TÜPRAŞ, which operates four refineries.

TÜPRAŞ remains atop 500 firms list

ANKARA – Anadolu Agency

Turkish refinery giant TÜPRAŞ topped the list of Turkey's Top 500 Industrial Enterprises 2017 survey released yesterday by the Istanbul Chamber of Industry (İSO).

According to the survey, TÜPRAŞ's production-based sales last year totalled 51.1 billion Turkish Liras (\$14 billion). International car manufacturer Ford was the second-biggest company with production-based sales of 22.7 billion liras (\$6.2 billion), followed by automaker Toyota in third with 17.8 billion liras (\$4.9 billion).

The survey said the total production-based sales of industry giants posted their highest growth in 13 years, up

33.2 percent year-on-year, to reach 653 billion liras (\$178.9 billion).

The growth stemmed from the hike in exchange rates, which plays an important role in export revenues, along with growing domestic and foreign demand.

Last year, one U.S. dollar traded for 3.65 Turkish liras on average, compared to 3.02 in 2016.

İSO's 500 companies' exports surged 17 percent last year to \$64.5 billion, making up 42.8 percent of Turkey's total industrial exports.

Financial expenses accounted for more than half of the operating profit of industrial enterprises, it said.

İSO has been announcing data on Turkey's top 500 companies since 1968.

Sanayici borç batağında

Türkiye'nin en büyük 500 sanayi kuruluşu belli oldu. Bu dönemde **ISO 500**'de toplam borçların payı 2017 yüzde 62.9'a yükselirken, öz kaynakların payı yüzde 37.1'e geriledi. Dünya ortalaması yüzde 25 olan kısa vadeli borçların toplam borçlar içindeki payı yüzde 50'ye yaklaştı.

Istanbul **Sonuç Odası'nın (ISO)** hazırladığı Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi kuruluşu belli oldu. Araştırmaya göre TOPRAŞ, üretimden satışlarda 51.1 milyar lira 32 milyar 594 milyon liraya listede ilk sırayı alırken, Ford 22.7 milyar liraya ikinci, Toyota ise 17.8 milyar lira ile üçüncü oldu. Listede Toyota'yı sırasıyla Tofaş, Oyak-Renault, Arçelik, Iskenderun Demir Çelik, Ereğli Demir Çelik, İçtaş Çelik ve Hyundai Assan takip etti. ISO Yönetim Kurulu Başkanı **Erdal Bahçivan**, sanayi sektörünün performansının imalat sanayinin cari fiyatlarla mali gelir içindeki payı da yüzde 17.5'e yükseldiğini aktararak, "İmalat sanayinin mali gelir içindeki payı çok uzun yıllar sonra 0.9 puan ile kayda değer bir artış göstermiştir. Bu artışın olacağını ipuçlarını 2017 yılındaki ISO PMI verilerinde de görmüştük. Çünkü endeksi, dünya PMI verilerine paralel olarak 55'lere yakın seviye ile son yılların en yüksek düzeyini gösteriyordu" bilgisini verdi. Bahçivan, **ISO 500**'ün üretimden satışlarını 2017 yılında yüzde 33.2 artışla 490 milyar liradan 653 milyar liraya çıkararak yüksek bir büyüme performansı gösterdiğini söyledi. Son üç yıldır **ISO 500**'ün üretimden satışlarında görülen zayıf büyümenin, 2017 yılında yerini reel büyüme bıraktığını aktaran Bahçivan, "2017 yılında üretimden satışlar reel olarak yüzde 19 büyüdü. Satışlardaki artışta iç ve dış talepteki büyümenin yanı sıra ihracatı gelirlerinde etkili olan döviz kurlarındaki artış rol oynadı. Gerçekleşen büyüme oranı **ISO 500**'de son 13 yılın en yüksek büyümesi olarak dikkati çekti" diye konuştu.

500 Büyük Sanayi Kuruluşu'nda toplam borçların payı 2017 yılında 1 puan daha artarak yüzde 62.9'a yükselirken, öz kaynakların payı ise yüzde 37.1'e geriledi. Gerçi bu kaldıraç oranları, dünya ortalaması ile karşılaştırıldığında 65/35 bandında benzer bir kaynak yapısına işaret etse de ülkemizde borçlanma maliyetlerinin yükselişi sanayicimizin rekabet gücünü diğer ülkelere göre finansman açısından olumsuz etkiliyor." Bahçivan, 2017 yılında **ISO**

500'ün mali borçlarının yüzde 17.1 artış göstererek 243 milyar TL'ye yükseldiğini dile getirerek, "Bu artış geçen yıla göre biraz daha yavaşlarsa olsa da reel olarak büyüme eğilimini sürdürdü. 2008 yılından itibaren kısa vadeli mali borçların toplam mali borçlar içindeki payı gerileme eğilimine girdi ve 2008 yılında yüzde 51.5 olan oran 2016 yılında yüzde 37.8'e düştü. Bu dönemde sanayi kuruluşları orta-uzun vadeli mali borçlanma olanaklarını daha iyi kullandı ve böylece kısa vadeli mali borçların payı azalış eğilimi gösterdi" dedi. Bahçivan, 2017 yılında ise bu eğilimin tekrar tersine döndüğünü, kısa vadeli mali borçların toplam mali borçlar içindeki payının yüzde 37.8'den yüzde 41.9'a yükseldiğini kaydederek, kısa vadeli mali borç oranının dünya ortalamasının yüzde 25'ter civarında olduğunu, bu tablonun sanayi sektörümüzün finansman yapısındaki negatif ayrımsızın sürdüğünü ortaya koyduğunu ifade etti.

KAZANÇ SINIRLI OLDU

Erdal Bahçivan, **ISO 500** Büyük'ün ilk 10 şirketinin toplam üretimden satışlar içindeki payı 2016 yılında yüzde 25 iken, 2017 yılında yüzde 26.7'ye yükseldiğini vurgulayarak, "İlk 50'de yer alan kuruluşların toplam üretimden satışlar içindeki payı ise 2016 yılında yüzde 49.2 iken, 2017 yılında yüzde 50.2'ye yükseldi. Üretimden satışlar itibarıyla ikinci ellik grubun payına baktığımızda 2016 yılında yüzde 13.1 olan payının yüzde 12.9'a gerilediğini görüyoruz. Diğer 50'lik grupların paylarında da geçen seneye göre bir gerileme oldu" bilgisini verdi. 2017 yılında **ISO 500**'ün faaliyet kan oranının yüzde 9.6 olarak hesaplandığını dile getiren Bahçivan, "2016 yılında yüzde 9.4 olan orana göre faaliyet karlılığında yine sınırlı bir iyileşme yaşanmıştır. Toplam faaliyet kan mutlak büyüklüğü ise 2016 yılında 52.4 milyar TL iken, 2017 yılında 70.6 milyar TL'ye yükseldi" dedi.

KÂR EDENLERİN SAYISI ARTTI

ISO 500'ün faaliyet kan oranı sınırlı bir iyileşme ile yüzde 9.6 olurken, toplam faaliyet kan mutlak büyüklüğü 70.6 milyar TL'ye yükseldi. Karlılıkta temel belirleyici olmayan sürdüren finansman giderleri yüzde 21.3 artışla 29 milyar TL'den 35.2 milyar TL'ye çıktı. Finansman giderlerinin net satışlara oranı yüzde 5.2'den yüzde 4.8'e gerilese de sanayici esas faaliyetinden kazandığını yansıtan finansman gideri olarak ödeme devam etti. **ISO 500**'de kar eden kuruluş sayısı 392'den 422'ye yükseldi. Faiz, amortisman, vergi öncesi kar ve zarar eden firma sayıları ise 2017 yılında 488'e çıktı ve ölçüleme başlangıcı son beş yıl içindeki en yüksek sayıya ulaştı.

13 yılın en yüksek büyümesi

ISO 500'ün üretimden satışları son 13 yılın en yüksek büyümesi oldu ve yüzde 33.2 artışla 653 milyar TL'ye çıktı. Satışlardaki artışta iç ve dış talepteki büyümenin yanı sıra ihracatı gelirlerinde etkili olan döviz kurlarındaki artış rol oynadı. Gerçekleşen büyüme oranı da **ISO 500**'de son 13 yılın en yüksek büyümesi olarak dikkati çekti. En büyük 500'ün ihracatı da ülkenin toplam ihracatı artışını gerçekleştiren yüzde 17 büyüme ile 64.5 milyar dolara yükseldi. **ISO 500**, 2017 yılında Türkiye ihracatının yüzde 41.1'ini ve sanayi ihracatının da yüzde 42.8'ini gerçekleştirdi. Sanayici esas faaliyet karının yansıtan finansman giderleri olarak ödemeye devam etti. Borçlanmada öz kaynakların payı gerilerken, kısa vadeli borçların payı ise arttı.

Çarklar otomotiv ile dönüyor

Araştırmaya göre TOPRAŞ, üretimden satışlarda 51.1 milyar lira 32 milyar 594 milyon liraya listede ilk sırayı alırken, Ford 22.7 milyar liraya ikinci, Toyota ise 17.8 milyar lira ile üçüncü oldu. Listede Toyota'yı sırasıyla 15.9 milyar Tofaş, 15.6 milyar Oyak-Renault takip etti. Hyundai Assan da 8.3 milyarlık ilk 10 içine girdi. Mercedes-Benz Türk 6.4 milyarlık 12'nci olurken, Honda Türkiye 1.9 milyarlık 60'nci sıradan geldi.

En fazla ihracatı Ford yaptı

ISO 500 Büyük Sanayi Kuruluşu arasında en fazla ihracat yapan şirketlerin başında 4 milyar 797 milyon dolarla Ford Otomotiv yer aldı. Onu 4 milyar 594 milyon dolarla Toyota, 3 milyar 270 milyon dolarla Tofaş izlerken, Oyak-Renault 3 milyar 182 milyon dolar dolarla en fazla ihracat yapan dördüncü kuruluş oldu. Tüpraş'ın 2 milyar 780 milyon dolarla beşinci olduğu sıralamada, Hyundai Assan bir milyar 986 milyon dolarla altıncı, Arçelik bir milyar 933 milyon dolarla yedinci sırada yer aldı. Sekizinci ve dokuzuncu sırada yer alan kuruluşlar açıklanamazken, Bosch bir milyar 53 milyon dolarla onuncu oldu. **ISO 500**'ün ihracatı yüzde 17 artarak 64.5 milyar dolara ulaştı.

Toyota'dan sürpriz yükseliş

Geçen yıl altıncı sırada bulunan Toyota sürpriz bir çıkışla üçüncülüğe yükselirken, 2016 yılına göre üç sıra bir den geçerek 17.8 milyar liraya ulaştı. Iskenderun Demir Çelik onunculuktan yedincülüğe, Ereğli Demir Çelik 11'inci'den sekizincülüğe yükseldi. Tofaş üçüncülüğünden dördüncülüğe gerilerken, Oyak-Renault dördüncülüğünden beşincülüğe, Arçelik beşincülüğünden altıncılığa, Hyundai Assan sekizincülüğünden onuncülüğe düştü. Geçen yıl yedinci sıradayken yer alan ECAŞ Elektrik AŞ'in bu yıl 18'inci sırada yer alması dikkati çekti. Son üç yıldır **ISO 500**'ün üretimden satışlarında görülen zayıf büyüme, 2017 yılında yüzde 19'luk oranla yerini reel büyüme bıraktı.

2017'NİN EN BÜYÜK SANAYİ KURULUŞLARI

Istanbul Sanayi Odası (ISO) Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu'nu açıkladı. 2017 yılı sonuçlarına göre 500 sanayi şirketinin üretimden satışlarına göre belirlenen listede ilk sırayı Türkiye Petrol Rafinerileri AŞ (TÜPRAŞ) aldı. TÜPRAŞ'ın 2017 yılında üretimden satışları 51.1 milyar lira olarak gerçekleşti. Ford Otomotiv 22.7 milyar TL'lik üretimden satışlarıyla ikinciliği korurken, üçüncü ise 2016 yılına göre üç basamak yükselen 17.8 milyar TL üretimden satışlarıyla Toyota Otomotiv oldu. ISO Başkanı Erdal Bahçivan, "Araştırmamız, sanayimizin geçen yılın son çeyreğinden bu yana içine girdiği yatırım eğilimi ve motivasyonunun bir an önce realize edilmesi gerçeğini ortaya koydu" dedi.

İlk 10'da yer alan sanayi şirketleri:

- 1-TÜPRAŞ
- 2-FORD
- 3-TOYOTA
- 4-TOFAŞ
- 5-OYAK-RENAULT
- 6-ARÇELİK
- 7-İSKENDERUN DEMİR ÇELİK
- 8-EREĞLİ DEMİR ÇELİK
- 9-İÇDAŞ ÇELİK
- 10-HYUNDAİ ASSAN

“EN BÜYÜĞÜ” TÜPRAŞ!

➤ **İSTANBUL Sanayi Odası (İSO)** Yönetim Kurulu Başkanı **Erdal Bahçıvan**, düzenlediği basın toplantısında, İSO'nun "Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu" sonuçlarını açıkladı. Türkiye Petrol Rafinerileri AŞ (TÜPRAŞ), üretimden satışlarda 51.1 milyar lira listede ilk sırayı alırken, Ford 22.7 milyar lirayla ikinci, Toyota ise 17.8 milyar lira ile üçüncü oldu. Listede Toyota'yı sırasıyla Tofaş, Oyak-Renault, Arçelik, Iskenderun Demir Çelik, Ereğli Demir Çelik, İçdaş Çelik ve Hyundai Assan takip etti.

İSO 500'ün faaliyet karı oranı sınırlı bir iyileşme ile yüzde 9.6 olurken, toplam faaliyet karı mutlak büyüklüğü 70.6 milyar TL'ye yükseldi. Karlılıkta temel belirleyici olmayı sürdüren finansman giderleri yüzde 21.3 artışla 29 milyar TL'den 35.2 milyar TL'ye çıktı.

Finansman giderlerinin net satışlara oranı yüzde 5.2'den yüzde 4.8'e ge-

rilese de sanayici esas faaliyetinden kazandığının yarısını finansman gideri olarak ödemeye devam etti.

İSO 500'de kar eden kuruluş sayısı 392'den 422'ye yükseldi. Faiz, amortisman, vergi öncesi kar ve zarar eden firma sayıları ise 2017 yılında 488'e çıktı ve ölçülmeye başladığı son beş yıl içindeki en yüksek sayıya ulaştı.

EN FAZLA İHRACAT YAPANLAR

İSO 500 Büyük Sanayi Kuruluşu arasında en fazla ihracat yapan şirketlerin başında 4 milyar 797 milyon dolarla Ford Otomotiv yer aldı.

Onu 4 milyar 594 milyon dolarla Toyota, 3 milyar 270 milyon dolarla Tofaş izlerken, Oyak-Renault 3 milyar 182 milyon dolar dolarla en fazla ihracat yapan dördüncü kuruluş oldu.

İSO 500'ün ihracatı yüzde 17 artarak 64.5 milyar dolara ulaştı.

'500 BÜYÜKLER' 13 YILIN EN BÜYÜK SATIŞINI YAPTI

Istanbul Sanayi Odası (ISO) her yıl ülkenin ilk ve ikinci 500 büyük sanayi kuruluşunun faaliyet sonuçlarını derliyor ve açıklıyor. 2017 yılının ilk 500 büyük sanayi kuruluşunun 2017 yılında üretimden satışları son 13 yılın en yüksek satışları oldu. 2016 yılında 490 milyar TL olan üretimden satışlar, 2017 yılında yüzde 33.2 artışla 653 milyar TL'ye çıktı. Daha önceki 3 yıllık dönemde 500 büyük sanayi kuruluşunun gelişmelerinde aşırı duraklama dikkat çekiyordu.

Üretimden satışların büyük bölümü iç satılardan oluşuyor. İhracat beklenen ölçüde artmadı. 2016 yılında 55 milyar dolar olan ihracat yüzde 17 artış ile 64 milyar dolara yükseldi. Türkiye ihracat artışının üzerinde bir performans sergileyen ilk 500 büyük sanayi kuruluşu, 2017 yılında Türkiye ihracatının yüzde 41.1'ini ve sanayi ihracatının da yüzde 42.8'ini gerçekleştirdi. Ağırıklı olarak otomotiv ve demir çelik şirketlerinin yer aldığı ISO 500 Büyük'ün ilk 10 şirketinin toplam üretimden satışları içinden aldığı pay 2016 yılında yüzde 25 iken, 2017 yılında yüzde 26.7'ye yükseldi. AR-GE yapan firma sayısı 239'dan 254'e yükseldi.

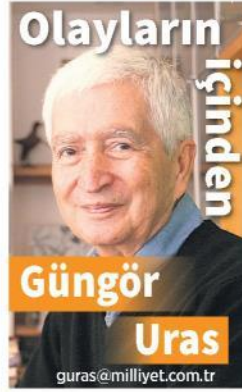
Kârlılıkta artış var

500 Büyük sanayi kuruluşunun yarattıkları katma değer yüzde 39.9'u son iki yılda olduğu gibi yine orta-düşük teknoloji yoğunluklu sanayi ürünleri. Düşük teknoloji yoğunluklu sanayilerin payı 1.2 puan azalarak yüzde 36.2 oldu.

Orta-yüksek teknoloji yoğunluklu sanayiler grubunun payı yüzde 19.5'ten yüzde 20.2'ye yükselirken, yüksek teknoloji yoğunluklu sanayiler grubunun payı ise yüzde 3.6 ile geçen yıla göre hemen hemen aynı kaldı.

Sanayi kuruluşlarının borçları artınca, finansman giderleri de artıyor. 2017 yılında 29 milyar TL olan finansman giderleri yüzde 21.3 artış ile 35 milyar TL oldu.

ISO 500'ün mali borçlarındaki artış 2017'ye göre biraz daha yavaşlayarak

reel olarak büyüme eğilimini sürdürdü. Yüzde 17.1 artışla 243 milyar TL oldu.

Kısa vadeli mali borçların toplam mali borçlar içindeki payı da yüzde 37.8'den yüzde 41.9'a yükseldi. Kısa vadeli borçların toplam borçlara oranı giderek yarıya yaklaşıyor. Bütün bu faaliyetin olumlu yanlarının kâra yansımaları beklenir. 2016 yılında 52 milyar TL olan kâr 2017'de 70 milyar TL oldu. Kârlılıkta yüzde

35'e yakın artış var.

Beşyüz büyük firma içinde yabancı sermayeli firmaların sayısı azdır ama üretimden satışları ile ihracat rakamları büyüktür. 2017 yılında yabancı sermayeli kuruluşların sayısında 8 azalma görüldü. Sayı 115'e indi. Şirketlerin sayısındaki azalmaya karşın, yabancı sermayeli sanayi şirketlerinin ihracatı arttı. 115 firma, ISO 500'ün toplam ihracatının yüzde 48.4'ünü üretimden satışların da yüzde 32'sini gerçekleştirdi.

Sanayi kuruluşlarımız için son yıllarda en önemli sorun borçların artması ve borçlar için ödenen faiz.

2017 Raporuna göre en büyük 500 sanayi kuruluşumuzun toplam borcu (finansal borçlar ve diğer tüm borçlar) bir yıl önceye göre yüzde 18 artış göstererek 447 milyar TL'ye yükseldi. Buna karşılık ödenen faizler 34 milyar TL olarak belirtiliyor. Borçların büyük kısmının ticari borçlar olduğunu, ödenen faizlerin tamamının banka kredilerine ödenen faizler olmadığını dikkate almak gerekir.

2017 çok iyi geçti

En önemli gösterge yaratılan katma değer üretim faktörleri arasında paylaşımıdır. 2017 yılında toplam katma değer yüzde 46.9'unu çalışanlar paylaştı. (2016 yılında bu oran yüzde 52.7 idi.) Faizin payı 2016 yılında yüzde 13.9 iken 2017'de yüzde 16.8'e geriledi.

Özetle büyük sanayi kuruluşları 2017 yılını çok hem de çok iyi geçirdiler. Bu büyük sanayi kuruluşları girişimcilerinin mevcut ekonomik yapıdan mutlu olduklarını, seçimlerde oylarını kullanırken bu olumlu rüzgardan esinleneceklerini gösteriyor.

İSO 500'de zirve aynı

İstanbul Sanayi Odası'nın (İSO) "Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu" araştırmasına göre, birinci sırada yine TÜPRAŞ yer aldı. Ford Otomotiv ikinciliğini korudu, üçüncü ise Toyota Otomotiv oldu. Demirören Grubu şirketi Milangaz LPG Dağıtım da 32. sıradan 31. sıraya çıktı. >>7'de

SANAYİ DEVLERİ GELİR VE KÂR REKORU KIRDI

YOK BÖYLE BİR YIL

ISO 500'deki kuruluşların üretimden satışları 2017'de reel olarak %19 oranında artış göstererek son 13 yılın rekorunu kırdı. ISO 500'deki şirketler toplamda '653 milyar liralık' ciroya ulaşırken, kârlarını ise yüzde 41 artırarak '53 milyar liraya' taşıdı

KÂRLILIKTA İLK 5

Sıra	Şirket	Yılı net kârı (Milyon TL)
1.	Tüpraş	4.178
2.	Ereğli Demir Çelik	3.615
3.	İskenderun Demir Ç.	3.372
4.	Eti Maden	1.800
5.	Petkim	1.679

69 ŞİRKET BORSADA

İlk 500 içinde Borsa İstanbul'da işlem gören 69 şirket yer aldı. İlk 10 sırasındaki şirketlere bakıldığında halka açık 6 şirket var. Borsa İstanbul'da işlem gören şirketlerin toplam üretimden satışları 200 milyar lira

İHRACATTA İLK 5

Sıra	Şirket	İhracat (Milyon TL)
1.	Ford	4.796
2.	Toyota	4.593
3.	Tofaş	3.269
4.	Oyak - Renault	3.182
5.	Tüpraş	2.785

46 yeni firma ilk kez listede

ISO Başkanı Bahçivan, ISO 500'ün bu yıl 46 tane yeni firmasını getirdiğini, bu 46 firmadan 25'nin geçen yılki ISO listesi 500 den gelenler olduğunu ve 21 firmasının ise ikinci 500'de olmayıp direkt ISO 500'e girerler olduğunu açıkladı. Bahçivan, "İnşaat sektörünün büyümesiyle birlikte Türkiye'de yeni yatırım döneminin başlaması ancak ve ancak güçlü, stratejik ve mali kaynaklardan, mali sermayeden beslenen bir kalkınma bankası modeli ile olabilir" dedi. Bahçivan KDV'ye ilişkin olarak da, "HABİS daha anlamlı çözümlerimiz bir son dakika gelişmesiyle KDV maddesi torba yasadan çıkarıldı ve Türk sanayisi adına yanlış bir adım atıldı. KDV sanayinin üzerinde baskıyı ve geri dönüşü olmayan bir yük olmuştur. Umuyla ki bu konu önümüzdeki aylarda tekrar gündeme gelip çözüme kavuşur" diye konuştu.

500 FİRMADA 422'Sİ KÂRDA

Yıl	Kâr eden firma	Zarar eden firma
2013	371	129
2014	417	83
2015	400	100
2016	392	108
2017	422	78

İstanbul Sanayi Odası (İSO) tarafından açıklanan "500 Büyük Sanayi Kuruluşu" araştırmasına göre Türkiye'nin en büyük sanayi kuruluşu 51,1 milyar TL'lik üretimden satış tutarıyla yine TÜPRAŞ oldu. Ford Otomotiv 22,7 milyar TL'lik üretimden satışta ikinciliği korurken, üçüncü ise 2016 yılına göre üç basamak yükselen ve 17,8 milyar TL üretimden satış elde eden Toyota Otomotiv oldu. İSO 500'ün Büyük Sanayi Kuruluşu araştırmasını 50. kez açıkladı. İSO 500'ün üretimden satışları, 2017'de son 13 yılın en yüksek büyümesini gerçekleştiren yüzde 33,2 artışla 653 milyar TL'ye çıktı. Reel olarak son 5 yıldır çok düşük düzeyde seyreden üretimden satışlar, 2017'de 15 oranında sıçrama yaptı. Satışlardaki yüksek artış, iç ve dış talepteki büyümenin yanı sıra ve döviz kurundaki artıştan kaynaklandı.

Faiz ve kur etkiledi

Sanayiye esas faaliyet kârının yarısını finansman gideri olarak ödedi. Borçlanma özyanıklarının payı gerilerken, kısa vadeli borçların payı arttı. İSO 500'ün faaliyet kârı oranı sımrılı bir iyileşme ile yüzde 9,6 olurken, toplam faaliyet kâr büyüklüğü 70,6 milyar TL'ye oldu. Kârlılıkla temel belirleyici olmayı sürdürdiren finansman giderleri yüzde 21,3 artışla 29 milyar TL'den 35,2 milyar TL'ye çıktı. Finansman giderlerinin net satışlara oranı yüzde 5,2'den yüzde 4,8'e geriledi ve sanayiye esas faaliyetinden kazandığını yarısını finansman gideri olarak ödedi. Sanayinin mevcut mali yapısı içinde faiz ve kur dalgalanmaları kârlılığı ve sermaye birikimini negatif etkiledi. Sanayiciler 2017'de 70 milyar TL'lik faaliyet kârının yüzde 49,8'ini, yani 35 milyar TL'nin finansman giderlerine ayırmak zorunda kaldı.

Borçlanma ile özyanıkların dağılımını yansıtan kaynak yapısında, özyanıkların aleyhine bozulma eğilimi oldu. İSO

500'de toplam borçların payı 2017'de 1 puan daha artarak yüzde 62,9'a yükseldi. Özyanıkların payı yüzde 37,1'e geriledi. Mali borçlarda artış geçen yıla göre biraz daha yavaşladı da reel olarak büyüme eğilimini sürdürdü ve yüzde 17,1 artışla 243 milyar TL oldu. Kısa vadeli mali borçların toplam mali borçlar içindeki payı yüzde 37,8'den yüzde 41,9'a yükseldi. Kısa vadeli mali borç oranının dünya ortalaması yüzde 25'er civarında iken, bu tablo sanayi sektörünün finansman yapısındaki negatif ayrışmanın sürdürdüğünü gösterdi.

KDV sorunu

ISO Başkanı Erdal Bahçivan, sanayinin üzerinde devreden KDV yükü olduğunu ve bunun bir önceki yıla göre yüzde 20 gibi ciddi bir oranda artarak 7,2 milyar TL'ye çıktığını söyledi. Bahçivan, "Finansmanda sıkıntılı olan ve finansal kaynaklara yüksek maliyetlerle ulaşabilen sanayiye, önemli bir miktarı sifir faiz ile devlete borye vermiş oldu. İSO 500'ün duran varlıkları 2017'de yüzde 41,5'e geriledi. 2017'de yatırım koşullarında görülen iyileşmeye ve önemli yatırımların gerçekleştirilmesine rağmen duran varlıklar yeterli büyümeyi gösteremedi. Kâr eden kuruluş sayısı 392'den 422'ye, amortisman, vergi öncesi kâr ve zarar eden firma sayısı ise 88'e çıktı ve 5 yılın zirvesini gördü."

Büyümeye KGF katkısı

ISO Başkanı Bahçivan, sanayiye uygun finansman koşullarına desteklenildiğinde ekonominin çok daha güçlü bir büyüme imkanı içine gireceğini söyledi. Bahçivan, "ISO olarak öncülük ettiğimiz yeni bir kalkınma Bankacılığı ve KGF gibi yapsal konular gündem almıştı. Alınan finansalardan rahatlayacak olan sanayiletmizle nitelikli büyümeyi görmeye devam edeceğiz" dedi.

MILANGAZ 31. SİRADA

Demirören Grubu şirketlerinden Milangaz LPG Dağıtım, İstanbul Sanayi Odası'nın geleneksel olarak yayımladığı ISO 500 listesinde 1 basamak yükselerek, 32. sıradan 2017'de 31. sıraya çıktı. Milangaz şirketinin 2017 yılında üretimden elde ettiği satışların toplamı 3 milyar 277 milyon lira olarak gerçekleşti. Kuruluşu 1957'ine dayanan grup önünde gelen şirketi Milangaz Türkiye'nin ilk LPG tedarikçisi unvanına sahip. Şirket, sürekli büyüme stratejisi doğrultusunda yeni yatırımlara imza atıyor.

İSTİHDAMDAMDA İLK 5

Sıra	Şirket	Çalışan sayısı
1.	Arçelik	27.486
2.	Sofra Yemek	12.553
3.	Ford	10.835
4.	Tofaş	8.883
5.	Türk Şeker Fab.	8.292

ISO 500'DE İLK 100

Sıra	Şirket	Net satışlar (Milyon TL)
1.	TÜPRAŞ	51.143
2.	Ford	22.669
3.	Toyota	17.830
4.	TOPRAŞ	15.911
5.	Oyak-Renault	15.673
6.	Arçelik	12.582
7.	İsdeмир	10.623
8.	Ereğli Demir Çelik	9.920
9.	İçtaş Çelik	9.307
10.	Hyundai-Ascan	8.361
11.	Ayçar	6.768
12.	Mercedes-Benz	6.486
13.	PEKOL	6.473
14.	Çöğür-İnönü Metalurji	6.314
15.	Vestel Elektronik	6.295
16.	İstanbul Akdeniz Raf.	6.199
17.	BSH Ev Aletleri	5.749
18.	ELİAŞ	5.202
19.	Tosçelik	5.003
20.	Aseban	4.484
21.	Unilever	4.480
22.	Borsçelik	4.453
23.	Vestel Beyaz Eya	3.957
24.	KARDEHİR	3.942
25.	Türkiye Şeker Fab.	3.874
26.	Sarkısyan	3.846
27.	Bosch Sanayi	3.826
28.	TUSAŞ	3.608
29.	Türk Traktör	3.488
30.	Er-Bakar	3.402
31.	Milangaz	3.277
32.	Eti Maden	3.171
33.	Kıran Çelik	3.079
34.	Etiler Gıda	2.972
35.	Vitol Enerji	2.971
36.	Etem Enerji	2.956
37.	Philiz	2.935
38.	Assan Alüminyum	2.934
39.	AKSA Aletlik	2.812
40.	Kıstarmo Entegre	2.794
41.	Baştaş Metalurji	2.762
42.	Coca-Cola İçecek	2.748
43.	Konya Şeker	2.715
44.	İpragaz	2.688
45.	Enerjiçelik	2.582
46.	MMK Metalurji	2.528
47.	İzmir Demir Çelik	2.526
48.	Nadir Metal Rafineri	2.487
49.	Hayat Kimya Sanayi	2.477
50.	Türkiye Kimler Gıd.	2.363
51.	Yıldız Entegre	2.341
52.	Bamit	2.340
53.	Abaloğlu Yem	2.316
54.	SUTGAZ	2.272
55.	Dilar Demir Çelik	2.220
56.	BİREKA	2.088
57.	Tescan Çalısanız	2.041
58.	TFAO	1.951
59.	Modern Karton	1.935
60.	Honda Türkiye	1.909
61.	Kıptan Demir Çelik	1.897
62.	Borusan	1.896
63.	Toros Tarm	1.881
64.	-	-
65.	Çayışletmeleri	1.794
66.	Yazıcı Demir Çelik	1.773
67.	Serpilç Gıda	1.773
68.	Gram Altın Paz.	1.749
69.	Eti ve Süit Kurumu	1.719
70.	Erdemir Çelik Servis	1.695
71.	İçtaş Eklektik	1.671
72.	ASAŞ Alüminyum	1.670
73.	Netem	1.669
74.	Yeyilyer Demir Çelik	1.663
75.	ROKETSAN	1.661
76.	Sanki Tekerlet	1.659
77.	Soda Sanayi	1.646
78.	Sasa Polimerler	1.630
79.	BİAC Otomotiv	1.612
80.	Koc Metalurji	1.610
81.	C.P. Standart Gıda	1.583
82.	HES	1.575
83.	Bosch Termoteknik	1.552
84.	MAN	1.538
85.	Gülşan Sementik	1.513
86.	Ekinçiler	1.498
87.	Otkar	1.482
88.	Goodyear	1.458
89.	Akçansa	1.439
90.	Tatmetel	1.422
91.	Limak Cimento	1.396
92.	JTI	1.380
93.	-	-
94.	Atoliv Çanlar	1.370
95.	İstikbal	1.337
96.	Kökcan	1.329
97.	Epiçelik	1.283
98.	Traşçı Çam	1.278
99.	Kıyıcı Şeker	1.277
100.	Çimca	1.270

TÜPRAŞ, TÜRKİYE'NİN EN BÜYÜK SANAYİ KURULUŞU

Istanbul Sanayi Odası'nın hazırladığı 'Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu 2017 Araştırması'na göre, TÜPRAŞ, üretimden satışlarda 51,1 milyar lirayla Türkiye'nin en büyük sanayi kuruluşu oldu. Ford 22,7 milyar lirayla ikinci olurken Toyota ise 17,8 milyar lira ile üçüncülüğe yükseldi

Istanbul Sanayi Odası'nın hazırladığı "Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu 2017 Araştırması"nda Türkiye Petrol Rafinerileri A.Ş. (TÜPRAŞ) ilk sırada yer alırken; Ford ikinci, Toyota üçüncü oldu.

"Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu 2017 Araştırması"nın sonuçları **ISO Yönetim Kurulu Başkanı Erdal Bahçivan** tarafından açıklandı.

TÜPRAŞ, üretimden satışlarda 51,1 milyar lira 32 milyar 594 milyon lirayla listede ilk sırayı alırken; Ford 22,7 milyar lirayla ikinci, Toyota ise 17,8 milyar lira ile üçüncü oldu.

Listede Toyota'yı sırasıyla Tofaş, Oyak-Renault, Arçelik, İskenderun Demir Çelik, Ereğli Demir Çelik, İçdaş Çelik ve Hyundai Assan takip etti.

TOYOTA YÜKSELDİ, HYUNDAİ ASSAN GERİLEDİ

Geçen yıl altıncı sırada bulunan Toyota sürpriz bir çıkışla üçüncülüğe yükselirken, İskenderun Demir Çelik onun-

cultuktan yedinciliğe, Ereğli Demir Çelik 11'incilikten 8'inciliğe yükseldi.

Tofaş üçüncülüğünden dördüncülüğe gerilerken, Oyak-Renault dördüncülüğünden beşinciliğe, Arçelik beşincilikten altıncılığa, Hyundai Assan sekizincilikten onunculuğa düştü. Geçen yıl yedinci sırada yer alan EÜAŞ Elektrik A.Ş.'nin bu yıl 18. sırada yer alması dikkati çekti.

SON 13 YILIN EN YÜKSEK BÜYÜMESİ

ISO 500'ün üretimden satışları son 13 yılın en yüksek büyümesi oldu ve yüzde 33,2 artışla 653 milyar TL'ye çıktı.

Satışlardaki artışta iç ve dış talepteki büyümenin yanı sıra ihracat gelirlerinde etkili olan döviz kurlarındaki artış rol oynadı. Gerçekleşen büyüme oranı da **ISO 500**'de son 13 yılın en yüksek büyümesi olarak dikkati çekti.

En büyük 500'ün ihracatı da ülkenin toplam ihracat artışını geçerek yüzde 17 büyümeye ile 64,5 milyar dolara yükseldi. **ISO 500**, 2017 yılında Türkiye ihracatı-

nin yüzde 41,1'ini ve sanayi ihracatının da yüzde 42,8'ini gerçekleştirdi.

Sanayici esas faaliyet karının yansını finansman gideri olarak ödemeye devam etti. Borçlanmada öz kaynakların payı gerilerken, kısa vadeli borçların payı ise arttı.

KÂR EDEN KURULUŞ SAYISI ARTTI

ISO 500'ün faaliyet karı oranı sınırlı bir iyileşme ile yüzde 9,6 olurken, toplam faaliyet karı mutlak büyüklüğü 70,6 milyar TL'ye yükseldi.

Karlılıkta temel belirleyici olmayı sürdüren finansman giderleri yüzde 21,3 artışla 29 milyar TL'den 35,2 milyar TL'ye çıktı. Finansman giderlerinin net satışlara oranı yüzde 5,2'den yüzde 4,8'e gerilese de sanayici esas faaliyetinden kazandığının yansını finansman gideri olarak ödemeye devam etti.

ISO 500'de kâr eden kuruluş sayısı 392'den 422'ye yükseldi. Faiz, amortisman, vergi öncesi kar ve zarar eden fir-

ma sayıları ise 2017 yılında 488'e çıktı ve ölçülmeye başladığı son beş yıl içindeki en yüksek sayıya ulaştı.

EN FAZLA İHRACAT YAPANLAR

ISO 500 Büyük Sanayi Kuruluşu arasında en fazla ihracat yapan şirketlerin başında 4 milyar 797 milyon dolarla Ford Otomotiv yer aldı.

Onu 4 milyar 594 milyon dolarla Toyota, 3 milyar 270 milyon dolarla Tofaş izlerken, Oyak-Renault 3 milyar 182 milyon dolar dolarla en fazla ihracat yapan dördüncü kuruluş oldu.

Tüpraş'ın 2 milyar 786 milyon dolarla beşinci olduğu sıralamada, Hyundai Assan bir milyar 986 milyon dolarla altıncı, Arçelik bir milyar 933 milyon dolarla yedinci sırada yer aldı.

Sekizinci ve dokuzuncu sırada yer alan kuruluşlar açıklanmazken, Bosch bir milyar 53 milyon dolarla onuncu oldu. **ISO 500**'ün ihracatı yüzde 17 artarak 64,5 milyar dolara ulaştı. (AA)

Türkiye'nin en büyükleri belli oldu

İSTANBUL (AA) - "Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu 2017 Araştırması"nın sonuçları İSO Yönetim Kurulu Başkanı **Erdal Bahçivan** tarafından açıklandı. TÜPRAŞ, üretimden satışlarda 51,1 milyar lira 32 milyar 594 milyon lirayla listede ilk sırayı alırken, Ford 22,7 milyar lirayla ikinci, Toyota ise 17,8 milyar lira ile üçüncü oldu. Listede Toyota'yı sırasıyla Tofaş, Oyak-Renault, Arçelik, İskenderun Demir Çelik, Ereğli Demir Çelik, İçdaş Çelik ve Hyundai Assan takip etti.

Toyota yükseldi, Hyundai Assan geriledi

Geçen yıl altıncı sırada bulunan Toyota sürpriz bir çıkışla üçüncülüğe yükselirken, İskenderun Demir Çelik onunculuktan yedinciliğe, Ereğli Demir Çelik 11'incilikten sekizinciliğe yükseldi. Tofaş üçüncülüğünden dördüncülüğe gerilerken, Oyak-Renault dördüncülüğünden beşinciliğe, Arçelik beşincilikten altıncılığa, Hyundai Assan sekizincilikten onunculuğa düştü. Geçen yıl yedinci sırada yer alan EÜAŞ Elektrik AŞ'nin bu yıl 18. sırada yer alması dikkati çekti.

Son 13 yılın en yüksek büyümesi

İSO 500'ün üretimden satışları son 13 yılın en yüksek büyümesi oldu ve yüzde 33,2 artışla 653 milyar TL'ye çıktı. Satışlardaki artışta iç ve dış talepteki büyümenin yanı sıra ihracat gelirlerinde etkili olan döviz kurlarındaki artış rol oynadı. Gerçekleşen büyüme oranı da İSO 500'de son 13 yılın en yüksek büyümesi olarak dikkati çekti.

En büyük 500'ün ihracatı da ülkenin toplam ihracat artışını geçerek yüzde 17 büyüme ile 64,5 milyar dolara yükseldi. İSO 500, 2017 yılında Türkiye ihracatının yüzde 41,1'ini ve sanayi ihracatının da yüzde 42,8'ini gerçekleştirdi. Sanayici

esas faaliyet karının yarısını finansman gideri olarak ödemeye devam etti. Borçlanmada öz kaynakların payı gerilerken, kısa vadeli borçların payı ise arttı.

Kar eden kuruluş sayısı arttı

İSO 500'ün faaliyet karı oranı sınırlı bir iyileşme ile yüzde 9,6 olurken, toplam faaliyet karı mutlak büyüklüğü 70,6 milyar TL'ye yükseldi. Karlılıkta temel belirleyici olmayı sürdüren finansman giderleri yüzde 21,3 artışla 29 milyar TL'den 35,2 milyar TL'ye çıktı.

Finansman giderlerinin net satışlara oranı yüzde 5,2'den yüzde 4,8'e gerilese de sanayici esas faaliyetinden kazandığının yarısını finansman gideri olarak ödemeye devam etti.

İSO 500'de kar eden kuruluş sayısı

392'den 422'ye yükseldi. Faiz, amortisman, vergi öncesi kar ve zarar eden firma sayıları ise 2017 yılında 488'e çıktı ve ölçülmeye başladığı son beş yıl içindeki en yüksek sayıya ulaştı.

En fazla ihracat yapanlar

İSO 500 Büyük Sanayi Kuruluşu arasında en fazla ihracat yapan şirketlerin başında 4 milyar 797 milyon dolarla Ford Otomotiv yer aldı.

Onu 4 milyar 594 milyon dolarla Toyota, 3 milyar 270 milyon dolarla Tofaş izlerken, Oyak-Renault 3 milyar 182 milyon dolarla en fazla ihracat yapan dördüncü kuruluş oldu.

Tüpraş'ın 2 milyar 786 milyon dolarla beşinci olduğu sıralamada, Hyundai Assan bir milyar 986 milyon dolarla

altıncı, Arçelik bir milyar 933 milyon dolarla yedinci sırada yer aldı.

Sekizinci ve dokuzuncu sırada yer alan kuruluşlar açıklanmazken, Bosch bir milyar 53 milyon dolarla onuncu oldu. İSO 500'ün ihracatı yüzde 17 artarak 64,5 milyar dolara ulaştı.

"Mevcut konjonktürü yatırımlarla beslememiz gerekiyor"

Bahçivan, İSO tarafından hazırlanan "Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu" 2017 yılı araştırmasının sonuçlarını gazetecilerle paylaştı. Bu yıl "Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu Araştırması"nın 50. yılını kutladıklarını anımsatan Bahçivan, "Bu noktada, bu araştırmamızı 1968 yılında 100 şirketle başlatan, bugüne kadar

sürdüren, yaptıkları araştırma ve analizlerle ekonomi dünyamız için gerçekten paha biçilmez bir tarihi bilgi kaynağının ortaya çıkmasında emeği geçenleri anmak isterim." diye konuştu.

Erdal Bahçivan, İSO 500'ün üretimden satışlarının 2017 yılında yüzde 33,2 artışla 490 milyar liradan 653 milyar liraya çıkarak yüksek bir büyüme performansı gösterdiğini söyledi.

Son üç yıldır İSO 500'ün üretimden satışlarında görülen zayıf büyümenin, 2017 yılında yerini reel büyümeye bıraktığını aktaran Bahçivan, "2017 yılında üretimden satışlar reel olarak yüzde 19 büyüdü. Satışlardaki artışta iç ve dış talepteki büyümenin yanı sıra ihracat gelirlerinde etkili olan döviz kurlarındaki artış rol oynadı. Gerçekleşen büyüme oranı İSO 500'de son 13 yılın en yüksek büyümesi olarak dikkati çekti." diye konuştu.

Bahçivan, yatırımlarla ilgili umutlarını korumakla beraber gecikildiğini de üzülerek gördüklerini belirterek, "Oysa mevcut konjonktürü çok hızlı bir şekilde yatırımlarla beslememiz gerektiğinin bilincindeyiz." dedi.

Yeni bir Kalkınma Bankacılığı ve KGF gibi yapısal konular gündeme alındıkça finansal açıdan rahatlayacak olan sanayicilerin nitelikli büyümeyi görmeye devam edeceğini aktaran Bahçivan, sözlerini şöyle tamamladı: "Bugün sizlerle paylaştığımız tablo, biz sanayicilerin ülkemize olan inancının bir göstergesidir. Bu bağlamda her fırsatta dile getirdiğimiz sürdürülebilir, istikrarlı ve kaliteli büyüme için finansal istikrarın ne kadar önemli olduğunu bir kez daha vurgulamak istiyorum. 2017'deki umut verici büyümenin geleceğe taşınabilmesinde temel belirleyici olan finansal istikrarla bir sorun yaşanmadığı takdirde sanayimizin ülke ekonomisine katkılarının artarak devam edeceğine inanıyoruz."

ÇARKLAR FAİZE DÖNDÜ

SANAYİNİN 100 BÜYÜĞÜ

SIRA	2017	2016	SİRKET	URETİMDEN SATIŞ TL/2017	BAGLI OLDUGU ODA/KAMU
1	1	1	TUPRAS	51.143.020.471	Kocaeli
2	2	2	Ford	22.669.355.014	Istanbul
3	6	3	Toyota	17.830.449.851	Sakarya
4	3	4	TOFAS	15.911.044.439	Istanbul
5	4	5	Oyak-Renault	15.673.395.350	Istanbul
6	5	6	Arçelik	12.582.252.953	Istanbul
7	10	7	İsdemir	10.623.490.800	İskenderun
8	11	8	Erdemir	9.920.840.201	Istanbul
9	9	9	İçdaş	9.307.530.883	Canakkale
10	8	10	Hyundai Assan	8.361.235.000	Kocaeli
11	14	11	Aygaz	6.768.921.616	Istanbul
12	15	12	Mercedes-Benz Türk	6.486.557.570	Istanbul
13	17	13	PETKİM	6.473.545.885	Ege Bölgesi
14	19	14	Colakojlu Metalurji	6.314.022.611	Istanbul
15	12	15	Vestel Elektronik	6.295.924.137	Istanbul
16	13	16	İAR	6.199.419.278	Istanbul
17	16	17	BŞH Ev Aletleri	5.749.012.324	Istanbul
18	7	18	EUAS	5.502.939.442	Kamu
19	22	19	Tosçelik	5.003.862.517	İskenderun
20	20	20	Aselsan	4.484.420.748	Ankara
21	18	21	Unilever	4.480.411.691	Istanbul
22	28	22	Borçelik	4.453.651.886	Istanbul
23	24	23	Vestel Beyaz Eya	3.957.671.084	Istanbul
24	34	24	KARDEMİR	3.942.769.194	Karabük
25	21	25	Türkseker	3.874.621.336	Kamu
26	33	26	Sarkuysan	3.846.654.092	Kocaeli
27	23	27	Bosch San.	3.836.458.324	Bursa
28	29	28	TUSAS	3.608.591.419	Ankara
29	25	29	Türk Traktör	3.488.988.451	Ankara
30	38	30	Er-Bakır	3.402.705.248	Denizli
31	32	31	Milangaz	3.277.138.474	Istanbul
32	37	32	Eti Maden	3.171.487.805	Kamu
33	42	33	Kroman Celik	3.079.564.088	Kocaeli
34	27	34	Eti Gıda	3.072.445.212	Eskişehir
35	49	35	Yücel Boru	3.071.931.731	Istanbul
36	46	36	Eren Enerji	2.996.978.472	Zonguldak
37	26	37	Philsa	2.935.246.082	Istanbul
38	41	38	Assan Alüminyum	2.911.846.153	Istanbul
39	44	39	AKSA Alkriklik	2.834.463.303	Yalova
40	36	40	Kastamonu Entegre	2.794.082.188	Istanbul
41	48	41	Baştuğ Metalurji	2.762.845.955	Osmaniye
42	30	42	Coca-Cola	2.748.964.462	Istanbul
43	31	43	Konya Seker	2.715.924.904	Konya
44	35	44	İpragaz A.S.	2.688.052.228	Istanbul
45	39	45	Enerjisa	2.582.510.085	Kocaeli
46	58	46	MMK Metalurji	2.528.699.567	Dörtöyl
47	54	47	İzdemir	2.526.646.667	Ege Bölgesi
48	53	48	Nadir Rafineri	2.487.708.840	Istanbul
49	45	49	Hayat Kimya	2.477.591.588	Istanbul
50	43	50	Türkiye Kömür	2.363.351.196	Kamu
51	50	51	Yıldız Entegre	2.341.158.360	Kocaeli
52	52	52	Banvit	2.340.255.026	Balıkesir
53	47	53	Abaloğlu	2.316.306.588	Denizli
54	51	54	SUTAS	2.272.649.261	Karacabey
55	61	55	Diler Demir Celik	2.238.057.888	Istanbul
56	57	56	BRISA	2.088.116.619	Istanbul
57	76	57	Tezcan Galvanizli	2.041.476.336	Kocaeli
58	66	58	Türkiye Petrolleri	1.951.484.113	Kamu
59	91	59	Modern Karton	1.935.833.374	Corlu
60	103	60	Honda	1.909.651.497	Kocaeli
61	74	61	Kaptan Demir	1.897.507.044	Istanbul
62	56	62	Borusan Mannesmann	1.896.851.037	Istanbul
63	59	63	Toros Tarım	1.881.568.475	Istanbul
64	-	64	İsminin açıklanmasını istemedi	-	İnebolu
65	40	65	Caykur	1.794.596.001	Kamu
66	75	66	Yazıcı Demir	1.773.752.598	Istanbul
67	69	67	Senpiliç	1.773.094.972	Sakarya
68	240	68	Gram Altın Pazarlama	1.749.593.967	Istanbul
69	72	69	Et ve Süt Kurumu	1.719.897.064	Kamu
70	86	70	Erdemir Celik Servis	1.695.223.886	Kocaeli
71	73	71	İçdaş Elektrik	1.671.590.249	Canakkale
72	79	72	ASAS Alüminyum	1.670.182.958	Istanbul
73	65	73	Namet Gıda	1.669.265.861	Kocaeli
74	99	74	Yeşilyurt Demir	1.663.291.993	Samsun
75	89	75	ROKETSAN	1.661.390.598	Ankara
76	55	76	Sanko Tekstil	1.657.103.135	Gaziantep
77	62	77	Soda Sanayii	1.646.088.266	Istanbul
78	82	78	Sasa Polyster	1.630.567.373	Adana
79	137	79	BMC Otomotiv	1.612.176.712	Ege Bölgesi
80	68	80	Koç Metalurji	1.610.285.049	Dörtöyl
81	67	81	C.P.	1.583.707.267	Istanbul
82	80	82	HES Kablo	1.575.100.454	Kayseri
83	81	83	Bosch Termotekni	1.552.407.439	Manisa
84	83	84	MIAN Türkiye	1.538.334.565	Ankara
85	77	85	Gülsan	1.513.709.475	Gaziantep
86	110	86	Ekinçler Demir	1.498.774.849	Istanbul
87	71	87	Otokar	1.482.404.406	Istanbul
88	85	88	Goodyear	1.458.719.023	Istanbul
89	63	89	Alkansa	1.439.608.402	Istanbul
90	124	90	Tatmetal	1.422.039.435	Istanbul
91	221	91	Limak Cimento	1.396.187.363	Silirt
92	64	92	JTI	1.380.441.340	Ege Bölgesi
93	-	93	İsminin açıklanmasını istemedi	-	Bolu
94	94	94	Autoliv Cankor	1.370.439.409	Kocaeli
95	101	95	Petlas Lastik	1.337.124.274	Kırşehir
96	97	96	Köksan	1.329.072.420	Gaziantep
97	93	97	Erpiliç	1.283.699.255	Bolu
98	111	98	Trakya Cam	1.278.360.722	Istanbul
99	-	99	Kayseri Seker	1.277.149.733	Kayseri
100	88	100	Cimsa	1.270.367.542	Mersin

Sanayinin en büyük 500 şirketi, geçen yıl 653 milyar liralık satış yaptı. Buna karşılık şirketlerin esas faaliyetlerinden kazandığı para 70.6 milyar lira oldu. Ancak, sanayici bu kâra sevinemedi. Çünkü kârın yarısı faiz ve kur farkına gitti

Hamide HANGUL

Istanbul Sanayi Odası (ISO), Türkiye'nin en büyük 600 sanayi kuruluşu 2017 raporunu açıkladı. Rapora göre; ekonominin yüzde 7.4 büyüdüğü 2017'de ISO 600'un üretimden satışları yüzde 33.2 artışla 653 milyar liraya çıktı. Bu, sanayide son 13 yılın en yüksek büyümesi. Buna karşılık faiz ve kur dalgalanmaları, sanayi sektöründe kârlılığı ve sermaye birikimini etkilemeye devam etti.

BORÇ YUKU ARTIYOR

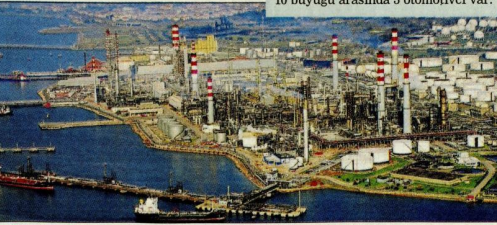
En büyük 500 sanayi kuruluşunun esas işinden kazandığı para yani faaliyet kârı yüzde 34.8 artışla 52.4 milyar liradan 70.6 milyar liraya yükseldi. Fakat bu kazancın 35.1 milyar lirası faiz ve kur farkından doğan finansman maliyetlerine gitti. Sanayi devlerinin borçlarının artış da dikkat çekti. Rapora göre; borçlar son bir yılda yüzde 17.1 artışla 243 milyar liraya yükseldi.

İLK 5'TE 3 KOÇ

ISO 600'un listesinde zirveye 51.1 milyarlık üretimden satışla yine Tüpraş oturdu. Ford, 22.7 milyarlık ikinci sıradaki yerini korurken, üç basamak atlayan Toyota 17.8 milyar lirayla üçüncü sıraya yerleşti. Toyota'yı Tofaş, Oyak-Renault, Arçelik takip etti. Suralamada ilk 5'teki 3 şirketin Koç'a ait olduğu görüldü. İlk 500'deki 24 şirket ise isminin gizlenmesini istedi.

422'Sİ KÂR ETTİ

Araştırmaya göre; 500 şirket arasında kâr eden şirket sayısı 392'den 422'ye çıkarken, zarar edenler 108'den 78'ye geriledi. ISO 600'un ihracatı yüzde 17 büyüdü. 64.5 milyar dolara yükseldi. Türkiye ihracatının yüzde 41.1'ini 500 sanayi şirketi gerçekleştirdi. Sanayinin ilk 10 büyüğü arasında 5 otomotivci var.

ISO BASKANI DA İSYAN ETTİ

HÂLÂ KURTULAMADI

ISO Başkanı Erdal Bahçivan. "Geçen yıl daha uygun mali koşulları yaratma başarısız gösteren sanayiciler, maalesef finansman cenderesinden hâlâ kurtulamadı. Son yıllardaki en iyi senesinde bile sanayicilerimiz, faaliyet kârının yarısını finansman gideri olarak kaybetmeye devam etti" diyerek durumun ciddiyetini gözler önüne serdi.

GUCLU BUYUME ICIN...

Sanayinin yatırım yapmak, üretmek, istihdam yaratmak noktasındaki motivasyonunun; uygun finansman koşullarıyla desteklenmediğinde ekonominin çok daha güçlü bir büyüme ivmesi içine gireceğini vurgulayan Bahçivan, "Kalkınma Bankacılığı ve KGF gibi yapısal konular gündeme alındıkça finansal açıdan rahatlayacak olan sanayicilerimize nitelikli büyümeyi görmeye devam edeceğiz" dedi.

"FİRMALARIMIZIN BAŞARISIYLA GURUR DUYUYORUZ"

Istanbul Sanayi Odası (ISO) tarafından her yıl geleneksel olarak düzenlenen "Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu- 2017" araştırmasında Gaziantep'ten 24 firma yer aldı. Gaziantep Ticaret Odası (GTO) Yönetim Kurulu Başkanı Tuncay Yıldırım, 500 büyük sanayi kuruluşu arasında yer alan 24 firmayı başarılarından ötürü kutladı. GTO Yönetim Kurulu Başkanı Tuncay Yıldırım yaptığı açıklamada; "2017 yılının ülkemiz ve Gaziantep için çok zorlu geçmesine karşın Gaziantep'ten 24 firmanın ilk 500 arasında yer alması Gaziantep'in ve Türkiye'nin gururudur. Gaziantep her alanda başarılarını sürdürüyor. 2017 yılında da sanayicilerimiz gece gündüz demeden üretim ve ihracat yaptılar. Firmalarımız her türlü takdiri ve övgüyü hak ediyor" dedi.

Türkiye'nin en büyükleri arasında

Gaziantep'ten 24 firmanın Türkiye'nin en büyükleri arasında yer almasından duyduğu memnuniyeti dile getiren GTO Başkanı Tuncay Yıldırım, Gaziantep'in ve ülkenin kalkınması için sanayicilerin ve işadamlarının bütün güçleriyle çalışmaya devam ettiğini belirtti. Yıldırım yaptığı açıklamada; "Kentimizin ve ülkemizin kalkınması için mevcut durumumuzu asla yeterli görmeden birlik ve beraberlik içinde belirlediğimiz hedeflere ulaşmak için daha çok çalışmaya devam edeceğiz.

Tuncay Yıldırım

Etrafımızdaki ülkelerde yaşanan olumsuz gelişmelere rağmen sanayicilerimiz, işadamlarımız ve ticaret erbabımız çalışmaya devam ederek başarıyı taçlandırıyorlar. Bu başarıya imza atarak ISO tarafından her yıl geleneksel olarak yapılan 'Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu' araştırmasında yer alan firmalarımızla gurur duyuyoruz ve başarılarının devamını diliyoruz.

Gaziantep ülke ekonomisinin lokomotif kenti olmaya ve başarılarıyla anılmaya devam ediyor. Firmalarımızın başarılarının devamını diliyor, ülke ve kent kalkınmasına verdikleri destek için teşekkür ediyoruz. Üretmek şehir insanına istihdam sağlayan, ihracat yaparak Gaziantep ve Türkiye'ye ekonomik katkı veren bu firmalarımızın sayısının artmasını umut ediyoruz. Firmalarımız bulunduğumuz coğrafyada yaşanan bütün olumsuz gelişmelere rağmen yılmadan özveri ile çalışarak başarıya ulaşıyorlar ve her türlü övgüyü hak ediyorlar" şeklinde konuştu.

Nitelikli üretken büyüyen sanayi

Küresel krizin üzerinden 10 yıl geçti. Avrupa'yı kasıp kavurması, 2009'da oldu. Dünya ekonomisinde derin izler bırakan bu krizin yol açtığı **finansal tsunami** hâlâ tam olarak dinmiş değil. **Korunacılık rüzgârlarını** başlatan, **ticaret savaşlarını** kızıştıran bu krizin

şimdi İtalya üzerinden yeniden hortlaması endişesi var.

Dünkü gelişmelere bakıyoruz, ülke kredi notunun düşürülmesi, Euro Bölgesi'nin yeniden tanımlanmasına dek çok sayıda **tartışma gündemi** oluşmuş durumda. İngiltere'nin **Brexit** kararıyla Avrupa Birliği'nden ayrılınca AB'nin geleceğine dair endişeler de artmıştı.

Bu defa AB, **Exitalia** (İtalya'nın AB'den çıkışı) söz konusu ve Kayıp Yıllar 90'larda IMF Türkiye jandarması **Cottarelli**'nin hükümet kurma çalışmalarının akıbeti henüz meçhul... **İtalya'nın kaderi** finansal piyasaların elinde mi değil mi bunu yakında anlayacağız.

Tam da bu süreçte dün **Istanbul Sanayi Odası'nın ISO-500** araştırması yayınlandı. Gördüğüm, dikkatin yoğunlaşması halinde büyümenin "**sürdürülebilir**" hale gelmesinde **yeni kabiliyetler** geliştirebildiğimizdir.

ISO Başkanı Erdal Bahçivan, sanayinin yatırım, üretim, istihdam noktasındaki motivasyonunun, uygun **finansal şartlarla** desteklenmesi halinde **çok daha güçlü büyümeyi sağlayacağı** görüşünde. Hele ki **kalkınma bankacılığı** ve **Kredi Garanti Fonu** gibi finansa yönelik yapısal çözümler **nitelikli büyümenin çıpası** olabilir.

İtalya'nın içine düştüğü **siyasi istikrarsızlık**, belki de **Avrupa'nın bütünlüğünü yeniden düşünmeye yol açacak** gelişmeleri tetikleyecek. Güneyimizdeki savaş, küresel aktörlerin çekişmeleri ve giderek müzmin hal alan karmaşa ortamında Türkiye'nin odaklanması gereken, tam da budur: **Nitelikli, üretken ve büyüyen sanayi...**

Her ne kadar dikkatimizi dolar üzerinden dağıtmak isteseler de büyümeye odaklanmak, **karmaşada yol alan dünyada** bizi güvende tutabilir. Dün, liranın itibarını korumak kimin görevi diye sormuş ve cevap vermişim: "**Bizim, bizlerin.**" Bunun da yolu liranın ardındaki ekonomiyi, **üretimle taçlandırmaktan** geçiyor. Aksi halde Yunanistan'ın 5 yıl önceki, İtalya'nın bugünkü hali, **ibretleriyle** zihnimizdedir.

İSO büyümeyle teyit etti

Türkiye'nin en büyük 500 sanayi kuruluşu sıralamasında birinci Tüpraş oldu. İSO 500'ün üretimden satışları yüzde 33.2 artarak 653 milyara çıktı. Sanayicilerin faaliyet dışı kârı da yüzde 33.9 arttı

Istanbul Sanayi Odası'nın (İSO) 50 yılı geride bırakan "Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu" araştırması, ekonomideki büyümenin detaylarını gözler önüne serdi. Her yıl olduğu gibi Türkiye'nin en büyük sanayi kuruluşunun 51.1 milyar TL'lik üretimden satışları ile TÜPRAŞ olduğu araştırmada, İSO 500 kuruluşunun toplamda ihracatı, üretimi ve satışlarının arttığı görüldü.

Araştırmaya göre, İSO 500'ün ihracatı da ülkenin toplam ihracat artışını geçerek yüzde 17 büyümeye ile 64.5 milyar dolara yükseldi. Sanayici esas faaliyet kârının yansımaları finansman gideri olarak ödemeye devam etti. Borçlanmada öz kaynakların payı gerilerken, kısa vadeli borçların payı ise arttı. İSO 500'ün üretimden satışları 2017 yılında yüzde 33.2 artışla 490 milyar TL'den 653 milyar TL'ye çıkarak yüksek bir büyüme performansı gösterdi.

SATIŞLAR REEL BÜYÜDÜ: % 19

Üç yıldır İSO 500'ün üretimden satışlarında görülen zayıf büyüme, 2017'de yüzde 19'la yerini reel büyümeye bıraktı. Gerçekleşen büyüme oranı da İSO 500'de son 13 yılın en yüksek büyümesi olarak dikkat çekti. İSO araştırmasına göre faaliyet dışı gelirleri son 10 yılın rekorunu kırdı. 2015 yılında yüzde 4.9 gerileyerek 13 milyar liraya inen faaliyet dışı gelirler, 2016'da yüzde 8.7 artışla 14.1 milyar liraya, 2017'de ise yüzde 33.9 artarak 18.8 milyar lira oldu. İSO Başkanı Erdal Bahçıvan, "Finansal istikrarda bir sorun yaşanmadığı takdirde sanayimizin ülke ekonomisine katkılarının artarak devam edeceğine inanıyoruz" dedi.

Araştırmaya göre, 2017'de sanayinin zirvesinde 51.1 milyar TL'lik üretimden satışları ile yine TÜPRAŞ yer aldı. Ford Otomotiv 22.7 milyarla ikinci, üçüncü sırada ise 17.8 milyar TL üretimden satışlarıyla Toyota Otomotiv var.

Erdal Bahçıvan

EN BÜYÜK İLK 20

Sıra No	Üretimden Satış (TL)
1 TÜPRAŞ	511.020.471
2 Ford Oto	22.669.355.014
3 Toyota	17.830.449.851
4 TOFAŞ	15.911.044.439
5 Oyak-Renault	15.673.395.350
6 Arçelik A.Ş.	12.582.252.953
7 İSDEMİR	10.623.490.800
8 ERDEMİR	9.920.840.201
9 İçdaş Çelik	9.307.530.883
10 Hyundai Assan	8.361.235.000
11 Aygaz A.Ş.	6.768.921.616
12 Mercedes-Benz	6.486.557.5707
13 PETKİM	6.473.545.885
14 Çolakoğlu Metalurji	6.314.022.611
15 Vestel Elektronik	6.295.924.137
16 İstanbul Altın Raf	6.199.419.278
17 16 BSH Ev Aletleri	5.749.012.324
18 EÜAŞ	5.202.939.442
19 Tosçelik	5.003.862.517
20 Aselsan	4.484.420.748.21

KGF'den nitelikli can suyu talebi

BAHÇIVAN, "2017 yılında alınmış olan yatırım teşvik belgelerindeki artıştan da yatırım noktasındaki bu güçlü istek ve arzuyu açıkça görmekteyiz" dedi. Bahçıvan, ekonomiye dinamizm sağlayan Kredi Garanti Fonu'nun (KGF) revizyona tabii tutulmasını isteyerek, "Nitelikli sanayi yatırımları için ihtiyacımız olan yeni bir can suyu projesinin üretileceğine inanıyoruz" diye konuştu. Bahçıvan, şirketlerin faaliyet kârının da 70.6 milyar TL'ye yükseldiğini söyledi.

Devreden KDV 7.2 milyara çıktı

SANAYİCİNİN üzerinden devreden KDV yükünün bir önceki yıla göre yüzde 20 gibi ciddi bir oranda artarak 7.2 milyar TL'ye çıktığını söyleyen Bahçıvan, finansman maliyetinin karın yansısını aldığı bu ortamda KDV ödemesinin iptalinin yanlış olduğunu belirtti. Bahçıvan, "Finansman konusunda sıkıntılı olan sanayici, önemli bir miktarı sıfır faiz ile devlete borç vermiş oldu" dedi. Öte yandan FAVÖK öcesi kâr eden firma sayısı ise 2017 yılında 488'e çıktı.

İSO yönetimi, dünkü basın toplantısında 50 yıl önce başlayan en büyük şirket sıralamasının yayımlandığı derginin tıpkı basımını da dağıttı.

Nitelikli üretken büyüyen sanayi

Küresel krizin üzerinden 10 yıl geçti. Avrupa'yı kasıp kavurması, 2009'da oldu. Dünya ekonomisinde derin izler bırakan bu krizin yol açtığı **finansal tsunami** hâlâ tam olarak dinmiş değil. **Korumacılık rüzgârlarını** başlatan, **ticaret savaşlarını** kızıştıran bu krizin

şimdi İtalya üzerinden yeniden hortlaması endişesi var.

Dünkü gelişmelere bakıyoruz, ülke kredi notunun düşürülmesi, Euro Bölgesi'nin yeniden tanımlanmasına dek çok sayıda **tartışma gündemi** oluşmuş durumda. İngiltere'nin **Brexit** kararıyla Avrupa Birliği'nden ayrılınca AB'nin geleceğine dair endişeler de artmıştı.

Bu defa AB, **Exitalia** (İtalya'nın AB'den çıkışı) söz konusu ve Kayıp Yıllar 90'larda IMF Türkiye jandarması **Cottarelli**'nin hükümet kurma çalışmalarının akıbeti henüz meçhul... **İtalya'nın kaderi** finansal piyasaların elinde mi değil mi bunu yakında anlayacağız.

Tam da bu süreçte dün **Istanbul Sanayi Odası'nın ISO-500** araştırması yayınlandı. Gördüğüm, dikkatin yoğunlaşması halinde büyümenin "**sürdürülebilir**" hale gelmesinde **yeni kabiliyetler** geliştirebildiğimizdir.

ISO Başkanı Erdal Bahçivan, sanayinin yatırım, üretim, istihdam noktasındaki motivasyonunun, uygun **finansal şartlarla** desteklenmesi halinde **çok daha güçlü büyümeyi sağlayacağı** görüşünde. Hele ki **kalkınma bankacılığı** ve **Kredi Garanti Fonu** gibi finansa yönelik yapısal çözümler **nitelikli büyümenin çıpası** olabilir.

İtalya'nın içine düştüğü **siyasi istikrarsızlık**, belki de **Avrupa'nın bütünlüğünü yeniden düşünmeye yol açacak** gelişmeleri tetikleyecek. Güneyimizdeki savaş, küresel aktörlerin çekişmeleri ve giderek müzmin hal alan karmaşa ortamında Türkiye'nin odaklanması gereken, tam da budur: **Nitelikli, üretken ve büyüyen sanayi...**

Her ne kadar dikkatimizi dolar üzerinden dağıtmak isteseler de büyümeye odaklanmak, **karmaşada yol alan dünyada** bizi güvende tutabilir. Dün, liranın itibarını korumak kimin görevi diye sormuş ve cevap vermişim: "**Bizim, bizlerin.**" Bunun da yolu liranın ardındaki ekonomiyi, **üretimle taçlandırmaktan** geçiyor. Aksi halde Yunanistan'ın 5 yıl önceki, İtalya'nın bugünkü hali, **ibretleriyle** zihnimizdedir.

TÜPRAŞ, FORD VE TOYOTA İLK ÜÇE GİRDİ SANAYİCİ PATİNAJ YAPIYOR

Kârın yarısını borç ödemelerine ayıran sanayici vadesi gelen borcunu da yeni kredilerle ödüyor. Yatırımdaki duraklama sanayiye patinaj yaptırdı

Düvizdeki hızlı çıkışın etkisiyle 50'nci yılını rekor satış rakamına ulaşıp tamamlayan Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu Araştırması'nda devler, borca yenildi. TÜPRAŞ'ın 51.1 milyar TL'lik üretimden satışlarla liderliği kaptı. İstanbul Sanayi Odası'nın (İSO) 2017 yılı araştırmasında, Ford Otomotiv 22.6 milyar TL'lik satışla ikinci olurken, 17.8 milyar TL'lik satış rakamı ile 3 sıra birden yükselen Toyota Otomotiv listenin 3'üncü sırasında yer aldı. Rakamlardaki zirveye rağmen son 3 yıldır borç sanayiden kurtulmayan Türkiye'nin sanayi devleri artık yatırım yapacak finansmana ulaşamaz hale gelirken, devlerin, 243 milyar TL'ye ulaşan mali borçları içinde kısa vadeli borçların payı yüzde 37.8'den yüzde 41.9'a çıktı.

Türkiye'nin içinde bulunduğu türbülans ve belirsizlik ortamı ile birleşen bu borçluluk tablosunun yeni yatırımların önünü kestiğine dikkat çeken İSO Başkanı Erdal Bahçivan,

'artık patinaj yapıyoruz' mesajı verdi. Erdal Bahçivan tarafından düzenlenen İstanbul'da açıklanan araştırma sonuçları, 2017 yılında şirketlerin hem gelirlerde hem de borçlarda yeni rekorlara imza attığını ortaya koydu. İSO 500'ün üretimden satışları 2017 yılında yüzde 33.2 artışla 490 milyar TL'den 653 milyar TL'ye çıkarıldı, geçen yılın reel büyümesi ise yüzde 19 olarak açıklandı.

BORÇ ORANI YÜZDE 63

Satışlardaki artışta iç ve dış talepleki büyümenin yanı sıra ihracat gelirlerinde etkili olan döviz kurlarındaki artışın da etkili olduğuna işaret eden Erdal Bahçivan, bu büyüme oranının son 13 yılın en yüksek rakamı olduğuna dikkat çekti. Rekor satış geliriyle birlikte geçen yıl kârlılık rakamını 70.6 milyara çıkaran sanayi sektöründe finansman giderlerinin kârlar üzerindeki baskısı devam etti. Finansman giderleri 2017 yılında yüzde 21.3 oranında artarak 29 milyar TL'den 35.2

milyar TL'ye yükselirken, 2017 yılında da 70 milyar TL'lik faaliyet kârının yüzde 49.8'i borç ödemesi için kullandı. Konjktürel değişimlerle birlikte şirketlerin borç yapısında yaşanan değişimler de dikkat çekti. 500 Büyük Sanayi Kuruluşu'nda toplam borçların payı 2017 yılında 1 puan daha artarak yüzde 62.9'a yükselirken, özkaynakların payı ise yüzde 37.1'e geriledi. Dünya ortalaması yüzde 25 olan kısa vadeli borç oranının Türkiye'de yüzde 41.9'a çıkmasını 3 nedene

bağlayan Bahçivan, "En önemli paylardan biri Kredi Garanti Fonu'nun şirketlerde kaynak yaratma noktasında vermiş olduğu destek olduğunu düşünüyoruz. İkinci nedeni şirketlerin 2017 yılında uzun vadeli borçlarını tekrar yapılandırma noktasında kısa vadeli borçlarla döndürmesi olduğunu düşünüyoruz. Ayrıca, faizlerin ve kurların biraz daha artması ile sanayicinin uzunundan ziyade kısa vadeli borçlanmayı tercih ettiğini düşünüyoruz" yorumunu yaptı.

Sıra	Şirket	Üretimden satışlar (Milyon TL)
1	TÜPRAŞ	51.143
2	Ford Otomotiv	22.669
3	Toyota Otomotiv	17.830
4	TOFAŞ	15.911
5	OYAK-Renault Otomobil	15.673
6	Arçelik	12.582
7	İskenderun Demir ve Çelik	10.623
8	Ereğli Demir ve Çelik	9.920
9	İÇDAŞ Çelik Enerji	9.307
10	Hyundai Assan	8.361
11	Aygaz	6.768
12	Mercedes-Benz Türk	6.486
13	PETKİM	6.473
14	Colakoglu	6.314
15	Vestel Elektronik	6.295
16	İstanbul Altın Rafinerisi	6.199
17	BSH Ev Aletleri	5.749
18	ELİAŞ Elektrik Üretim	5.202
19	Tosçelik	5.003
20	ASELSAN	4.484
21	Unilever	4.480
22	Borçelik	4.453
23	Vestel Beyaz Eşya	3.957
24	KARDEMİR	3.942
25	Türkiye Şeker Fabrikaları	3.874
26	Sarkısyan Elektrotik Bakır	3.846
27	Bosch	3.836
28	TUSAŞ	3.608
29	Türk Traktör	3.488
30	Er-Bakır	3.402
31	Milangaz	3.277
32	Eti Maden İşletmeleri	3.171
33	Kroman Çelik	3.079
34	Eti Gıda	3.072
35	Yücel Boru	3.071
36	Eren Enerji	2.996
37	Philip MorrisSA	2.935
38	Assan Alüminyum	2.911
39	AKSA Akriik	2.834
40	Kastamonu Entegre	2.794
41	Baştuğ Metalurji Sanayi	2.762
42	Coca-Cola İçecek	2.748
43	Konya Şeker	2.715
44	İpragaz	2.688
45	Enerjisa	2.582
46	MMK Metalurji	2.528
47	İzmir Demir Çelik	2.526
48	Nadir Metal	2.487
49	Hayat Kimya	2.477
50	Türkiye Kömür İşletmeleri	2.363

Kur artışı en çok sanayiciyi vurdu

Erdal Bahçivan

PIYASALARDA yaşanan gelişmeleri de değerlendiren Erdal Bahçivan, Merkez Bankası'nın bağımsızlığının büyük önem taşıdığına işaret ederek şu yorumu yaptı: "Reel sektör en önemli kazancı finansal istikrarın olduğu dönemlerden sağlıyor. Önümü göremeyen finans piyasalarında kur artışları en çok darbeyi reel sektöre ve sanayiye vurmuştur. Merkez Bankası'nı gözümüz gibi

korumalıyız. Türkiye finansal istikrarı korumak zorundadır. Türkiye eski Türkiye değil. Dış finansman ile büyüten Türkiye'den bekliyoruz. Ülkemizde yeterli kadar tasarruf olmadığı müddetçe Türkiye her türlü büyümeyi yabancı fonlarla yapmak zorunda. Bu tasarrufların da kalıcı olarak Türkiye'ye gelmesinin ve yabancı sermayenin Türkiye'ye çekilmesinin yolu kalıcı finansal istikrardan geçiyor."

İLK 10'A 4 KOÇ ŞİRKETİ GİRDİ

İSO 500 listesine bu yıl Koç Holding şirketleri damga vurdu. İlk 10 şirketten 4'ünü Koç Holding'e bağlı şirketler oluştururken, Zorlu Holding Vestel elektronik ile ilk 15'e girdi. Otomotiv sektörünün öncülerinden OYAK Renault ilk 5'te yer alırken, Kibar Holding iştiraki Hyundai Assan 10'uncu sıraya yerleşti.

Sabancı Holding Philips ve Enerjisa şirketleri ile kendine ilk 50'de yer bulurken, Tosyalı, inşaat şirketi ile 107'nci sıradan giriş yaptı. Hükümete yakınlığı ile bilinen Limak Holding çimento şirketi ile 211'inci sıradan 91'inci sıraya yükselirken, Ülker Grubu bu yıl da listede yer almadi.

50 YILDIR LİSTEDE

■ Araştırma'nın 50'nci yılı nedeniyle, Sanayi Dergisi'nin 1968'deki Ağustos sayısı da paylaşıldı. Araştırmanın ilk yıl sonuçlarını içeren sayıda ilk 100 dev soralırken, o yıl listeye giren Arçelik, Hürriyet Gazetecilik, 50 yıl sonra aynı listede yer almaya başardı.

■ İSO 500'de kâr eden kuruluş sayısı 392'den 422'ye yükseldi. ■ En büyük 500'ün ihracatı da ülkenin toplam ihracat artışını geçerek yüzde 17 büyümeye ile 64.5 milyar dolara yükseldi. İSO 500, 2017 yılında Türkiye ihracatının yüzde 41.1'ini ve sanayi ihracatının da yüzde 42.8'ini gerçekleştirdi.

■ En fazla ihracat yapan ilk 10 şirketten ilk 4'ünü otomotiv şirketleri oluşturdu. İhracat şampiyonu ise 4.7 milyar dolarla

Sanayi Dergisi

Ford Otomotiv oldu. ■ İSO 500 listesindedir. Borsa İstanbul Pay Piyasası'nda işlem gören 69 şirket yer alırken, bu şirketlerin üretimden satışları 213.1 milyar lira ile İSO 500'ün toplamının yüzde 33'ü oldu.

■ Listede ilk 10'da yer alan 6 halka açık şirket TÜPRAŞ, Ford Otomotiv, TOFAŞ, Arçelik, İskenderun Demir Çelik ve Ereğli Demir Çelik oldu.

■ Listenin hızlı yükseleni 69'uncu sıraya yükselişle 347'nciliğe çıkan ÇEMTAS olurken, sıralamada en fazla gerileyen ise 227'nci sıradan 351'nciliğe gerileyen Hürriyet Gazetecilik oldu.

■ 2017 yılında İSO 500'ün sağladığı istihdam sayısı yüzde 1.7 artarak 674 bin 320'ye çıktı. Ödenen maaşlar ise yüzde 14.1'lik artışla 47.2 milyar TL'ye çıktı.

Yabancı kaçıışı sürüyor

SON yıllarda hızla Türkiye'den çekilme kararı alan yabancı sermayeli şirket sayısı bu yıl da düştü. 2009 yılında 153'e kadar çıkan İSO 500'deki yabancı sermaye payı kuruluşlarının sayısı, 2017 yılında 8 adet azalarak 115'e indi. Yabancı sermayeli

şirketlerin sayımsındaki azalmaya karşın, yabancıların ihracattaki ağırlığı sürdü. 115 firma, İSO 500'ün toplam ihracatının yüzde 48.4'ünü gerçekleştiren üretimden satışların yüzde 32'sini yabancı sermayeli şirketler oluşturdu.

YATIRIMDA ÇOK GEÇ KALINDI

BORÇ yapılandırmasına odaklanan sanayicinin yüzde 80 kapasite kullanım oranına rağmen yeni yatırım trenini yakalamakta geç kaldığına değinen İSO Başkanı Erdal Bahçivan, şöyle devam etti: "İçine girdiğimiz finansal türbülans ve belirsizlik ortamı, sanayimizin patinaj yapmasına yol açtı. Yatırımlarla ilgili olarak umudumuzu korumakla beraber geçtiğimizimizde de tüzülerek görüyoruz."

SANAYİDE SON 13 YILIN ZİRVESİ

Türkiye'nin en büyük 500 sanayi kuruluşu belli oldu. Devler, cirolarını yüzde 33 artırarak son 13 yılın en iyi büyümesini yakaladı. Şirketlerde kâr, istihdam ve ihracat rakamları da ciddi yükseliş dikkat çekti.

En fazla ihracat yapan 10 şirket

2016	2017	Şirket	Ihracat (Milyar TL)
1	1	Ford Otomotiv	4.7
4	2	Toyota Otomotiv	4.5
2	3	Tofaş	3.2
3	4	Oyak-Renault	3.1
5	5	Tüpraş	2.7
37	6	Hyundai Assan	1.9
6	7	Arcelik A.S	1.9
-	8	-	-
-	9	-	-
9	10	Bosch	1

Türkiye'nin en büyük 20 sanayi şirketi

2017	2016	Şirket	Üretimden Satış (Milyar TL)
1	1	TÜPRAŞ	51.1
2	2	Ford	22.6
3	6	Toyota	17.8
4	3	TOFAŞ	15.9
5	4	Oyak-Renault	15.6
6	5	Arcelik	12.5
7	10	İsdemir	10.6
8	11	Erdemir	9.9
9	9	İçdaş	9.3
10	8	Hyundai Assan	8.3
11	14	Aygaz A.S	6.7
12	15	Mercedes	6.4
13	17	PETKİM	6.4
14	19	Colakoglu	6.3
15	12	Vestel	6.2
16	13	İstanbul Altın Rafinerisi	6.1
17	16	BŞH Ev Aletleri	5.7
18	7	EUAS	5.2
19	22	Toscelik	5.0
20	20	Aselsan	4.4

TÜRK

sanayisi hızlı büyümesini sürdürüyor. İstanbul Sanayi Odası'nın hazırladığı ve 2017 yılını kapsayan "Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu" araştırmasına göre, Türk sanayi devleri, kâr, istihdam, ihracat ve üretim gibi kalemlerde bir önceki yıla ciddi büyüme başını gösterdi. Raporla sanayide millileşme yolunda önemli yol kat edildiğini de ortaya koydu. Verilere göre 2009'da 153 olan ISO 500'deki yabancı ortaklı şirket sayısı, 2017'de 115'e düştü. "Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu Araştırması"nın sonuçları İSO Yönetim Kurulu Başkanı **Erdal Bahçıvan** tarafından açıklandı.

IHRACATA DÖVİZ DOPİNGİ

TÜPRAŞ, üretimden satışlarda 51.1 milyar lira 32 milyar 594 milyon lirayla listede ilk sırayı alırken, Ford 22.7 milyar lirayla ikinci, Toyota ise 17.8 milyar lira ile üçüncü oldu. Listede Toyota'yı sırasıyla Tofaş, Oyak-Renault, Arcelik, İskenderun Demir Çelik, Ereğli Demir Çelik, İçdaş Çelik ve Hyundai Assan takip etti. ISO 500 şirketlerinin üretimden satışları son 13 yılın en yüksek büyüme rakamını yakaladı. Şirketlerin 2016 yılın-

da gerçekleştirdiği 490 milyar TL'lik üretimden satış rakamları, 2017'de 33.2 artışla 653 milyar TL olarak gerçekleşti. Satışlardaki artışta iç ve dış talepteki büyümenin yanı sıra ihracat gelirlerinde etkili olan döviz kurlarındaki artış rol oynadı. Gerçekleşen büyüme oranı da ISO 500'de son 13 yılın en yüksek büyü-

mesi olarak dikkati çekti. En büyük 500'ün ihracatı da ülkenin toplam ihracat artışını geçerek yüzde 17 büyüme ile 64.5 milyar dolara yükseldi. ISO 500, 2017 yılında Türkiye ihracatının yüzde 41.1'ini ve sanayi ihracatının da yüzde 42.8'ini gerçekleştirdi. Sanayici esas faaliyet karının yarısını finansman gideri olarak

ödemeye devam etti. Borçlanmada öz kaynakların payı gerilerken, kısa vadeli borçlanmanın payı ise arttı.

ŞİRKET KÂRLARI ARTTI

ISO 500'ün faaliyet kar oranı sınırlı bir iyileşme ile yüzde 9.6 olurken, toplam faaliyet karı mutlak büyüklüğü 70.6 milyar TL'ye yükseldi. Karlılıkta temel belirleyici olmayı sürdüren finansman giderleri yüzde 21.3 artışla 29 milyar TL'den 35.2 milyar TL'ye çıktı. Finansman giderlerinin net satışlara oranı yüzde 5.2'den yüzde 4.8'e gerilese de sanayici faaliyetinden kazandığının yarısını finansman gideri olarak ödedi. ISO 500'de kar eden kuruluş sayısı 392'den 422'ye yükseldi.

İLK 10'DA 5 OTOMOTİV ŞİRKETİ

ISO 500 Büyük Sanayi Kuruluşu arasında en fazla ihracat yapan şirketlerin başında 4 milyar 797 milyon dolarla Ford Otomotiv yer aldı. Onu 4 milyar 594 milyon dolarla Toyota, 3 milyar 270 milyon dolarla Tofaş izlerken, Oyak-Renault 3 milyar 182 milyon dolarla en fazla ihracat yapan dördüncü kuruluş oldu. Türkiye'nin en büyük 10 sanayi kuruluşunun 5'i otomotiv şirketleri oluyordu. Tüpraş'ın 2 milyar 786 milyon dolarla besinci olduğu sıralamada, Hyundai Assan bir milyar 986 milyon dolarla altıncı, Arcelik bir milyar 933 milyon dolarla yedinci sırada yer aldı.

SANAYİCİ YATIRIMA DEVAM EDECEK

BAHÇIVAN, yatırımlarla ilgili umutlarını korumakla beraber gecikildiğini de uzulerek gördüklerini belirterek, "Mevcut konjonktürü çok hızlı bir şekilde yatırımlarla beslememiz gerektiğinin bilincindeyiz" dedi. KGF'nin gelecek günlerde revizyona tabi tutularak nitelikli sanayi yatırımları için ihtiyacı olan yeni bir can suyuna dönüşeceğine inandıklarını dile getiren Bahçıvan, sanayinin yatırım yapmak, üretmek, istihdam yaratmak, noktasındaki bu motivasyonunun desteklenmesi gerektiğini söyledi.

DEVLER BUYUDU

İSTANBUL

Sanayi Odası'nın (ISO) 50 yılı geride bırakan 'Türkiye'nin 500 Büyük

Sanayi Kuruluşu'

araştırması, ekonomideki büyümenin detaylarını gözler önüne serdi. Türkiye'nin en büyük sanayi kuruluşu değişmedi. **51.1 milyar TL'lik** üretimden satışları ile **TÜPRAŞ** listede ilk sırayı aldı. **ISO 500'**dekilerin toplamında **ihracat, üretim**

ve satışlarının arttığı görüldü. Araştırmaya göre, **ISO 500'**ün ihracatı ülkenin toplam ihracat artışını geçerek

yüzde 17 büyüme ile **64.5 milyar dolara** yükseldi.

YÜZDE 33'LÜK ARTIŞ

ISO 500'ün üretimden satışları 2017'de **yüzde 33.2** artışla 490 milyardan **653 milyar liraya** çıkarak yüksek bir büyüme performansı gösterdi. **ISO 500'**ün faaliyet kârı oranı yüzde 9.6 olurken, toplam faaliyet kârı mutlak büyüklüğü **70.6 milyar liraya** yükseldi.

ISO 500'ün sağladığı istihdam **yüzde 1.7** oranında arttı. Ödenen maaş ve ücretlerdeki artış da **yüzde 14.1** olarak gerçekleşti. Yabancı sermaye paylı kuruluşların sayısı 8 adet azalarak 115'e indi. Azalmaya karşın, 115 firma, **ISO 500'**ün toplam ihracatının yüzde 48.4'ünü gerçekleştirirken, üretimden satışların da yüzde 32'sini oluşturdu.

En büyük 10 şirket

Şirket	Üretimden satış (Milyon TL)
1 TÜPRAŞ	51.143
2 Ford Oto	22.669
3 Toyota	17.830
4 TOFAŞ	15.911
5 Oyak-Renault	15.673
6 Arçelik	12.582
7 ISDEMİR	10.623
8 ERDEMİR	9.920
9 İçdaş Çelik	9.307
10 Hyundai Assan	8.361

14 YILDIR ZİRVEDE
YİNE EN
BÜYÜK
TÜPRAŞ

» İSO, en büyük sanayi kuruluşlarını açıkladı. İlk sıra 51,1 milyarlık satışıyla Tüpraş'ın oldu. Ford ikinci, Toyota da 3. oldu... **7'DE**

İSO 500, 50'NCİ DEFA AÇIKLANDI Tüpraş yine zirvede

TÜPRAŞ, 51,1 milyar lira 'üretimden satış' hacmiyle Türkiye'nin en büyüğü oldu. 22,7 milyar lira ile Ford ikinci, 17,8 milyar lirayla Toyota üçüncü sırada yer aldı.

ÖZELLEŞTİRME öncesinde kamu kuruluşu olarak birinci olan Tüpraş, 2005'ten itibaren de özel sektörün en büyük kuruluşu olarak dikkat çekiyor.

İstanbul Sanayi Odası, Türkiye'nin 500 Büyüklük Sanayi Kuruluşu 2017 Araştırmasını açıkladı. Listenin zirvesinde, 2004'e kadar kamunun birincisi, 2005'teki özelleştirme'nin ardından özel sektör birincisi olan Tüpraş yer aldı. Tüpraş, 51,1 milyar liralık üretimden satış hacmiyle Türkiye'nin en büyüğü oldu. Ford 22,7 milyar lirayla ikinci, Toyota ise 17,8 milyar lira ile üçüncü oldu. Listede Toyota'yı sırasıyla Tofaş, Oyak-Renault, Arçelik, İskenderun Demir Çelik, Ereğli Demir Çelik, İçdaş Çelik ve Hyundai Assan takip etti.

DÜŞENLER, ÇIKANLAR

Geçen yıl altıncı sırada bulunan Toyota sürpriz bir çıkışla üçüncülüğe yükselirken, İskenderun Demir Çelik onunculuktan yedincülüğe, Ereğli Demir Çelik 11'inci'den sekizincülüğe yükseldi. Tofaş üçüncülüğünden dördüncülüğe gerlerken, Oyak-Renault dördüncülüğünden beşincülüğe, Arçelik beşincilikten altıncılığa, Hyundai Assan sekizincilikten onunculuğa düştü. Geçen yıl yedinci sırada yer alan EÜAŞ Elektrik AŞ'nin bu yıl 18. sırada yer alması dikkati çekti. Araştırma sonuçlarını açıklayan İSO Yönetim Kurulu Başkanı **İsmail Bahçivan**, İSO 500'e 46 yeni firma girdiğini, bunların 25'inin geçen yılki İSO İkinci 500'den gelenler, 21'inin ise ikinci 500'de de olmayan diğer İSO 500'e girerler olduğunu söyledi.

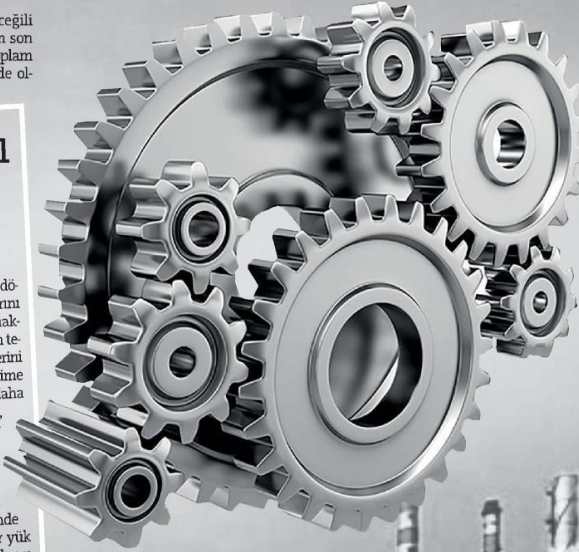
FİNANSMAN BÜYÜK SORUN

Bahçivan, bir soru üzerine Türkiye'deki finansman giderlerinin dünya ortalamasının

çok üzerinde olduğunu, bu yıl göreceğili olarak biraz iyileşme olmasına rağmen son 4-5 yılda sanayide finansman payının toplam giderler içinde yüzde 50'ler seviyesinde olduğunu ifade etti.

Kâr artışları yatırıma dönüşüyor

■ Bahçivan, kâr artışının yatırıma dönüşmesine ilişkin ilk sinyalleri aldıklarını belirterek, şirketlerin özellikle öz kaynaklarını güçlendirdiğini söyledi. Kârların temettü ile dağıtıldığını da tahmin ettiklerini dile getiren Bahçivan, kârların üretime nasıl döneceğini ilerleyen günlerde daha iyi göreceğimizi söyledi. Bahçivan, devreden KDV'nin tadetine ilişkin bir yorum üzerine, "Hala daha anlamını çözemediğimiz bir son dakika gelişmesiyle bu madde torba yasadan çıkarıldı ve Türk sanayi adına yanlış bir adım atıldı. KDV sanayinin üzerinde biriken ve geri dönüşü olmayan bir yük olmuş durumda. Umuyoruz ki, bu konu önümüzdeki aylarda tekrar gündeme gelip çözüme kavuşacaktır."

İhracatın 'en'leri

- 1- Ford Otosan 4.797
- 2- Toyota 4.594
- 3- TOFAŞ 3.270
- 4- Oyak Renault 2.786
- 5- Tüpraş 2.786
- 6- Hyundai Assan 1.986
- 7- Arçelik 1.933
- 10- Bosch 1.053

653 MİLYAR TL

Son 13 yılın en yüksek büyümesi

■ İSO 500'ün üretimden satışları son 13 yılın en yüksek büyümesi oldu ve yüzde 33,2 artışla 653 milyar TL'ye çıktı. Satışlardaki artışta iç ve dış talepteki büyümenin yanı sıra

ihracat gelirlerinde etkili olan döviz kurlarındaki artış rol oynadı. Gerçekleşen büyüme oranı da İSO 500'de son 13 yılın en yüksek büyümesi olarak dikkati çekti.

Devlerin ihracatı da hızlı arttı

■ En büyük 500'ün ihracatı da ülkenin toplam ihracat artışını çerçeve yüzde 17 büyümeye ile 64,5 milyar dolara yükseldi. İSO 500, 2017 yılında Türkiye ihracatının yüzde 41,1'ini ve sanayi ihracatının

da yüzde 42,8'ini gerçekleştirdi. Sanayi esas faaliyet kanunun yansımaları finansman gideri olarak ödemeye devam etti. Borçlanmada öz kaynakların payı gerilerken, kısa vadeli borçların payı ise arttı.

Kâr edenler arttı

■ İSO 500'ün faaliyet kâr oranı sınırlı bir iyileşme ile yüzde 9,6 olurken, toplam faaliyet kârı mutlak büyüklüğü 70,6 milyar TL'ye yükseldi. Karlılıkta temel belirleyici olmayanı sürdüren finansman giderleri yüzde 21,3 artışla 29 milyar TL'den 35,2 milyar TL'ye çıktı. Faiz, amortisman, vergi öncesi kâr ve zarar eden firma sayıları ise 2017 yılında 488'e çıktı ve ölçülmeye başlandığı son beş yıl içindeki en yüksek sayıya ulaştı.

Türkiye'nin en büyüklüğü

Sıra-kuruluş	Üretimden Satış-net (TL)
1-TÜPRAŞ	51.143.020.471
2-Ford Otomotiv	22.669.355.014
3-Toyota	17.830.449.851
4-TOFAŞ	15.911.044.439
5-Oyak-Renault	15.673.395.350
6-Arçelik AŞ	12.582.252.953
7-İsdemir	10.623.490.800
8-Erdemir	9.920.840.201
9-İçdaş	9.307.530.883
10-Hyundai Assan	8.361.235.000
11-Aygaz	6.768.921.616
12-Mercedes-Benz Türk	6.486.557.570
13-PETKİM	6.473.545.885
14-Çolakoğlu Metalurji	6.314.022.611
15-Vestel	6.295.924.137
16-İst. Altın Rafinerisi	6.199.419.278
17-BSH Ev Aletleri	5.749.012.324
18-EÜAŞ	5.520.939.442
19-Tosçelik	5.003.862.517
20-Aselsan	4.484.420.748
21-Unilever	4.480.411.691
22-Borçelik	4.453.651.886
23-Vestel	3.957.671.084
24-KARDEMİR	3.942.769.194
25-T. Şeker Fab.	3.874.621.336
26-Sarkuysan	3.846.654.092
27-Bosch	3.836.458.324
28-TUSAŞ	3.608.591.419
29-Türk Traktör	3.488.988.451
30-Er-Bakır	3.402.705.248
31-Milangaz	3.277.138.474
32-Eti Maden	3.171.487.805
33-Kroman Çelik	3.079.564.088
34-Eti Gıda	3.072.445.212
35-Yücel Boru	3.071.931.731
36-Eren Enerji	2.996.978.472
37-Philisa	2.935.246.082
38-Assan Almn.	2.911.846.153
39-AKSA Akrilik	2.834.463.303
40-Kastamonu Ent.	2.794.082.188
41-Baştuğ Metalurji	2.762.845.955
42-Coca-Cola	2.748.964.462
43-Konya Şeker	2.715.924.904
44-İpragaz A.Ş.	2.688.052.228
45-Enerjisa	2.582.510.085
46-MMK Metalurji	2.528.699.567
47-İzmir D.Ç.	2.526.646.667
48-Nadir Metal	2.487.708.840
49-Hayat Kimya	2.477.591.588
50-T. Kömür İşç.	2.363.351.196

'Kârımızın yarısı faiz, kur farkı ve komisyona gitti'

Erdal Bahçivan

ISO Başkanı **Erdal Bahçivan**, sanayicilerin finansman cenderesinden kurtulamadığını bu sözlerle açıklarken, "2017'de 70 milyar TL'lik kârın yüzde 49,8'ini, yani 35 milyar lirayı finansman giderine ayırmak zorunda kaldı" dedi. **Sayfa 7**

'Kârımızın yarısı, faiz ve kur farkına gitti'

İSTANBUL Sanayi Odası'nın (ISO)

1968 yılından bu yana aralıksız hazırladığı "Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu-2017" araştırmasının sonuçları açıklandı. **ISO Başkanı Erdal Bahçivan**, **ISO 500** sıralamasını açıkladığı toplantıdaki konuşmasında, "Geçen yıl daha uygun mali koşulları sağlama başarısını gösteren sanayiciler, maalesef finansman cenderesinden hâlâ kurtulamadı. Son yıllardaki en iyi senesinde bile sanayicilerimiz, faaliyet kânının yansını finansman gideri (faiz, kur farkı ve komisyon vb.) olarak kaybetmeye devam etmiştir. Sanayicilerimiz, 2017 yılında da 70 milyar TL'lik faaliyet kânının %49,8'ini, yani 35 milyar TL'sini finansman giderine ayırmak zorunda kaldı" dedi. Erdal

ISO Başkanı Erdal Bahçivan:
Sanayicilerimiz, 2017 yılında da 70 milyar TL'lik faaliyet kârının 35 milyar TL'sini finansman giderine (faiz, kur farkı ve komisyon vb.) ayırmak zorunda kaldı.

Bahçivan'ın açıkladığı **ISO Türkiye'nin 500** Büyük Sanayi Kuruluşu araştırmasının sonuçları şu şekilde: **ISO 500**'ün faaliyet kân oranı, sınırlı bir iyileşme ile yüzde 9,6 olurken, toplam faaliyet kân mutlak büyüklüğü 70,6 milyar TL'ye yükseldi. Kârlılıkta temel belirleyici olmayı sürdüren finansman giderleri yüzde 21,3 artışla 29 milyar TL'den 35,2 milyar TL'ye çıktı. Finansman giderlerinin net satışlara oranı yüzde 5,2'den yüz-

de 4,8'e gerilese bile, sanayici esas faaliyetinden kazandığının yansını finansman gideri olarak ödemeye devam etti. Sanayinin mevcut mali yapısı içinde faiz ve kur dalgalanmaları, sanayi sektöründe kârlılığı ve sermaye birikimini etkilemeye devam etti.

Türkiye'nin en büyüğü Tüpraş

ISO 500 sıralamasında birincilik; bu yıl da Tüpraş'ın oldu. **ISO 500**'ün büyümesi, son 13 yılın en yüksek seviyesinde geldi. **ISO Başkanı Erdal Bahçivan** tarafından açıklanan araştırma sonuçlarına göre, 2017'de sanayinin zirvesinde; 51,1 milyar TL'lik üretimden satışları ile yine Tüpraş yer aldı. **ISO 500**'ün üretimden satışlarının 2016'da yüzde 6,7'sini karşılayan Tüpraş, 2017 yılında ise bu oranı %7,8'e yükseltti. Ford Otomotiv 22,7 milyar TL'lik üretimden satışlarıyla ikinciliği korurken, üçüncü ise 17,8 milyar TL üretimden satışlarıyla Toyota Otomotiv oldu.

En büyük özelliğimiz hızlı toparlanmamız

ISO, Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu'nu açıkladı. Satışlarda son 13 yılın en yüksek büyümesi elde edilirken, sanayici gelirlerinin yarısını yine finansmana harcadı. Sanayinin ekonominin can simidi olduğuna dikkati çeken ISO Başkanı Erdal Bahçivan, Türkiye ekonomisi için de "Hızlı toparlanıp yüksek hızda büyüyor" yorumunu yaptı

Otomotiv ve çelik ilk 10'a damga vurdu

Kuruluş Üretimden Satışlar (Milyar TL)

1. Tüpraş	51.1
2. Ford Otomotiv	22.6
3. Toyota Otomotiv	17.8
4. Tofaş	15.9
5. Oyak-Renault	15.6
6. Arçelik	12.5
7. İskenderun D.Çelik	10.6
8. Ereğli Demir Çelik	9.9
9. İçdaş Çelik	9.3
10. Hyundai Assan	8.3

Lider yine Tüpraş

TÜRKİYE'NİN 500 Büyük Sanayi Kuruluşu araştırmasına göre, 2017'de sanayinin zirvesinde 51.1 milyar TL'lik üretimden satışları ile yine Tüpraş yer aldı. Ford Otomotiv 22.7 milyar TL'lik üretimden satışlarıyla ikinciliği korurken, üçüncü 2016'ya göre üç basamak yükselen 17.8 milyar TL üretimden satışlarıyla Toyota Otomotiv oldu. Tofaş, 15.9 milyar TL'lik üretimden satışla dördüncü sıraya inerken, Oyak-Renault 15.6 milyar TL ile beşinci sırada yer buldu.

İstanbul Sanayi Odası (ISO) yarım asrı deviren "Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu-2017" araştırmasını açıkladı. ISO Yönetim Kurulu Başkanı **Erdal Bahçivan**, araştırma sonuçlarını duyururken, Türkiye ekonomisine ilişkin değerlendirmelerde de bulundu. 2017'ye Türkiye'nin karamsar girdiğini söyleyen Bahçivan, "Fakat Türk ekonomisinin hızlı dönüşümünü anlamak mümkün değil, bir anda kendimizi hızla toparlayıp yüksek hızda düzelmeye başaran bir ekonomiyiz. 2-3 doğru ve zamanında verilen ilaçla ekonomiye moral geldi" diye konuştu.

Dinamizmi kaybetmedi

Dünyada uzun süredir devam eden ekonomik ve ticaret durgunluğunun 2017'de sona erdiğine işaret eden Bahçivan, 2017'deki genişleme ve ihracat etkisinin, imalat sanayinin performansına da olumlu yansımalarını kaydetti. Bahçivan, ekonomi ve imalat sanayi için dış pazarların ve dış talebin de çok önemli olduğunu belirterek, "Özellikle vergi indirimleri, teşvikler, ISO olarak fikir ortaklığımızın da olduğu Kredi Garanti Fonu, yine ISO olarak katkıda bulunduğumuz 'Nefes kredis'i' gibi inovatif finansal uygulamalar da ekonomimizin

dinamizmini kaybetmemesini sağladı. Sonrasında da bu büyüme ivmesinin yakalanmasında önemli katkıları oldu" şeklinde konuştu.

Can simidi sanayi

Bahçivan, sanayi sektörünün performansının imalat sanayinin cari fiyatlarla milli gelir içindeki payını da yüzde 17.5'e yükselttiğini aktardı. Yeniden üretim ekonomisine dönüş bağlamında, imalat sanayi sektörünün GSYH içindeki payını artırma uygulamalarının ilk sonuçlarının 2017 yılında alınmaya başlandığına dikkati çeken **Erdal Bahçivan**, sözlerini şöyle sürdürdü:

"Bugün gelinmiş olan yüzde 17.5'lik oran, son 16 yılın en yüksek seviyesi olması itibarıyla gelecek adına umut verici. Ekonomimiz içinde, son yıllarda yaşanan çeşitli iç ve dış ekonomik faktörlerin etkisiyle birçok sektör bazı nedenlerle ivme kaybetti. Sanayimiz aldığı azıcık nefesle, aldığı küçük bir destekle Türkiye'nin bu hassas yıllarında birçok konuda üzerine düşen sorumluluğu yerine getirmeye başladı. İhracat konusunda da istihdam konusunda da vergi yaratma konusunda da ekonominin can simidi olduğunu gösterdi. İşte biz sanayiciler; bunun için 'Üretimi, sanayiye hiçbir sektörlere karşılaştırmamız' diyoruz."

13 yılın en yükseği

REEL ekonominin mevcut durumunu ve yaşadığı sorunları ortaya çıkarması bakımından önem taşıyan araştırmaya göre, ISO 500'ün üretimden satışları 2017 yılında yüzde 33.2 artışla 490 milyar TL'den 653 milyar TL'ye çıkarak yüksek bir büyüme performansı gösterdi. Son üç yıldır ISO 500'ün üretimden

satışlarında görülen zayıf büyüme, 2017 yılında yüzde 19'luk oranla yerini reel büyümeye bıraktı.

Satışlardaki artışta iç ve dış talepteki büyümenin yanı sıra ihracat gelirlerinde etkili olan döviz kurlarındaki artış rol oynadı. Gerçekleşen büyüme oranı da ISO 500'de son 13 yılın en

yüksek büyümesi olarak dikkat çekti. ISO 500'ün ihracatı da yüzde 17 büyüyerek 64.5 milyar dolara yükseldi. Türkiye ihracat artışının üzerinde bir performans sergileyen ISO 500, 2017 yılında Türkiye ihracatının yüzde 41.1'ini ve sanayi ihracatının da yüzde 42.8'ini gerçekleştirdi.

Kısa vadeli borçlar arttı

ISO 500'de toplam borçların payı 1 puan daha artarak yüzde 62.9'a yükselirken, öz kaynakların payı yüzde 37.1'e geriledi. Kısa vadeli borçların toplam borçlar içindeki payı da yüzde 37.8'den yüzde 41.9'a yükseldi. **Erdal Bahçivan**, bu artışın en önemli nedenlerinden birisinin Kredi Garanti Fonu'nun şirketlere kısa vadeli kaynak yaratma konusunu olduğunu bildirdi. Bahçivan, faizlerin artması nedeniyle sanayicilerin uzun dönemli kredileri tercih etmediğini de söyledi.

Finansman cenderesi

ISO 500'ün faaliyet kârı oranı sınırlı bir iyileşme ile yüzde 9.6 olurken, toplam faaliyet kârı büyüklüğü 70.6 milyar TL'ye yükseldi. Karlılıkta temel belirleyici olmayı sürdüren finansman giderleri yüzde 21.3 artışla 35.2 milyar TL'ye çıktı. Finansman giderlerinin net satışlara oranı yüzde 5.2'den yüzde 4.8'e gerilese bile sanayici esas faaliyetlerinden kazandığının

yarısını finansman gideri olarak ödemeye devam etti. Sanayinin mevcut mali yapısı içinde faiz ve kur dalgalanmalarını, sanayi sektöründe karlılığı ve sermaye birikimini etkilemeye devam etti. **Erdal Bahçivan**, "Geçen yıl daha uygun mali koşullar yaratma başarısını gösteren sanayiciler, maalesef finansman cenderesinden hâlâ kurtulamadı" dedi.

KDV geri dönüşü olmayan bir yük

SANAYİCİNİN üzerindeki devreden KDV yükü yüzde 20 gibi bir oranda artarak 7.2 milyar TL'ye çıktı. **Erdal Bahçivan**, "Hâlâ daha anlamını çözemediğimiz bir son dakika gelişmesiyle bu madde torba yasadın çıkarıldı ve Türk sanayisi adına yanlış bir adım atıldı. KDV sanayinin üzerinde biriken ve geri dönüşü olmayan bir yük oldu" dedi.

46 YENİ FIRMA

■ Araştırma, ilk kez bu yıl Mayıs ayına yettiği.
■ ISO 500'de kâr eden kuruluş sayısı 392'den 422'ye yükseldi.
■ Faiz, amortisman, vergi öncesi kâr ve zarar eden firma sayısı 488'e çıktı.

■ ISO 500'ün sağladığı istihdam yüzde 1.7 arttı.
■ Bu yıl ISO 500'e 46 tane yeni firma girdi. Bu 46 firmanın 25'i geçen yılki ISO 500 listesinden yükselen şirketler oldu. 21 firma listeye direkt giriş yaptı.

DEV ŞİRKETLERİN SATIŞLARINDA REKOR ARTIŞ

Ülkemizin en büyük 500 şirketinin üretimden kaynaklı satışları yüzde 33,2 artarak 653 milyar liraya, faaliyet kârları da yüzde 9,6 artarak 70,6 milyar liraya yükseldi.

Türkiye'nin ekonomik büyümesi sanayiye de yansdı. En büyük 500 sanayi şirketini açıklayan İstanbul Sanayi Odası (İSO) Yönetim Kurulu Başkanı Erdal Bahçivan, üreticiler için 2017'nin olumlu geçtiğine işaret ederek, "Geçen sene ülkemiz yüzde 7,4, imalat sanayimiz de yüzde 8,8 büyüdü" dedi. Bahçivan, sanayinin milli gelirden yerini ve öneminin giderek arttığını da belirtti.

GELİRLERDE BÜYÜME

Verilerin ilk 500 şirketin gelirlerine ve ihracatlarına sirayet ettiğini dile getiren Bahçivan, şu açıklamalarda bulundu: "2017'de ilk 500 şirketin üretimden satışları yüzde 33,2 artışla 653 milyar lira oldu. Bu artışta iç ve dış talep büyümesi ile ihracat gelirleri önemli rol oynadı. İlk 10 şirketin toplam üretimden satışları içinden aldığı pay 2016'da yüzde 25 iken, 2017'de yüzde 26,7 oldu. İlk 50'de yer alan firmaların toplam üretimden satışları içinden aldığı pay 49,2'den yüzde 50,2'ye varırken, ikinci 50'nin payı yüzde 13,1'den yüzde 12,9'a geriledi. İlk 500 şirketin ihracatı da ülkemizin toplam ihracat artışını geçerek yüzde 17 büyüme ile 64,5 milyar dolara dayandı. Ne mutlu 500 firmamız Türkiye ihracatının yüzde 41,1'ini ve sanayi ihracatının da yüzde 42,8'ini karşıladı."

KÂR EDEN ŞİRKET ADEDİNDE ARTIŞ

Bahçivan, faaliyet kârlarının yüzde 9,6 artarak 70,6 milyar lira olduğunu vurguladı ve "Satış ile ihracat oranları kâr eden şirket adedini artırdı. Bu şirketlerin sayısı 392'den 422'ye geldi" ifadelerini kullandı.

FINANSMAN ÖNEMLİ BİR YÜK

Kârlılığı büyük ölçüde finansman giderlerinin belirlediğini savunan Bahçivan, şöyle devam etti: "2017'de bu giderlerin net satışlara oranı yüzde 5,2'den yüzde 4,8'e gerilese de sanayici esas faaliyetinden gelen gelirin yansını finansman gideri olarak ödemeye devam etti. Sanayicilerimiz 2017'de 70 milyar liralık faaliyet kârının yüzde 49,8'ini yani 35 milyar lirasını finansman giderine ayırmak durumunda kaldı." Bahçivan, finansman stresi için güçlü tanı konulması, soruna karşı adım atılması uyarısı yaptı.

SANAYİDE YENİ DÖNEM AÇILIYOR

İSO Yönetim Kurulu Başkanı Erdal Bahçivan'ın toplantıda verdiği mesajlardan bazıları şöyle:

- Yatırım eğilimi artıyor, sanayide yeni bir dönem açılıyor.
- Kredi Garanti Fonu (KGF) 2017'de ekonomiye büyük bir dinamizm getirdi. Fon tekrar revize edilmeli ve sanayi yatırımları için can suyu olmalı.

● Proje odaklı teşvikler sanayimiz için olumlu bir adımdı.

- Teşviklerden yararlanılan projeler makine yatırımlarında yerli tedarik öne çıkarılmasına katkı sunacak.
- Ar-Ge'ye verilen teşvikler kalıcı ve istikrarlı olmalı.
- KDV iadesinin torba kanununda yer almamasına anlam veremiyoruz.

İLK 10'DA ÇOK ŞEY DEĞİŞMEDİ

Ülkemizin 500 büyük şirketi ile ilgili detaylar şu şekilde:

- İlk 10'da aralarında Tüpraş, Toyota ile İçdaş'ın da bulunduğu petrokimya, otomotiv, demir ve çelik sektöründen firmalar yer aldı.

● İSO 500, istihdamlarını yüzde 1,7, Ar-Ge giderlerini yüzde 23,7 artırdı.

- Sıralamaya 46 yeni firma dâhil oldu.
- 115 yabancı şirket devler içinde kendilerine yer buldu.

SÜRPRİZ DEĞİŞİKLİKLER

- Karabük Demir ve Çelik Fabrikaları (KARDEMİR) 34. sıradan 24. sıraya yükseldi.
- Kroman Çelik 42. sıradan, 33. sıraya çıktı.
- Otomotiv markası Honda 43 basamak birden atlayarak 103. sıradan 60. sıraya yerleşti.
- Sanayici Ethem Sancak'ın

Yönetim Kurulu Başkanı olduğu BMC, 137. sıradan 79. sıraya geldi.

- 3. Havalimanı'nın projesinde önemli rolü bulunan Limak Çimento, 221. sıradan 91. sıraya yükseldi.
- Bazı içecek ve enerji şirketlerinde gerileme dikkat çekti.

En büyük 500 şirket belli oldu

■ **2017** yılı itibarıyla Türkiye'nin en büyük sanayi kuruluşu Tüpraş oldu. **İstanbul Sanayi Odası**'nın (İSO) gerçekleştirdiği ve sektör için en değerli verileri oluşturan "Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu-2017" araştırmasının sonuçları açıklandı. İSO Yönetim Kurulu Başkanı

Erdal Bahçivan'in açıkladığı araştırmanın sonuçlarına göre, 2017 yılında sanayinin zirvesinde 51,1 milyar TL'lik üretimden satışları ile yine TÜPRAŞ yer aldı. Ford Otomotiv 22,7 milyar TL ile ikinciliği korurken, üçüncü ise 17.8 milyar TL ile üç basamak yükselen Toyota Otomotiv oldu.

İŞTE İLK 10

- 1-Tüpraş
- 2-Ford Otomotiv
- 3-Toyota Otomotiv
- 4-Tofaş
- 5-Oyak-Renault
- 6-Arçelik
- 7-İskenderun Demir Çelik
- 8-Ereğli Demir Çelik
- 9-İçdaş Çelik
- 10-Hyundai Assan.

"Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu" araştırması

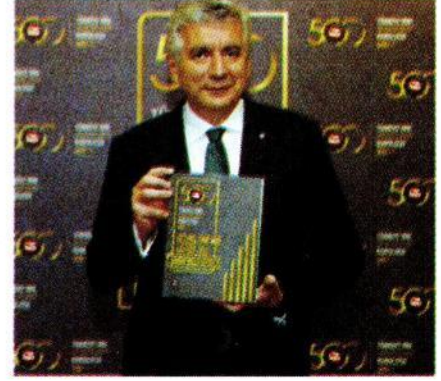
TÜPRAŞ
yine
1 numara

İSTANBUL Sanayi Odası'nın hazırladığı "Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu 2017 Araştırması"na göre, Türkiye Petrol Rafinerileri AŞ (TÜPRAŞ), üretimden satışlarda 51,1 milyar lirayla Türkiye'nin en büyük sanayi kuruluşu oldu. **İSTANBUL (AA)**

Sanayinin devleri borç sarmalında

İSO'nun "Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu" araştırmasına göre, 2017 yılının zirvesinde 51.1 milyar TL'lik üretimden satışları ile yine TÜPRAŞ yer aldı. Ford Otomotiv ikinciliğini korurken, üçüncü Toyota Otomotiv oldu. İSO Yönetim Kurulu Başkanı **Erdal Bahçivan** tarafından İstanbul'da düzen-

lenen basın toplantısında açıklanan "Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu" araştırmasına göre, geçen yıl faaliyet kârlarının yarısını finansman giderine ayırmak zorunda kalan **İSO 500**'deki kuruluşların mali borçları, 2016 yılına göre yüzde 17.1 artışla 243 milyar TL'ye yükseldi. ● **6'DA**

Sanayinin devleri borç sarmalında

ISO'nun "Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu" araştırmasına göre, 2017 yılının zirvesinde 51.1 milyar TL'lik üretimden satışları ile yine TÜPRAŞ yer aldı. Ford Otomotiv ikinciliğini korurken, üçüncü Toyota Otomotiv oldu. Geçen yıl faaliyet kârlarının yarısını finansman giderine ayırmak zorunda kalan **ISO 500**'deki kuruluşların mali borçları, 2016 yılına göre yüzde 17.1 artışla 243 milyar TL'ye yükseldi

EKONOMİ SERVİSİ

İstanbul Sanayi Odası'nın (ISO) 1968 yılından bu yana aralıksız gerçekleştirdiği ve sektör için en değerli verileri oluşturan "Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu-2017" araştırmasının sonuçları açıklandı. **ISO** Yönetim Kurulu Başkanı **Erdal Bahçivan** tarafından İstanbul'da **ISO**'nun merkezinde düzenlenen basın toplantısında açıklanan "Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu" araştırmasına göre, 2017 yılında sanayinin zirvesinde 51.1 milyar TL'lik üretimden satışları ile yine Koç Grubu şirketi TÜPRAŞ yer aldı. **ISO 500**'ün üretimden satışlarının 2016'da yüzde 6.7'sini gerçekleştiren TÜPRAŞ, 2017 yılında ise bu oranını akaryakıt fiyatlarının artması sayesinde yüzde 7.8'e yükseltti.

İkinci sıra da Koç'un

Koç Grubu şirketlerinden Ford Otomotiv de 22.7 milyar TL'lik üretimden satışlarıyla ikinciliğini korurken, üçüncü

sırada 2016 yılına göre üç basamak yükselen 17.8 milyar TL üretimden satışlarıyla Toyota Otomotiv yer aldı. Reel ekonominin mevcut durumunu ve yaşadığı sorunları ortaya çıkarması bakımından önem taşıyan araştırmaya göre, **ISO 500**'ün üretimden satışları 2017 yılında yüzde 33.2 artışla 490 milyar TL'den 653 milyar TL'ye çıkarak yüksek bir büyüme performansı gösterdi.

Tamamı, Walmart'ın 3'te biri kadar

ISO 500'de yer alan şirketlerin tamamının geliri dünyanın en büyük şirketi Amerikan Walmart'ın gelirini 3'te biri kadar ediyor. Walmart'ın geçen yılki cirosu 500 milyar dolara ulaşmıştı. Apple'ın cirosu ise 229 milyar dolardı. Son üç yıldır **ISO 500**'ün üretimden satışlarında görülen yavaş büyüme, 2017 yılında yüzde 19'luk oranla yerini reel büyümeye bıraktı. **ISO Türkiye**'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu araştırmasının sonuçlarına göre;

ISO 500'ün faaliyet kârı oranı sınırlı bir iyileşme ile yüzde 9.6 olurken, toplam faaliyet kârı mutlak büyüklüğü 70.6 milyar TL'ye yükseldi. Kârlılıkta temel belirleyici olmayı sürdüren finansman giderleri yüzde 21.3 artışla 29 milyar TL'den 35.2 milyar TL'ye çıktı. Finansman giderlerinin net satışlara oranı yüzde 5.2'den yüzde 4.8'e gerilese bile sanayici esas faaliyetinden kazandığının yarısını finansman gideri olarak ödemeye devam etti.

Borçlar arttı

ISO 500'ün FAVÖK mutlak büyüklüğü yüzde 24.4 artarak 94.7 milyar TL'ye, vergi öncesi dönem kar ve zarar toplamı da

yüzde 40.7 artışla 53.1 milyar TL'ye çıktı. Borçlanma ile öz kaynakların dağılımını yansıtan kaynak yapısında, öz kaynaklar aleyhine bozulma eğilimi oldu. **ISO 500** Büyük'te toplam borçların payı 2017 yılında 1 puan daha artarak yüzde 62.9'a yükselirken, öz kaynakların payı ise yüzde 37.1'e geriledi. **ISO 500**'ün mali borçlarında artış geçen yıla göre biraz daha yavaşlamış olsa da reel olarak büyüme eğilimini sürdürdü ve yüzde 17.1 artışla 243 milyar TL oldu. Kısa vadeli mali borçların toplam mali borçlar içindeki payı da yüzde 37.8'den yüzde 41.9'a yükseldi. **ISO 500**'de yabancı sermaye paylı kuruluşların sayısı 8 adet azalarak 115'e indi. Yabancı sermayeli şirketlerin sayısındaki azalmaya karşın, ihracatın çoğun bu firmalar tarafından gerçekleştirildi. Yabancı sermayeli 115 firma, **ISO 500**'ün toplam ihracatının yüzde 48.4'ünü gerçekleştirirken üretimden satışların da yüzde 32'sini oluşturdu.

Merkez Bankası'nın sadeleşme hamlesi

Merkez Bankası'nın son dönemlerde piyasayı Geç Likidite Penceresinden (GLP) ve 2010'dan beri geniş faiz koridorundan fonlaması, Merkez

ERDAL TANAS
KARAGÖL
erdalhos@yenifak.com.tr

Bankası'nın kredibilitesi- nin ve piyasayı yönlendirme gücünün zayıflamasına sebep olmuştur.

Merkez Bankası'nın çok farklı enstrüman kullanması piyasa aktörleri tarafından kafa karışıklığına

ve verilen mesajların doğru yere varmamasına neden oluyordu.

Dolayısıyla, Merkez Bankası'nın geç de olsa sadeleştirme politikasına geçmesi önemli. Çünkü, Merkez Bankası'nın yaptığı faiz artışı ve hafta başında Merkez Bankası tarafından alınan sadeleşme kararı sonrasında döviz kurunda yaşanan hareketliliklerin önüne geçilmesiyle piyasalar daha sakin bir havanın hakimiyetine girdi

SADELEŞTİRME POLİTİKASI NE GETİRECEK?

Merkez Bankası hafta başında aldığı sadeleştirme kararıyla 1,5 yıllık aradan sonra 1 Haziran'dan itibaren bir haftalık repo faizi yani "politika faizi" kullanılacak. Son dönemlerde kullanılan Geç Likidite Penceresi için kullanılan yüzde 16,50 faiz oranı da politika faizi oranı olarak kabul edilecek.

Sadeleşme politikası sonrasında piyasanın tekardan bir haftalık repo faizi yani "politika faizi" ile fonlanacak olması küresel gelişmeler ve jeopolitik riskler karşısında Merkez Bankası'nın daha aktif bir pozisyona kavuşmasını sağlayacaktır.

Bu kapsamda Merkez Bankası birinci görevi olan fiyat istikrarını sağlama konusunda elindeki araçları daha sade bir para politikası için kullanacak ve bu durum fiyat ve finansal istikrarı da besleyecektir.

Merkez Bankası'nın etkin para politikasıyla ekonomi aktörlerine yön verecek olması nedeniyle Merkez Bankası'nın ekonomi yönetiminde kendini daha görünür hale getirmesi özellikle de yabancı yatırımcılar için önemli bir mesaj olacaktır.

Piyasalarındaki oynaklığın azalması, ekonomi yönetiminde yapısal reformlara odaklanmayı hızlandıracaktır.

Başbakan Yardımcısı Simsek ve MB Başkanı Çetinkaya'nın Londra ziyaretleri kapsamında yatırımcılarla gerçekleştiren görüşmelerde özellikle sadeleştirme ve güven olgusu üzerinde hassas bir şekilde durmaları ve bunun ilk olumlu tepkilerinin de Türk Lirasının dolar karşısında güçlenmesinden net bir şekilde anlaşıldığını vurgulamak gerek.

ISO 500 AÇIKLANDI

İstanbul Sanayi Odası (İSO) Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu'nu açıkladı. Açıklanan araştırma sonuçlarına göre, Türkiye'nin en büyük 5 firmasının ilk sırayı Tüpraş alırken sonraki 4 firma ise otomotiv sektöründen oldu. En fazla ihracat yapan firmalardan dördü yine otomotiv sektöründeki firmalardan oluşurken diğer firma ise Tüpraş oldu.

Türkiye'nin en büyük sanayi firmaları arasında otomotiv firmalarının ilk sıralarda yer alması Türkiye'nin bu sektörde neden olması gerektiğini de açıklıyor açıkçası.

Bu araştırmada öne çıkan bir diğer önemli konu da sanayi firmalarının mali yapıları. Son dönemlerde gündemde olan ve Türkiye ekonomisinin en önemli sorunu olan yüksek faiz ve kur dalgalanmalarının, sanayi sektöründeki firmaların karlılığını ve dolayısıyla sermayelerini olumsuz etkilediği görülmekte.

Sanayi firmalarının, 2017 yılında sağladıkları 70 milyar TL'lik faaliyet karının yarısına yakını yani 35 milyar TL'sini finansman giderine ayırmak zorunda kalması düşündürücü.

İSO Başkanı Erdal Bahçevan'ın "Gecen yıl daha uygun mali koşulları yaratma başarısını gösteren sanayiciler, maalesef finansman cenderesinden hala kurtulamadı. Son yıllardaki en iyi senesinde bile sanayicilerimiz, faaliyet karının yarısını finansman gideri olarak kaybetmeye devam etmiştir" sözleri, sanayicilerin finansman sorunuyla mücadelesi dikkat çeken önemli bir husus.

Dolayısıyla yeni dönemde sanayi dönüşümünde üzerinde odaklanmamız gereken esas sorun da "finansman cenderesi" olacaktır.

twitter.com/erdalkaragol

En büyük 500 sanayici **Kârların yarısı faize**

İLK ÜÇ TÜPRAŞ, FORD VE TOYOTA

■ **İstanbul Sanayi Odası**, 2017'de Türkiye'nin en büyük 500 sanayi kuruluşunu açıkladı. Tüpraş, Ford ve Toyota ilk 3'ü paylaşıyor. **İSO Başkanı Erdal Bahçivan**, sanayicilerin karlarının yarısının faize gittiğini söyledi. Bahçivan, "Sanayicilerimiz, 2017 yılında 70 milyar TL'lik faaliyet karının yüzde 49,8'ini, yani 35 milyar TL'sini finansman giderine ayırmak zorunda kaldı" diye konuştu. **8**

EN BÜYÜK
500
SANAYİ
KURULUŞUErdal
Bahçivan

Kârın yarısı finansmana

“İstanbul Sanayi Odası, Türkiye'nin en büyük 500 sanayi kuruluşunu açıkladı. 2017 ciroları üzerinden yapılan araştırmaya göre; en büyük üç sanayi kuruluşu Tüpraş, Ford ve Toyota oldu. Şirketlerin finansman giderine dikkat çeken ISO Başkanı Erdal Bahçivan, "Sanayici kazandığının yarısını finansman gideri olarak ödüyor" dedi.

TÜMOSAN TRAKTÖR DEVLER ARASINDA

Türkiye'nin yerli ve milli sanayi kuruluşlarının başında gelen TÜMOSAN Traktör de ISO 500 sanayi kuruluşu listesinde yer aldı. TÜMOSAN, geçen yıl üretimden satışlarda elde ettiği 529 milyon 166 bin liralık gelire listenin 299'uncu sırasında kendine yer buldu. Türkiye piyasasının yanı sıra önemli miktarda ihracat da yapan TÜMOSAN, 500'ü aşkın kişiye istihdam sağlıyor. Ar-Ge'ye de önemli kaynak ayıran şirket, milli projelerde görev alma hedefiyle çalışma yapıyor.

■ EKONOMİ SERVİSİ - İSTANBUL

İstanbul Sanayi Odası (ISO), Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu 2017 Araştırması'nın sonuçları dün İstanbul'da açıkladı. Üretimden satışlar üzerinden yapılan araştırmaya göre Tüpraş 51,1 milyar lirayla listede ilk sırayı alırken, Ford 22,7 milyar lirayla ikinci, Toyota ise 17,8 milyar lira ile üçüncü oldu. Listede Toyota'yı sırasıyla Tofaş, Oyak-Renault, Arçelik, İskenderun Demir Çelik, Ereğli Demir Çelik, İçdaş Çelik ve Hyundai Assan takip etti.

TOYOTA YUKSELDİ, HYUNDAI GERILEDİ

Geçen yıl altıncı sırada bulunan Toyota sürpriz bir çıkışla üçüncülüğe yükselirken, İskenderun Demir Çelik onunculuktan yedinciliğe, Ereğli Demir Çelik 11'incilikten sekizinciliğe yükseldi. Tofaş üçüncülüğün dördüncülüğe gerilerken, Oyak-Renault dördüncülüğün beşinciliğe, Arçelik beşincilikten altıncılığa, Hyundai Assan sekizinci-

cilikten onuncu sıraya düştü. Geçen yıl yedinci sırada yer alan EÜAŞ Elektrik AŞ'nin bu yıl 18'inci sırada yer alması dikkati çekti.

SANAYİCİ FAİZE 35 MİLYAR ÖDEDİ

ISO 500'ün üretimden satışları son 13 yılın en yüksek büyümesi oldu ve yüzde 33,2 artışla 653 milyar TL'ye çıktı. Satışlardaki artışta iç ve dış talepteki büyümenin yanı sıra ihracat gelirlerinde etkili olan döviz kurlarındaki artış rol oynadı. Sanayicinin esas faaliyet karının yarısını finansman gideri olarak ödediğine dikkat çeken ISO Başkanı Bahçivan, "Son yıllardaki en iyi senesinde bile sanayicilerimiz, faaliyet karının yarısını finansman gideri olarak kaybetmeye devam etti. 2016 yılında 52 milyarlık faaliyet karının, 29 milyar liralık kısmını, yani yüzde 55,4'ünün finansman giderine ayırmak zorunda kalan sanayicilerimiz, 2017 yılında da 70 milyar TL'lik faaliyet karının yüzde 49,8'ini, yani 35 milyar TL'sini finansman giderine ayırmak zorunda kaldı" diye konuştu.

KAR EDEN KURULUŞ SAYISI ARTTI

ISO 500'ün faaliyet karı oranı sınırlı bir iyileşme ile yüzde 9,6 olurken, toplam faaliyet karı mutlak büyüklüğü 70,6 milyar TL'ye yükseldi. Karlılıkta temel

belirleyici olmayı sürdüren finansman giderleri yüzde 21,3 artışla 29 milyar TL'den 35,2 milyar TL'ye çıktı. Finansman giderlerinin net satışlara oranı yüzde 5,2'den yüzde 4,8'e gerilese de sanayici esas faaliyetinden kazandığının yarısını finansman gideri olarak ödemeye devam etti. ISO 500'de kar eden kuruluş sayısı 392'den 422'ye yükseldi. Faiz, amortisman, vergi öncesi kar ve zarar eden firma sayıları ise 2017 yılında 488'e çıktı ve ölçülmeye başladığı son beş yıl içindeki en yüksek sayıya ulaştı.

İHRACATTA OTOMOTİV

ISO 500 Büyük Sanayi Kuruluşu arasında en fazla ihracat yapan şirketlerin

başında 4 milyar 797 milyon dolarla Ford Otomotiv yer aldı. Onu 4 milyar 594 milyon dolarla Toyota, 3 milyar 270 milyon dolarla Tofaş izlerken, Oyak-Renault 3 milyar 182 milyon dolarla dördüncü kuruluş oldu. Tüpraş'ın 2 milyar 786 milyon dolarla beşinci olduğu sıralamada, Hyundai Assan bir milyar 986 milyon dolarla altıncı, Arçelik bir milyar 933 milyon dolarla yedinci sırada yer aldı. Sekizinci ve dokuzuncu sırada yer alan kuruluşlar açıklanmazken, Bosch bir milyar 53 milyon dolarla onuncu oldu. ISO 500'ün ihracatı yüzde 17 artarak 64,5 milyar dolara ulaştı.

2017 SIRA	2016 SIRA	FİRMA ADI	2017 CİRO (TL)
1	1	TÜPRAŞ	51143.020471
2	2	Ford	22669.355014
3	6	Toyota	17830.449851
4	3	TOFAŞ	15911.044439
5	4	Oyak-Renault	15673.395350
6	5	Arçelik	12582.252953
7	10	İskenderun Demir ve Çelik	10623.490800
8	11	Ereğli Demir ve Çelik	9920.840201
9	9	İçdaş Çelik	9307.530883
10	8	Hyundai Assan	8361.235000
11	14	Aygaz	6.768.921.616
12	15	Mercedes-Benz Türk	6.486.557.570
13	17	PETKİM	6.473.545.885
14	19	Çolakoğlu Metalurji	6.314.022.611
15	12	Vestel	6.295.924.137
16	13	İstanbul Altın Rafinerisi	6.199.419.278
17	16	Bosch	5.749.012.324
18	7	Elektrik Üretim A.Ş.	5.202.939.442
19	22	Tosçelik	5.003.862.517
20	20	Aselsan	4.484.420.748

Sanayinin 500 devi

■ **2017** yılına ait Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu araştırmasının (ISO 500) sonuçları tarafından açıklandı. Araştırmaya göre sıralamada Tüpraş 51,1 milyar liralık üretimden satışları ile bu yıl da birinciliğini korurken, Ford Otomotiv 22,7 milyar lira ile ikinci ve Toyota Otomotiv de 17,8 milyar liralık satışlarıyla üçüncü oldu. **4'TE**

Türkiye'nin sanayi devleri REKOR BÜYÜME KAYDETTİ

İstanbul Sanayi Odası, 2017 yılına ait 'Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu' araştırmasının sonuçlarını açıkladı. Araştırmaya göre sıralamada Tüpraş bu yıl da birinciliğini korudu

İSTANBUL Sanayi Odası'nın (ISO) 1968 yılından bu yana aralıksız gerçekleştirdiği ve sektör için en değerli verileri oluşturan 'Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu-2017' araştırmasının sonuçları ISO Yönetim Kurulu Başkanı **Erdal Bahçivan** tarafından açıklandı. **İstanbul Sanayi Odası'nın** (ISO) yarım asrı deviren ve sanayi sektörünün en değerli verilerini oluşturan "Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu" araştırmasına göre, 2017 yılının zirvesinde 51,1 milyar liralık üretimden satışları ile yine TÜPRAŞ yer aldı. Ford Otomotiv 22,7 milyar lira ile ikinciliği korurken, üçüncü ise 2016 yılına kıyasla 3 basamak yükselen 17,8 milyar liralık satışlarıyla Toyota Otomotiv oldu.

İhracatın yüzde 41,1'i ISO 500'den

Ağırlıklı olarak otomotiv ve demir çelik şirketlerinin yer aldığı **ISO 500**'ün ilk 10 şirketinin toplam üretimden satışlar içinden aldığı pay 2016 yılında yüzde 25 iken, 2017 yılında yüzde 26,7'ye yükseldi. **ISO 500**'ün üretimden satışları son 13 yılın en yüksek büyümesi oldu ve yüzde 33,2 artışla 653 milyar liraya çıktı. **ISO 500**'ün ihracatı da Türkiye'nin toplam ihracat artışını geçerek yüzde 17 büyüdü ve 64,5 milyar dolara yükseldi. Türkiye ihracat artışının üzerinde bir performans sergileyen **ISO 500**,

2017 yılında Türkiye ihracatının yüzde 41,1'ini ve sanayi ihracatının da yüzde 42,8'ini gerçekleştirdi.

Sanayici ise esas faaliyet karının yarısını finansman gideri olarak ödemeye devam etti. Borçlanmada öz kaynakların payı gerilerken, kısa vadeli borçların payı arttı. Türkiye'de sana-

ynin bulunduğu durumla ilgili değerlendirme yapan **ISO Yönetim Kurulu Başkanı Erdal Bahçivan** da "Bu sene 50'nci yılını kutladığımız **ISO 500** araştırması, sanayimizin geçen yılın son çeyreğinden bu yana içine girdiği yatırım eğilimi ve motivasyonunun bir an önce realize edilmesi gerçeğini ortaya koydu" dedi.

